Reşat Nuri Güntekin

Bütün Eserleri 22

Tanrı Misafiri

İnkılâp Kitabevi

Reşat Nuri Güntekin - Tanrı Misafiri

Reşat Nuri Güntekin'in Eserleri

1 — Çalıkuşu
13 — Gökyüzü
2 — Dudaktan Kalbe
14 — Değirmen
3 — Akşam Güneşi
15 — Yeşil Gece
4 — Acımak
16 — Olağan İşler
5 — Damga
17 — Gizli El
6 — Kızılcık Dalları
18 — Harabelerin Çiçeği
7 — Eski Hastalık
19 — Sönmüş Yıldızlar
8 — Miskinler Tekkesi 20 — Tanrı Misafiri
9 — Anadolu Notlan I-II
21 — Kan Davası
10 — Yaprak Dökümü 22 — Kavak Yelleri
11 — Ateş Gecesi
23 — Leylâ ile Mecnun
12 — Bir Kadın Düşmanı
24 — Son Sığmak

Piyesleri :

Hançer Balıkesir Muhasebecisi
Hülleci Tamı Dağı Ziyafeti
Çalıkuşu (N. Cumalı)
Eski Şarkı
Bir Köy Öğretmeni
Yaprak Dökümü
Tercümeleri :

Hz. Muhammed'in Hayatı
Bir Fakir Delikanlı
(Emil Dergmenheim'den)
la Dam 0 Kamelya
Kahramanlar (Cariyi) (A. Dumas Fils)
Don Kişot
Evham
(Cervantes Saavedra) Hakikat (Emil Zola)
Yabancı itiraflar (J. J. Rousseau)
Atlı Adam

Hayatı

Güntekin, 1889'da, Askeri tabip olan Nuri Bey ile Erzurum valisi Yaver Paşa'nın kızı Lütfiye Hanım'ın oğlu olarak İstanbul'da doğmuştur. Öğrenim hayatı boyunca birçok il gezen Güntekin, ilköğrenimine Çanakkale'de başlamıştır. Daha sonra İzmir'deki Frerler okulunda bir süre öğrenim görüp sınavla girdiği Darülfünun Edebiyat Şubesi'ni 1912'de bitirdi. Böylece öğrenim hayatını yirmi üç yaşında bitirmiş oldu.

Güntekin 1927'e kadar Fransızca ve Türkçe öğretmenlikleriyle müdürlük görevlerini üstlenmiştir. Bazı görev aldığı okullar Bursa Sultanisi, İstanbul Beşiktaş İttihat ve Terakki Mektebi, Fatih Vakf-ı Kebir Mektebi, Akşemseddin Mektebi, Feneryolu Murad-ı Hâmis Mektebi, Osman Gazi Paşa Mektebi, Vefa Sultanisi, İstanbul Erkek Lisesi, Çamlıca Kız Lisesi, Kabataş Erkek Lisesi, Galatasaray Lisesi ve Erenköy Kız Lisesi'dir.

Güntekin, 1927'de maarif müfettişi oldu ve bu arada Dil Heyeti'yle birlikte bazı çalışmalarda bulundu. 1939'da ise Çanakkale milletvekili olarak TBMM'de bulundu. Bu görevini 1946'ya kadar sürdürdü. 1947'de, Cumhuriyet Halk Partisi'nin Ankara'da yayımlanan Ulus gazetesinin İstanbul kolu olan Memleket gazetesini çıkardı. Güntekin daha sonra müfettişlik görevine geri döndü ve 1950'de UNESCO Türkiye temsilciliği ve öğrenci müfettişliği görevleriyle Paris'e gitti. 1954'te ise yaşında dolayı bu görevden

ayrılmak zorunda kaldı. Emekliliğinden sonra bir süre İstanbul Şehir Tiyatroları edebi heyeti üyeliği yapmıştır.

Güntekin'e Akciğer kanseri teşhisi konulduktan sonra tedavisi için Londra'ya gitti ve orda hastalığına yenik düşerek öldü. 13 Aralık 1956 günü, Karacaahmet Mezarlığı'na gömüldü.

Tanrı Misafiri

Mangal başında, akşam kahvesini içerlerken sokak kapısı akı sıkı çalınmağa başladı. Hacı Ali Efendi, keyifli bir surette gülümsedi:

— Bu, bizim kiracının çalışı... Para getirmiş olacak. Dedi. Kaynanası dudaklarını büktü. Kiracının, ayın yirmisinden evvel para getirdiğini rüyada görse, hayra yormazdi.

Müzeyyen, cumbanın kafesine abanmış, kapıyı çalam seçmeğe çalışıyordu: I — Efendi baba, galiba sarıklı bir adam...

Dedi. Hacı Ali Efendi hayret etti:

— Sarıklı adam kim acaba?.. Dilenci olmasm sakın?.. Haydi, Elif ablaya haber ver!

t

Elif abla, evin aşçısıydı. Kulağı ağır işittiği için, kapının çalındığını daima yukarıdan haber vermek lâzım gelirdi.

Kapıda, uzun bir münakaşa oldu. Gelen, galiba ne istediğini Elif ablaya anlatamıyordu. Hacı Ali Efendi, terliklerini giyerek, merdiven başına çıktı:

; — Kim o Elif abla? Ne oluyor? Bir saattir kapıda çene çalıyorsun.

Diye seslendi. Elif:

— Softa gibi bir adam... Hacı Hafız mı diyor, ne diyor an-lıyamıyorum.

Diye cevap verdi. Hacı Efendi:

— Sus bağırma... Allah müstahakkmı versin. Herif işitecek...

Diyerek aşağı indi...

Gelen adam, yumuk yüzlü, şaşı gözlü, ince seyrek sakallı, kuru paytak bir softa idi. Arkasında sarı bir îâta, omuznnda bir heybe

vardı.
— Hayrola molla; kimi arıyorsun?..
Hoca, cevap vermedi. Sade mahcup bir tavırla Hacı Ali Efendinin elini alıp iki kere öptü, başına koydu:
L-
i-
oî-na 3u.
IİV-
— Molla, sen kimsin? Ben, seni tanımadım... Hoca, mahcubane sırıtarak:
—. Evlâd-ı mâneviniz, mahdumunuz makamında Hafız 11-yas dâileri...
Hacı Ali Efendi, başını kaşıyor, böyle bir mânevi oğlu olduğunu bir türlü hatırlamıyordu. Hoca, mahcubiyetinden parmaklarını ısırarak anlatmağa çalışıyordu:
— Hani, Muğlada, hacı hafız Yunus dâiniz vardı... Hani, geçen yıl, merhum olmuştu!..
—. Muğlalı hacı hafızı hatırlıyorum... Mübarek bir adamdı. Amma öleli, hemen hemen, beş altı sen*
var... Belki de daha ziyade...
— Hani belki de öyledir... Geçmiş gün, aklımda kalmaz ki... Hani dâileri, şöyle takriben, dedim, binaenalâzâlik, efendim, benim, velinimetimdir.
Hacı Ali Efendi, kalın kaşlarını kaldırarak:
— Ben, bu kaziyeden bir şey anlamadım hafız! Hacı hafız merhum olmuş diye ben, niçin senin babalığın oluyorum ?
— Hani, fakir onun mahdumu hafız Ilyasım da... Ali Efendinin çehresi, birdenbire açıldı; sevinçle:
— Hâ; şu cihetten... Oğlum îlyas, diye, merhum daima bahsederdi... îlyas Efendi- sensin ha!..
Memnun oldum. Ey gel bakalım, içeri gir hafız...
Hafız îlyas, kapının dışında lâpçınlarını çıkardı, heybesini, şemsiyesini kapının arkasına bıraktı. Ev sahibinin arkasndan,!-' korka korka yandaki misafir odasına girdi.
Hacı Ali Efendi, merdivenin alt başından yüksek sesle mangal, kahve, tütün emrederken, Hafız efendi de, ayna ve konsollara, duvarda asılı yazı levhalariyle kart postallara, uçurtma kâğıdından

tırtıllar ve oymalarla süslenmiş raflara, guguklu saatlere hayran hayran bakıyor, bu ihtişam ve ziynetten korkmuş gibi, kendini gizliyecek bir köşe arıyordu.

Hacı Alinin ısrarlarına rağmen, sarı dokuma örtülü sedire çıkmağa cesaret edemedi. Kapının dibindeki bir şilteye diz üstü oturarak:

— Elbayâü minel' îman,.. Hani, biz medresede okumuş adamlarız.

Dedi.

Hacı Ali Efendi, iki giro, evvel, belediye meclisinde, müderrisler aleyhinde söylenen gözleri hatırladı.

Aleyhtarlar, azanın en ileri gelenleri, en acar ve çenebazları oldukları için, orada cevap bulup verememişti. Yumruğunu pencereye doğru uzatarak:

— Teres herifler, dedeniz yaşında adamlara karşı, bacak bacak üstüne atıp ötmesini bilirsiniz. Geliri de, gözlerinizle görün... Medresede okumuş adamın terbiyesi bakalım hanginizde var?...

Diye söylendi.

* * * Hacı Ali Efendi, Bursanın eski ve büyük bir ailesine mensuptu. Çocukluğunda, babasının evi hükümet konağı gibi işlerdi. Her Ramazan, eve sekiz, on cer hocası misafir olur, mutfakta, geceli gündüzlü, çifte kazanlar kaynardı. Hacı Ali Efendi, hacı Hafızı, o vakitten tanırdı. Konakta, pek ehemmiyetli bir mevkii vardı. Her sene, Ramazandan evvel gelir, Kurban Bayramından sonra memleketine dönerdi.

Babası öldükten sonra, konak dağılmıştı. Maamafih, günler yine iyi günlerdi. Az bir para ile sultan gibi geçinilirdi. Onun için, Hacı Ali Efendi, bu eski baba dostuna, yine kapısını açık tutmuştu.

Haci Hafız, mübarek bir adamdı. Kuvvetli bir nefesi vardı. Hattâ, Bursada, kerametine bile inananlar çoktu. On sene evvel kötürüm olduğu için, Muğladan çıkamamış, altı, yedi sene evvel de vefat etmişti. îşte, bu hafız îlyas, onun hiç dilinden, düşürmediği kıymetli oğlu idi.

Gelenin, kim olduğunu öğrenen kayınvalde Kudsiye hanım da yeldirmesini giyip aşağıya inmişti.

Hafız, kadını görünce, büsbütün utandı... Yumuk yüzü renkten renge giriyor, sorulan, suallere, Tahiyyatta oturur gibi, elleri dizinde, gözleri önünde, başını oynatmadan:

— Hani sanki... Söz temsili... Ala kaderilistitaa... Min taraf illâh!...

Gibi kelimelerle dolu anlaşılmaz cevaplar veriyordu, Kudsiye hanım, damadının kulağına eğilerek:

— Vallahi, bu haya, bizim şimdiki kızlarda yok... 'Ben doğrusu pardon dedim.

Diyordu...

Kudsiye hanınım istediği şey, Hacı Hafızın, ölmeden evvel, nefesini, oğluna verip vermediği idi. Bunu merakla sordu:

n,

.nı je-

sm

bir

me-

öttü

iadı; ğdaş salk-tümü

haya Hani

, ken-

Ifendi-

lazırlık naz ol-ıkşama îyordu. î sesiv-

Hafız, başiyle tasdik etti:

— Hani, rahmetli hacı peder, merhum olmazdan üç gün evvel mi, bir ay evvel mi ne? Hani, sanki merhum olacağı, kendine malûm oldu da... Fakiri, önüne oturttu. Ağzımıza, yaşlıca üç kere tükürüp nefesini verdi.., Gayri, onun yerine biz nefes ediveriyoruz.

Kudsiye hanım:

— Memnun oldum, hafız efeadi oğlum... Sen, artık ne kadar zahmetse benim romatizmalarıma da nefes ediverirsin!..

Dedi.

Hacı Ali Efendi, Hacı Hafızın son senelerini nasıl geçirdiğine, vefatına, öldükten sonra, üstüne kandil kandil inen nurlara dair epeyce tafsilât aldıktan sonra sordu:

— Eyyy, şimdi böyle nereden nereye gidiyorsun Hafız?.. Muğlada, pahalılık çok artmış, tstanbula, bir iş aramağa

gidiyormuş. Ancak, kaç senedir velinimetini ziyaret edemediği için, gayet mahcup imiş. Onun için, İstanbula giderken, elini öpüp hayır duasını almak' istemiş. Kerem ile keramet bir asıldan imiş.

Binaenaleyh, velinimeti, bu vefasızlığı mazur görmeli imiş.

Hacı Ali Efendi, bunları biliyordu. Sade, Bursanın, İstanbul ile Muğla arasında bir yol uğrağı

olabilmesine akıl erdiremi-yordu.

Hafız Ilyas, yolda pek çok meşakkat çekmiş, velinimetinin, Setbaşındaki evini, oruçlu oruçlu tam üç

saat aramış... Hacı Ali Efendi, oruç sözünü işitince, yerinden fırladı:

— Sahi mi söylüyorsun Hafız, Ne orucu bu, böyle?.. Diye sordu...

— Hani, sanki peder merhum vasiyet ettiydi de... Haftada, iki gün oruç tutmazsan, hani on parmağım boğazında olsun, dedi...

Ertesi sabah, ezan vakti, ev halkı, dik bir sesle uykudan uyandı. Hafız îlyas, bahçedeki çardağın altında, dışarıda unutulmuş bir keçe parçasının üstüne oturmuş, Kuran okuyordu.

Kudsiye hanım, yatağında keyifli keyifli gülümsiyerek:

— Ooooh!.. Müslüman olduğumu bugün anladım. însan, kendini Kâbede sanıyor.

Dedi.

Fakat, hanım ninesiyle bir odada yatan Müzeyyenin canı sıkılmıştı.... Bu tombalak, tembel küçük hanım, uykuyu çok severdi. Dargın bir mahmurlukla, gözlerini uğuşturarak:

— îyi hanım nine amma, uykumu darmadağınık etti. Hem de ne bed ses Yarabbim!.. Manda sesi gibi...

Diye söylenmeğe baş1 adı. Kudsiye hanım, danldı:

— Sus, tövbe de, deli kız... Kurana öyle denir mi?

O sabah, sade evdekiler değil, komşular da bu dik sesle uyanmışlardı. Komşu evde, hava tebdiline gelmiş, ihtiyar bir binbaşı mütekaidi sesin nereden geldiğini birdenbire kestireme-di!.. Pencereyi sürerek:

— Kim bu dilenci sabah vakti... Boğazının horozu mu öttü be herif!..

Diye bağırdı...

O gün. Hafız, akşama kadar çardağın altından kalkmadı; oturdu, uzandı, yattı, uyudu, yine kalktı, diz çöktü, bağdaş kurdu. Fakat, namazlar müstesna olmak üzere, hiç ayağa kalkmadı. Tulumba uzak bir yerde olduğu için, ihtimal teyemmümü de caiz gördü.

Hafız îlyas, o gün, dört öğün yemek yedi. Adamcağız haya sahibi olduğu için, açıktan açığa yemek istemiyor:

— Hele, kimse olmasın. Şu bizim heybeyi alalım. Hani içinde bir kuru ekmek var!..

Yolunda imalarla maksadını anlatıyordu.

Hacı Ali gibi, hanedandan bir adamın evinde, misafir, kendi ekmeğini yiyecek değildi ya... Kudsiye hanım, Hafız Efendiye kendi eliyle tepsiler donatıyordu.

— 3 —

İki gün, beş gün, bir hafta geçti. Hafızda hiçbir hazırlık alâmeti görünmüyordu. İstanbul adını, artık ağzına almaz olmuş, bahçeye, tam mânasiyle postunu sermişti. Yine akşama kadar, çardağın altında uyuyor, namaz kılıyor, yemek yiyordu. Mahalle, sabah karanlığında, onun sıtma görmemiş, elik sesiv-

le uyanıyordu. Hacı Âli Efendi, buna kızıyordu. Fakat, Kelâmullaha karşı bir şey söylemeğe dili varmıyordu.

Hafız, artık gündüzleri de okumağa başlamıştı. Kurandan ilâhiye, ilâhiden gazele geçiyor. Nihayet:

"Kara gözlerin, öldürür beni" şarkısına kadar varıyordu. Onu susturmak için, bir tek çare vardı: Evdekilerden birinin bahçeye çıkması. O vakit, hemen utanır, çehresi kızarırdı. Hasırın üstünde altları, kirden kösele gibi sertleşmiş çorapları üstüne diz çöker, şaşı gözlerini önüne indirirdi.

Şimdi, artık ziyaretçileri, misafirleri de eksik olmuyordu. Onu görmeğe gelen, kılıksız softalar vardı.

Daha fenası, Hacı Hafızın keskin nefesine vâris olduğu da duyulmuştu. Her gün, yakından, uzaktan birkaç hasta getirip nefes ettiriyorlardı.

Evdeki itibarı da hayli eksilmişti. Yatağı, misafir odasın- dan, hamam aralığına inmişti.

Hacı Ali Efendi, artık nadiren onu karşısına alıp konuşuyordu. Kırmamak, acı bir şey söylememek için, yüzüne bakmaktan çekiniyordu. Fakat, her konuştuğu zaman, taşı gediğine koyuyor, maişet darlığından, dışarıdan gelmek üzere olan akrabalarından bahsediyordu.

Hafız, bu sözleri dinlerken, mazlum mazlum boynunu büker ve ev sahibini, söylediğine, söyliyeceğine pişman olmak raddelerine getirirdi. Hacı Ali Efendi, her defasında:

— Artık anladı. Yarın çıkıp gider...

Diye müsterih oluyor, fakat, ertesi gün, Hafızda yine bir hazırlık görmeyince, yeni çareler aramağa başlıyordu.

Bir gün, aralarında, şöyle bir muhavere geçmişti: Hacı Ali:

— Hafız, seni deniz tutar, değil mi? Pazar günü İstanbula Nilüfer vapuru var... Çok rahattır. Öteki vapurlarda seyahat berbattır, maazallah!..

— Hani, her pazar günü gider ya o...

— Bu pazardan sonra kalafata çekeceklermiş. Gazete yazdı.,.

.»

— Elbet bir gün olur sanki... Kalafat biter, Cenab-ı Hakkın İT^H'le.,.

JUL ,,,

Ev sahibi, bir kelime söylemeden, hiddetle yukarı çıktı. Merdiven başında duran kaynanası sitemle:

— Oğlum, Allahm garibini, açık açık kovuyorsun... Dedi.

— Bırak valde... Sen de canımı sıkma!...

— Senin gibi hanedandan bir adama yakışır mı? Kapma sığınmış... Sana, baba demiş!..

— Valde, billahi acımıyor değilim. Öyle boynunu bükerken ben de acıyorum amma... Zaman o zaman değil... insan, kendi çoluğuna, çocuğuna bakmaktan âciz.... Azıcık, siz de halden anlayın canım... Günahtır bana...

— Aman oğlum... Öyle bir adamın boğazı seni yıkacak değil ya!..

— Ne diyorsun valde!.. Bir softanın yediğini dört sığır yemez, diye meşhur bir darbı mesel vardır.

Hani: "Haftanın "iki gününde oruç tut!" diye babasının vasiyeti vardı. Bırak AFah-aşkma... Beni günaha sokma... Adamın kendi oğlu olsa, tahammül etmez...

— Amma adamın öz oğlu da, adama böyle riayet etmez. Bak, saçlı sakallı adam... Karşında, sigara içmekten çekiniyor.

— Ben ona, daha ziyade kızmağa başladım ya... Evin içinde, nerede tütün bulursa siler, süpürür.

Oturduğu odanın kapısından, ocak borusu gibi duman tüter... Sonra, ben odaya girince, sigarasını

saklar. Geçen gün sigarayı, yastığın arkasına attı.. Evimi yakacaktı az kalsın. Vazgeçtim ben böyle hürmet ve riayetten... Mutfakta karıştırdığı herzeler.

Filhakika, bir zamandan beri, mutfağı da hiç boş bırakmağa gelmiyordu. Hafız îlyas, bulaşık suyu tenceresine varıncaya kadar el uzatıyordu. Miaamafih, kabahat onda değildi.

— Elif abla; gözünü seveyim... Şu benim heybeyi getir. İçinde kuru ekmekçiğim var!..

Teferruatiyle ima ettiği şeyi, aşçı kadın anlamamazlıktan g'eîiyor, heybeyi önüne itiveriyordu. Tanrı

misafirine, böyle muamele etmek yakışık alır mıydı?

— 5 —

Hacı Ali Efendi, b&hçesiyle uğraşmağı çok severdi. Fakal bunun için cuma tatilinden başka günü

yoktu. Bahçenin bir ta

rafında, bazı, kendi eliyle nadide salatalar yetiştirirdi.

Bir cuma sabahı, elinde süzgeçli kovasiyle oraya gidince, hayret ve dehşetten donakaldı. Bahçenin, o parçasından kasırga geçmiş gibiydi,... Hemen Elif ablaya seslendi. Parmağiyle, tahtaperdenin yıkık bir yerini işaret ederek:

— Elif abla, buradan komşunun sığırları geçmiş; kör müydü gözün?

Diye bağırmağa başladı?

— Efendi, o kadarcık yerden sığırlar geçer mi? Onîan, misafir yemiş olacak!,.

— Deme Allahaşkına... Mümkün değil...

— Ağaçlara da sığır çıkmadı ya!..

Hacı Ali Efendi, başını kaldırdı. Ağaç1 arda ham yemişlerden bir tane kalmamıştı. Ev sahibi, Hafıza doğru yürüdü. Fakat, o, fırtınayı hissedince, hemen namaza durmuştu. Hacı Ali Efendi, Allahın huzuruna yüz çevirmiş bir adama, söz söyliye-mezdi. Fakat, hiddetini de yenemediği için, avaz avaz bağırdı:

— Kör müydün be kadın ? Bahçeye sığır girer de senin haberin olmaz? Hele o sığırı ben bir yakalayım. Alimallah sopa ile birer birer düşerini sökeceğim...

O gün Hacı Ali, saatlerce Hafızın etrafında döndü. Fakat, babasının, kim bilir hangi vasiyetini yerine getiren, hafız Ilyas, selâm vermeden, yüzlerce rekât namaz kıldı.

Hacı Ali, artık evde duramadı. Entarisinin üstüne kürkünü giyerek sokağa fırlamak istedi. Fakat, lâstikleri bir türlü ayakkabılarına geçmiyordu. Ev sahibi, lâstiği eline alarak, içini muayene etti. Ucuna kocaman bir kâğıt parçası tıkanmıştı. Hayretle kâğıdı açtı. îçinde berbat bir yazı, ondan daha berbat bir imlâ ile, karınca duası gibi, anlaşılmaz bir şeyler yazılıydı...

Hacı Ali Efendi, gözlüğünü takarak onu okumağa çalışırken kadınlar:

— Mutlaka, büyü olmalı!..

Diye söyleniyorlardı, Kudsiye hanım, ağ> ağır başını sal-hyarak:

— ^tevekkeli değil, damadım o kadar celalli oldu. tkide bir, Tanrı misafirini koğmae" Akıyor...

Kâğıt, büyü değil, Hafızın velinimetine bir arızası idi. Uzun* anlaşılmaz bir duadan sonra, tıraş ve hamam parası istiyordu. Ev sahibi:

— Bu da bir cilve-i Sübhaniye!.. Hikmetinden sual olunmaz...

Diye söylenerek, kayınvaldesine iki çeyrek uzattı. Sonra, kapıdan çıkarken, kendi kendine mırıldandı:

— Öyle ya... Herife silsilemizi bellettikten sonra, hamam parasını neye esirgemeli?..

__ g __

Hafız, son zamanlarda, fena bir âdet daha çıkarmıştı. Evin içinde, sessiz sessiz dolaşır, öteyi, beriyi karıştırırdı. Hattâ Elif abla, bir gün onun kapının deliğinden Müzeyyeni gözetlediğini görmüştü. Bu, hakikaten mide bulandıracak bir şeydi. Müzeyyen:

— Vallahi canıma emniyetim kalmadı. Yoksa başımı alır

kaçarım.

Diye bağırmağa başladı. Kudsiye hanım:

— Ayol, onlar sâf adamlardır. Senin, odada olduğunu bilseydi, hiç öyle şey yapar mıydı a kızım?

Koskoca sakallı adam. Yanma çıksan bile bir şey lâzım gelmez... Tanrı misafirini bana kovdurup da bizi rezil mi edeceksin elâleme ?

Gibi sözlerle onu teskin etti.

Bu vakadan, üç gün sonra, bir akşam ezanı vakti, mahalle imamının karısı geldi. Hayriye hanım, telâşlı ve hiddetli görünüyordu :

— Ayol, bu hacı Ali Efendi bunadı mı, aklını mı bozdu? Bu, ne hal?.. Yazık değil mi nur topu gibi kıza?..

Diye bağırmağa başladı. Kudsiye hanım:

— Hayrola.. Ne olmuş ayol? Bizi de korkuttun! Hayriye Hanım:

— Ne olacak! Benim süt kızımı, o softaya vermeğe kalkmış!.

— Müzeyyenimi?.. Üstüme iyilik, sağlık!..

— Şimdi, softa bizim efendi ile konuşmağa gelmiş. Kapıdan dinledim. Hacı Efendi, kızını bana verecek... Evvelki gece

kulağımla dinledim. Allah rızası için bana babalık et.. Hacı Efendiyle konuş, diye bizimkine yalvarıyor.

Evin içinde, bir cenaze vaveylası koptu. Sahure hanım:

— Gidi, gözüne, izine durasıca softa... Parmak kadar evlâdıma göz koymuş!..

Diye haykırıyor. Kudsiye hanım:

— Durun ayol, anlıyalım, bakalım. Aslı, faslı var mı?

Diye söyleniyordu. Müzeyyen, mosmor olmuştu. Gözlerinden, yağmur gibi yaşlar döküyor, şişman vücudunu yerlerde yuvarlıyarak, saçlarını yoluyordu:

— Eyvahlar olsun... Hizmetçiliğe giderim de, bu evde durmam. Kibrime dokundu. Bir paralık oldum.

Yazık, benim tentenelerime, gergeflerime, uduma...

Kudsiye hanım:

— Ayol, olacak şey rm"? Hem, bir kızı bin kişi ister... Diyecek oMu. Ana kız, şiddetle büyük hanıma saldırdılar:

— Senin, daha sesin mi çıkıyor? Hep sen sebeboldun! Bir paralık ettin bizi...

Diye haykırışmağa başladılar.

Vakanın esası şu idi. Bir akşam, Kudsiye hanım ile damadı arasında Hafız İlyas için kavga olmş, Hacı Efendi:

— Mademki, bu softa bu kadar kıymetli... Bari, kızı da ve-"relim...

Diye söylenmişti. Evin içinde koparttığı fırtınalara, Hacı Ali Efendinin haykıra haykıra sarfettiği istiskal sözlerine kargı tamamiyle sağır olan Hafız, bunu nasıl duymuştu?...

Hanımlar, Elif ablanın getirdiği nane suyu ile meraklarını teskin ettiler. Sonra, daha soğukkanlılıkla düşündüler. Hacı Ali Efendiye, bu işi haber verdikleri takdirde, Tanrı misafirini, Şayakla sokağa atacağında şüphe yoktu. Bir softanın münasebetsizliği yüzünden koca bir hanedanın namusu, iki paralık olurdu. Fakat, artık, onu evde alıkoymak da caiz leğildi. Bir yolunu bulup tereyağından kıl çeker gibi, onu evden çıkarmağa karar verdiler.

__ 7 __

îmam, o gün, Hafızın ağzının tadını vermişti. Fakat, misafir, bir türlü evin kızından ümidini kesmiyordu. Allanın bütün

günü çardağın altında tuhaf tuhaf gazeller, Arzu ile Kamber, Köroğlu ile Ayvaz masallarından alınmış beyitler okuyordu.

Hattâ bazan:

"Ey elif kaşlı, ela gözlü dilber

Hacıyağları süreyim gerdanına..."

Yolunda şiirler yazıp okumağa kadar varıyordu. Velinimet-zâdesine, bir gün, bir külah leblebi şekeri, bir gün de yeşil kaplı bir Rerhad ve Şirin kitabı hediye etmek istedi. Fakat hediyesi geri geldi. Bu red, Hafızı; ümitsizliğe düşürmedi. Kendi kendine:

— Zamane kızları bunlar... Hani ziynete müteallik bir şey

olmalı...

Diye düşündü. îki gün sonra, yeşil bir kurdelâ göndermişti: Fakat, Müzeyyen hanım, bunu da başına attı. O akşam, komşulardan biri, şu havadisi verdi: *

— Dün, Huriye hanımın kızının cenazesinde, sizin misafir hafız da, aşir okuyordu. Definden sonra, tabuttaki bütün kur-delâlan o aldı!...

__ g __

Bir akşam, kadınlar, korka korka Hacı Ali Efendiye bir haber verdiler: Bahçede, hafızın bir misafiri varmış. 6 gün, sokakta bulduğu aç ve hasta bir softayı getirmiş...

Hacı Ali Efendi, kızmadı, bağırmadı. Yalnız ellerini açarak, mazlumane gözlerini semaya kaldırarak:

— Ya Erhamerrahimîn; sen galiba, Hazret-i Eyyüb gibi, benim sabrımı deniyorsun?..

Dedi. Sonra Kudsiye hanımı yanma çağırdı:

— Valde, ben, Hafıza Istanbulda iş buldum. Yarın kati cevap alacağım. Bugüne kadar dişimizi sıktık.

Üç gün daha sabredelim. Mensabere zafer... Bursaya, kendimizi rezil etmiyelim. Fakat, ben katiyen evime yabancı kabul edemem. Ver şu üç mecidiyeyi ellerine.. Handa mı kalırlar, artık hamamda mı?..

Keyifleri bilir.

Beş dakika sonra kapı açılıp kapandı. Ev sahibesi; "Ya-rabbi, şükür" diye dua ederken, Elif geldi.

Hafız îlyasın, misafiri çıkardığını, fakat kendisinin aşağıda olduğunu haber verdi.

Hafız, paraları cebine koymuş, sonra softaya:

— Haydi arkadaş; sen başının çaresine bak!.. Ne yapalım, Velinimet istemiyor!..

Diye onu sokağa çıkarmıştı. Kudsiye hanını, merdiven başında; Hafızla konuşuyordu:

— Ayol, Hafız! Hasta adama ne yaptın?

¦— Hani, el adamı için, velinimetimi bırakıp gidemezdim ya!..

—Bari, parayı vereydin...

— Efendimin, kendi fıkarası varken, ele para vermek günahtır. Cenab-ı Hak böyle işe rıza göstermez...

* * *

Üç gün sonra, Hafız yola çıkıyordu. Bursa mebusu, Hacı Ali Efendinin ısrarı üzerine, ona İstanbulda bir iş bulmuştu. Ev sahibi, saadetini gözü ile görmek için, onu Demirtaş istasyonuna kadar teşyi etti.

Tren ve vapur biletlerini eliyle aldı. Heybesine, ekmekler, yemişler doldurdu...

Hafız, bu işten memnun değildi. Fakat, tabiî velinimetinin emrinden çıkamazdı. Hacı Ali Efendinin üstünden ağır bir yük kalkmıştı. O günü bir şenlik günü addederek işine gitmedi. Evinde, gündüz uykusu uyudu.

Fakat, ev sahibinin çilesi, daha bitmemişti. Akşam posta-siyle Mudanyadan dönen komşudan, korkunç bir haber aldı. Komşu, Hafızı vapur iskelesinde görmüş. Bağıra bağıra, vapur biletini satmağa çalışıyormuş.

Hacı Ali Efendi, evdekilere:

— Çocuklar, haydi hazırlanın... Çekirgede, Aziz Efendi kaplıcasına gidiyoruz... Hem de, o teres dönerse, ümidini kesip cehennem olur!..

Dedi.

Ertesi sabah, erkenden, Elife sıkı bir ders verdiler. Hafız gelirse, katiyen kapıyı açmamasını, ev sahiplerinin Karacabeye gittiklerini söylemesini tembih ettiler. Sonra, arabaya bohçalarını yükliyerek Çekirgeye gittiler.

__ 9 __

Yatsı ezanı okunmuş, sokakta bekçiler gezmeğe başlamıştı. Hafız, üç saatten beri kapıyı çalıyor, anahtar deliğine dudaklarını uydurarak: j.^ 1

— Elif abla... Gözünü seveyim... Tabanının altını yahya-yım... Taşlığın bir köşesinde yatayım.

Yarın sabah çıkar giderim...

Diye yalvarıyordu. Arapça kelimelerle karışık dilenci duaları ediyordu. Kadıncağızın yüzü pekti. Fakat gönlü yumuşakça idi. Bahusus, onun da, kim bilir hangi memlekette, hangi kapının dibinde sürünen bir hafız oğlu vardı. Onun için, daha fazla dayanamadı ve ertesi sabah, çıkıp gideceğine dair yemin ettirdikten sonra, kapıyı açtı.

Elif abla, taşlıkta, idare kandilinin önünde, sökük dikiyordu. Hafıza karşı, ev sahibesi rolü oynamak, biraz da gururunu okşamıştı. Hafızı karşısına oturttu. Ettiği iyiliğe mukabil, ona yavaş sesle birkaç ilâhi okuttu. Bazı, eski dertlerini dinletti.

Elif abla ağır ağır bunları söylerken, Hafız, şaşı gözlerinin dik bir nazariyle ona bakıyordu. Sonra, hiçbir söz söylemeden, birdenbire kadının boğazına atıldı. İkisi de yuvarlandılar. Elif, neye uğradığını

anlıyamamıştı. Hafızı, birdenbire çıldırmış, kendini boğacak sandı ve bağırmak istedi.

Fakat, hayır... O, yonca tarlasına saldıran aç bir eşek iş-tih asiyle kadının yanaklarını, yüzünü

kemiriyor, parmaklariy-le vücudunun etlerini kopanyordu. Fakat, Elif, güçlü, kuvvetli bir kadındı. O da Hafızı yakalamıştı. İri elleriyle, dere kıyısında çamaşır tokaçlar gibi, Hafızın yüzüne, tokatlar indiriyor, tıraşlı başını, şakır şakır öttürüyordu.

Alt alta, üst üste, bir zaman, yerlerde yuvarlandılar. Taşlıktaki eşya, birbirine girmiş, lâmbalar devrilip sönmüştü. Karanlıkta, dakikadan dakikaya mücadelenin şiddeti artıyordu. Tokat seslerine:

— Hele gözü dönesice... Barsaklarım deşerim. Gibi tehditlere:

— Hele benim mahallebi gerdanlım, börek yüzlüm... Bir yol fakire merhamet!..

Yolunda, âşıkane niyazlar karışıyordu.

Hafızda, cılız bedeninden umulmıyacak kadar bir kuvvet vardı. Elif Abla ise, Hafızdan başka, yüreğine ezintiler veren, takatini kesen bir gizli düşmanla uğraşıyordu. Nihayet buse

sesleri, tokat seslerine galebe etti. Elif ablanın kesik sesi karanlıkta yavaş yavaş büsbütün kesiliverdi,,.

—10 —

Vay efendim, ne tesadüf!,. Sizi, Karacabeyde sanıyordum.

— Hayır, dört günden beri Çekirgeye çekildik. Şöyle bir eyyam başımızı dinliyoruz... Nereden duydunuz Karacabeyde olduğumuzu.,..

— Bir iş için evvelki giin devlethaneye uğramıştım. Kapıyı bir hafız açtı...

—¦ Ne!.. Kapıyı bir hafız mı açtı? Benim evimin kapısını... Yanlış olmasın!..

— Allah! Allah:.. Ne münasebet efendim? Devlethaneyi bilmez miyim ?

— Vay melun... Rezil!..

— Aman efendim!..

— Affedersiniz... Sizin için söylemiyorum..

Hacı Aîi Efendi, hiddetinden tıkanarak odasına koştu. Müstehcen küfürler savurarak, eşyayı birbirine karıştırarak giyinirken;

karısı, kaynanası onu teskin etmeğe, fikrinden döndürmeğe çalışıyorlardı.

Fakat, buna imkân yoktu... Hacı Efendiyi, o perişan halde, yalnız göndermeğe cesaret edemediler.

Kudsiye hanım da, alelacele çarşafını giyerek peşine takıldı.

Setbaşına vardıkları zaman, ortalık iyiden iyiye kararmıştı.

— Valide, doğrudan doğruya kapıyı çalmıyahm. Tahtaper-deden bahçeye girelim...

— Aman oğlum, elinden bir kaza çıkacak diye yüreğim titriyor.

— Ne kazası çıkacak? Softayı defedeceğim... Elifi de keza.. Öğrensin, bana itaatsizdik etmeyi...

Arka sokaktan dolaşarak, bahçeye girdiler. Karanlık bahçeye yukarı, odalardan birinin açık penceresinden parlak bir ışık dökülüyordu. Karanlık bir köşeye sinerek beklemeğe başladılar.

îki dakika geçmemişti ki, Hafızın:

— Hele gözünü seveyim bal yanaklım. Bir üzüm şerbeti yap da getir. Ölmüşlerinin canına içelim...

Dediğini işittiler. Az sonra, bahçe kapısı açıldı. Elif, bir elinde idare lâmbası, bir elinde bir tas ile mutfağa geçti. Hafız, şimdi: "Üzüm, nar, zeytin, koku, ısırmak" gibi kelimelerle karışık bir gazele başlamıştı. Bu, iyi bir fırsattı..Hacı Ali, -kaynanasına, ses çıkartmamasını işaret ederek, Elifin, açık bıraktığı kapıdan gizlice içeri daldı. Hafız, her beyitte bir donuyor, pencereden uzanarak, mutfağa sesleniyordu:

— Hele elma yanaklım!.. Sen neye geç kalıyorsun? Yüreğimi göz göz etmek midir maksudun?

Kurbanın olayım!..

Yolunda, âşıkane niyazlarla Elife sesleniyor, o da mutfaktan:

— Patlama... Gözü dönesi... Diye cevap veriyordu. Hafız:

— Yâr aman...

Diye yeni bir beyite başlarken, sesinin makam ve ahengi birdenbire, değişti. "Yar aman"-ı feci bir

"Anma Allah!" taki-betti. Kudsiye hanım, çardaktaki asmaların birdenbire çatırda-dığını işitti.

Müteakiben, Hâfızm arkasında, Hacı Alinin pembe elma kürkü ile, paçavra bohçası gibi yere düştüğünü gördü.

Mahalle, sabaha kadar heyecan ve telâş içinde yaşadı. Hafızı, sedye ile karakola götürürlerken, mahallede, pencerelerden, çatlak kocakarı seslerinin:

— İlâhi, ne günlere kaldık!.. Tann misafirine bu iş edilir mi? Hacı değil o acı... Kör olasıca papaz!..

Gibi tekdirler, beddualar işitiliyordu. Hac Ali Efendi, Elifi de bohçasıyle beraber sokağa çıkardıktan sonra, kapısını kilitledi. Çekirgeye döndü.

Ertesi sabah, erkenden kadınlar eve döndüler. Hacı Aîi Efendi, o sabah, yatağından çıkmamakta iaadetmiş, kadınlar ısrar ettikçe:

— Vallahi, şimdi sizi de birer birer pencereden atarım. Diye tehdidetmişti.

Öğleye doğru, sokakta bir kargaşalık oldu. Büyük, kocaman bir alayın ortasında, bir sedye getiriliyordu. Önde, iri bıyıklı bir polis ile mahalle imamı vardı. îmam, Hacı Ali Efendinin kapısını çaldı, büyük hanımı çağırdı:

— Kudsiye hanım hemşire; akşam, efendinin elinden bir

kaza çıktı. Hafızın ayağı kırılmış, başınıza kocaman bir mesele çıkacak... Şurada kırk yıldır kardeş

gibi geçindik. Komşu demek kardeş demektir, iş mahkemelere düşerse, maazallah fena... Konu komşu, karakola gittik. Hacı Efendiye şefaat ettik... Hafız, dâvadan vazgeçiyor. Karakol da işin arkasını bırakıyor... Fakat, bu biçare, kırık ayağı ile ortada kaldı. Onu, tedavi etmek lâzım... "Köpeği öldürene sürütürler" fehvasınca, buna,. Hacı Efendinin baktırması lâzım... Açm kapıyı da, Hafızı içeri sokalım!...

Kudsiye hanım, birçok münakaşa etti. Fakat, başka türlü yapmağa imkân yoktu. Çarnâçar kapıyı

açarak Hafızı eve aldılar.

— 12 —

Hacı Ali Efendiden Sahure hanıma mektup.

"Benim refika-i şefikam,

Hafızı, tedavi edilmek üzere, eve getirdiklerini haber aldım. Ben, yann, alessabah Bandırmaya hareket ediyorum. Orada, açık bir belediye muhasebeciliği vardı. İnşallah kapanmamış-sa, onu talebedeceğim.

Eve, avdet edememekliğlmin esbabına gelince! evvelâ hanedanımın bunca yıllık namını berbadettik.

Ne yüzle mahalleye geleyim? Saniyen; evimde, o haini görünce, yeniden kanım beynime çıkacak, bir halt daha karıştıracağım. Yani, ya tamir edilmez bir yerini kırarım da, hayatımın sonuna kadar, onu bana sürütüp bes^tirler. Ya canını çıkarırım; Allah ve kul nezdin-de merdut, melun olurum. Âhiret ve dünyada yerim kalmaz.

¦ Salisen; söylemeğe dilim varmıyor. Allah, seni de, beni de, teneşir tahtalarına yatıraydı da, bu iş

başımıza gelmiyeydi. Fakat, kazaya rızadan başka çare yok... Ey benim otuz beş sene'ik refika-i şefikam... Allah da, kul da senden razı olsun. Bir gün fenalığını görmedim. Fakat dün gece, o vakadan soma, ağzımdan hiddetle bir lâf çıktı:

— Bu herif, bir daha evime girerse... Şart olsun...

Demiştim. Softa, evimize girdiği dakikadan itibaren, sen. benim mutallâkam sayılırsın... İnşaaFah, arkamdan Bandırmaya geldiğiniz zaman, tecdid-i nikâh etmek lâzım gelecek. Bunca yıldan sonra, bu işin başımıza gelmesine benim kadar senin

de müteessir olacağın tabiîdir. Fakat, ya, maazallah, ağzımdan, daha ağır bir söz kaçsaydı. Bilfarz;

"Talâk-ı selâse" ile şart olsun, demiş olsaydım. Bu yaştan sonra, bir de seni Jiulleciler eline mi teslim etmek lâzım gelecekti? Eminim ki, benim evimi, barkımı yıkan o melun, bunu işittiği zaman müteessir olmazdı. O patlıyasıca şaşı gözlerini yere dikip:

— Hani sanki beyhude para verip "Hülleci" aramayın... Velinimetime can kurban...

Demeye kadar varırdı. Gel gelelim, bana göndereceğin eş-jyaya, bizim yeşil sandığın üst gözünde....

YASEMÎNLt YUVA

Harb zengini Hacı Fâzılın Nizam'daki köşkü o gece yine düğün: evi gibi kalabalıktı. Akşam yemeğinden sonra misafirlerden bir kısmı eşeklerle tur yapmağa gitmişlerdi. Bir kısmı yukan sofada dansediyor, sekiz, on kişilik bir grup da kapının yanındaki küçük salonda poker oynuyordu. Bahçenin bir köşesinde geniş bir hasır kanapede sırtüstü yatan piyanist Rasim, şair înayet Sezanın köşkte

sokak kapısına giden yolda mütemadiyen dolaştığını, arasıra salonun penceresinden uzun uzun içeri baktığını görüyordu.

Genç adamın bu hali ona merak oldu. Ağır ağır yerinden kalkarak ona doğru yürüdü:

— Hayrola İnayet. Sende bu gece fevkalâde bir hal var. Nöbetçi neferi gibi durmadan dolaşıyorsun!

— Neye poker oynamıyorsun ?

— Para nerede?

— Yukarıki salonda kıyamet gibi dansediyorlar... O da mı para ile?

— Yorgunum.. Ayaklarım ağrıyor.

— Bana bak înayet.. Ağız yapma.. Senin bu gece bir domuzluğun var... Yoksa boş yere av bekliyen örümcek gibi buraya yapışıp kalmazsın!

Genç şair, gülmeğe başladı: — Sizden bir şey saklamak kabil değil üstat... İyi keşfettiniz...

Pencereden Azize Ziya Hanımı tarassudediyorum. Kadıncağız, pokerde mütemadiyen kaybediyor.

Üç defa kocasından yirmi beş lira aldı. Adamcağız, nihayet isyan etti. Demin şurada kendimi göstermeden hoş bir aile sahnesi dinledim. Ziya Bey "Son yirmi beş liramı da veriyorum, fakat on para daha istersen billahi yok!" dedi.

— Peki ama bu işten senin ne istifaden var?

— Pek çok... Şansım yardım ederse Azize Hanım son yirmi beş lirayı kaybedecek; ben de mükemmel bir vurgun vuracağım,

— Ne gibi?

— Azize Hanım, kocasının deminki yeminlerini unuttu, gitti. Birazdan tekrar para istiyecek; Ziya Bey bizzarure ver-miyecek... Azize Hanım da tabiatiyle isyan edecek... Burada misafirlikte saç

saça, baş başa kavga etmelerine imkân yok. Hattâ Azize Hanım düşüp bayılmayı da siyasetine muvafık gör-miyecek... Çünkü pokerde kaybettiği için bayıldı sanırlar... Hâsılı, biçare kadın, bir türlü

bu muameleyi hazmedemiyecek, ıstıraptan kıvranmağa başlıyacak...

— Güzel amma bundan sana ne ?

— Azize Hanım kendini öldürme raddelerine gelecek... Halinin, çehresinin perişanlığını

gizlemek için tenha bir yer arıyacak... Ya yukarı balkonTardan birine, ya bahçenin karanlık bir köşesine, yahut sokağa çıkıp tıpış tıpış deniz kenarına yollanacak. Tabiî peşine takılacağım. Ne olduğunu soracağım. Evvelâ "Bir şey yok, hafif bir migren" filân diye beni atlatmağa çalışacak.

Deminden beri burada dolaşırken hazırladığım monologu kalbî bir ahenk ile okumağa başlıyacağım: "Hanımefendi, diyeceğim, bir şey yok diyorsunuz. Bunu başkalarına an1 atabilirsiniz, fakat benim gibi rakik bir sanatkâra asla... Mehtabın ilâhî bir füsun ile aydınlattığı ulvi simanızda bütün elem-i derûnunuzu okuyorum". Bu, tabiî aydınlıkta konuşursak. Karanlık bir köşe olursa cümle şu şekli alacak: "Karanlıkta yüzünüzü görmüyorum. Fakat sesinizin bir ihtizazında ruhunuzun bütün macera-yı elemini dinledim. İnkâr etmeyiniz hanımefendi. Siz yaralı bir kuşsunuz. Ruhunuzu kim bilir hangi nazik noktasından, hangi âdi, maddi ve galiz sebep için yaralamışlar." Burada bir küçük antrakt var. Teessür sesimi kesecek, gözlerim yaşla dolacak. Azize Ziya Hanım, hafif hafif "Ah"

"Oh" sesleri çıkarmağa başlıyacak. Maamafih, hâlâ beni atlatmayı düşünecek... Ben, titriye titriye devam edeceğim: "Biz ezelde birbirlerini anlamış ruhlarız... Âlâm-ı ruhunuzu bana tevdi ediniz...

Dudaklarınızdan kelime şeklinde dökülecek bu göz yaşları kalbimdeki nadide sanat sedeflerinin içinde şiir incilerine inkılâbedecek... Sizin ye'-s-i derûnunuz edebiyata belki bir şaheser-i sanat kazandıracak!" Bu budala şeylerin kadın ruhu üzerindeki tesiri malûm. Azize Hanım "Hayır hayır,...

olamaz!" demekle b~. auer bileklerini ellerimden çekmiyecek, bana elem-i rulnınu tevdi edeceği deniz kenarına, bahçeye, yahut

balkona, hâsılı, münasip bir yere gideceğiz... Neticeyi anlıyorsunuz ya?

Rasim, gülüyordu: — Aferin sana be... Adam olmağa başlıyorsun.

— Ne yaparsınız üstat... Bizim geçinmemiz bu yüzden...

înayet Seza, ayaklarının ucuna basıp yükselerek oyun salonunu seyrediyor, piyanist Rasim, bıyıklariyle oynıyarak, düşünüyordu. Elini genç adamın omuzuna koydu: — inayet, dedi, hadi seninle

"Dil" e doğru gezmeğe gidelim.
— Eğleniyorsunuz üstat...
— Hayır çocuğum... Plânın bana da bir plân ilham etti. Sana gayet âlâ bir kombinezon teklif edeceğim. Hem sana ya-rıyacak, hem ıbana.
Genç adam, merakla onun yüzüne bakıyordu. Rasim, devam etti:
— Bu Azize Hanım işi o kadar emin bir şey değil... Bu gece sofrada Hacı Fâzılın yanında tıknaz, uzunca boylu bir misafir vardı. Dikkat ettin mi?
— Müeyyet Beyden bahsetmiyor musunuz?
— Evet, Müeyyet Bey. Benim en aziz ahbaplarımdandır. Altı yedi sene evvel mühimce bir adliye memurluğiyle Aydına gitti. Fakat işgüzar, pratik bir adam olduğu için bazı ticaret işleri yaptı. Şansı da yardım etti. Epeyce zengin olarak şimdi îs-tanbula geldi. Karısına tabiî dikkat ettin?
— Bilmem... Pek dikkat etmedim... Her halde mânâsız bir şey olacak...
Rasim, istihfaf ile dudaklarını büktü: — Amma yaptın ha, Pakizeye manasız dersen, ben senin sanatkârlığını kaç paraya alırım... Maamafih, sen daha toysun înayet... Malın iyisini kötüsünden tefrik edemezsin... Etikete fazla kapılırsın... Ne derlerse desinler kadından anlamak az çok bir yaş
meselesidir. Pakize, şimdiki zamanda nadir bulunur bir parçadır. Bu gece burada gördüğümüz kadmlar şiiri, saffeti, esran, kuvveti kaybolmuş ; kadınlık kokusu kaçmış mahlűklardır. Nerede onlar, nerede Pakize?. Hâsılı, yavrum, bu kadıncağızın peşine takılacağız.
— Ne yapmak için?
Piyanist eğlenmeğe başladı: — Hiç... Sanki iş olsun diye... Yavaş yavaş yürüyerek sokak kapı&ına'g^mişlerdi. Kasım, devam etti: — Pakize TJin'rvn *-q],-Tr,P. vitv.,-.v iVn evvelâ Kocasiyle ahbabolman lâzım. Onlar, biraz evvel "Dil" e gittiler... Biz de gideriz.. Seni orada takdim ederim.
— Peki amma bu aceleye ne lüzum var? Ben, bu gece ötekiyle meşgul o'ayım... Meselâ yarın, yahut öbür gün de...
Piyanist, onun sözünü kesti: — Hayır yavrum... Vakit geçirmek olmaz.. Onlar, galiba yarın sabah gidecekler... Saniyen ilk görüşün

büyük tesiri vardır... Günün mânâsız bir saatinde, bir yerde takdim edilmek başka, böyle mehtapta takdim edilmek başka...

— Üstat, biraz daha fazla izahat vermez misiniz?

—¦ Hay hay... Bu Müeyyet Bey benim pek aziz ahbabımdır.

— Aziz ahbap için ne güzel şeyler düşünüyorsunuz?

—¦ Ne yaparsın evlât!.. İçinde yaşadığımız kibar muhitin nizamı böyle... insanın sevdiklerine, dostlarına oyun oynaması yabancıları aldatmasından makbul addediliyor.. Her ne ise... Bu kan koca birbirlerini pek severler, daha doğrusu severlerdi. Fakat değil mi ki muhitimize düştüler, bu temiz, sâf muhabbet mümkün değil devam edemez. Müeyyet, eskiden çok -haşarı idi. Fakat şimdi ağır başı bir iş adamı oldu. Halbuki kadın; çok sâf, çok görgüsüz bir mahlûk. Bu âlem, onun gözlerini kamaştırıyor.

Bu sözümona şık, kibar hayata karışmak onun için büyük bir emel. Evvelsi gün Nuruosmaniyedeki evlerindeydim. Ben orada iken Hacı Fâzıldan bir mektup geldi. Onları birkaç gece Adaya çağırıyordu.

Müeyyet, gelmek istemiyor, Pakize "mutlak gideceğiz" diye ısrar ediyordu. Âdeta kavga edeceklerdi.

Nihayet ben aralarını buldum. Nasıl olsa bu kadıncağızın etrafını alacaklar. Yuvarlıyacaklar... Hiç

olmazsa yabancıya gitmesin. Böyle sâf kadınları baştan çıkarmak işten bile değildir. Gözünü açarsan zafer yüzde yüz muhakkak. Gelecek ayın bu gecesinde Pakizenin hayli eskimiş bir âşıkı olursun.

— Şimdi de ben size sorayım üstat. Sizin bu işte menfaatiniz? Bu kibar delâleti, tabiî ecr-i mânevisi için yapmıyorsunuz?

— Orası aşikâr. Eu işte benim de istifadem var oğlum... Bu plân bana demin seni dinlerken sanih oldu. Senin Azize Ziya Hanıma karşı hazırladığın manevranın biraz başka türlüsü... Bu Pakize, doğrusu pek hoşuma gidiyor; fakat ben elliye yakın bir adamım. Aksi gibi güzel filân da değilim.

Hâsılı, böyle toy bir kadının nazar-ı dikkatini celbetmem için pek az şans var; halbuki siz bir zaman birbirinizi severseniz iş değişir. Bir iki aylık uzun bir zamandan sonra sen tabiî ondan bıkmağa, yan çizmeğe başlarsın. Halbuki o, ilk macerası olduğu için, kolay kolay senden geçemez. Ağlayıp sızlamağa, derdini dökecek candan dost

aramağa başlar. Böyle bir derdi kocasına, yahut ahçı-sına söyîiyecek değil ya. Ben, ona sırdaş olurum. Evvelâ uzun uzun senden bahsederim, arasıra piyanoda hazin hazin şeyler çalarım. Velhâsıl, bu aşk buhranından, dert arkadaşlığının verdiği samimiyetten istifade ederek ben de inşallah... Aıılarsıu ya senin Azize Ziyaya kurduğun tuzağın aynı... Haydi inayet... İkimiz için de kaçırılacak fırsat değil... Şimdi seninle "Dil" e doğru gideriz. On'arı uzaktan görünce birbirimizden ayrılırız. Ben, onların yanma giderim, güzel bir manzara göstermek bahanesiyle onları.... Hani Dil'in ötesinde bir küçük koy vardır... İşte oraya getiririm. Koyun yanındaki minimini tepeye geldiğimiz zaman kayaların arasında bir heyula görürüz.

Taşların üzerine yarı uzanmış, saçlarını hafif rüzgâra dağıtmış, Marma-ranın serv-i sîmînlerine karşı

düşünen bir gölge.

— O gölge kimin?

— Aptallık etme... Şair tnayet Sezanın... Bu güzel manzaranın Pakizede tatlı bir heyecan uyandıracağı muhakkak. Ben. evvelâ hayret ederim: "Kim o acaba?... Ona benziyor amma... Öyle ya tâ kendisi... Şair İnayet Seza... Böyle güzel yerlerin zevkini zaten ondan başka kim alabilir? Ne ulvi çocuktur... Maddiyattan mütecerrit bir ruh gibidir. Böyle gölgelerin içinde ilham alıyor olmalı. Ah, ne derin kalbi vardır. Eminim ki ruhunun içinde bir ilâhî beste dinliyor!" yolunda basmakalıp saçmalar söylerim. Erkek, tabiî dudak büker, omuz silker. Fakat ötekinde mutlaka seni görmek hevsei uyanır.

Yavaş yavaş yanma geliriz. Seni ulvi ve ziyadar rüyandan uyandırırız. Hani senin bazı şiir okurken kaim re perdesinden ağır bir sesin, suzinak makamına yakın bir aiıeng-i tekellümün vardır. İşte o sesle lâzım gelen mavalları okumağa başlarsın. Ben de bu esnada kocasını lâkırdıya tutarım. Haydi bakalım şimdi istikamet Dil... Marş marş!..

__ 2 __

— Zevciniz halılardan ne derin bir vukuf ile bahsediyor, hanımefendi.

¦Z(

— Aydında dört beş sene halı ticaretiyle meşgul oldu efendim.

—Ben de halıları severim. Fakat inşan eliyle dokunan halıları değil... Allanın halılarını, tabiatın halılarını... Hendeseye, tok renklere, keskin çizgilere karşı ruhumda doğuştan bir nefret var...

Pakize, gözlerini sâf bir hayretle şairin yüzüne çevirmişti:

— Alahın hahları mı? Bu, ne demek efendim?

İnayet Seza, genç kadında biraz alâka ve dikkat uyandırmağa başladığını hissediyordu. Kolunun geniş bir hareketiyle Marmaradaki serv-i sîmînleri gösterdi, sesine tatlı bir ahenk vermeğe çalışarak:

— Allahm halıları işte bunlar hanımefendi, dedi, denizin şu koyu lâcivert zemini üstüne mehtabın altın pullarla işlediği nakışları hangi halıda, hangi insan eserinde görebiliriz? Ben, bu güzellikleri marîzane bir teheyyüçle, anlatılmaz bir yürek ezasiyle seyrederim.

İnayet Seza, bunları söylerken yüzünü denize doğru çevirmişti. (Yandan görünüşünün kadınlar üzerinde daha iyi bir tesiri oluyordu. Sonra Pakize gibi sosyete hayatına yeni giren toy kadıncağızların yabancı bir erkekle göz göze gelmekten ürktüklerini biliyordu. Nihayet, denize hitabeder gibi söz söylemekte daha başka bir şairanelik vardı. İnsan yüzüne bakarken söylenmesi hiç

münasebet almıyacak bazı şeyler denize karşı pek hoş düşebilirdi.) Sesinin perdesini derece derece indirerek devam ediyordu.

— Evet, bu güzellikler yüreğe anlatılmaz bir eza, müebbe-den kaybolan, mahvolan güzelliklerin ıstırabını veriyor... Ayın görünmez parmaklarla dokuduğu bu hah saniyeden saniyeye değişiyor...

Bir gördüğümüz nakşı bir daha görmemize imkân yok... Ve bu, böylece asırlarca devam edecek...

Ihtiyarlıyan güneşlerin büsbütün kadidolan aylara verecek revnak bulamıya-cağı, küremizin hayatsız, cansız bir ceset olacağı zamanlara kadar bu, böyle devam edecek...

Göz uciyle Pakizeye baktı. Genç kadın; gülmüyor, bu ucuz edebiyatı hayret ve hürmetle dinliyordu.

İnayet Seza, bundan cesaret aldı; sesini rüzgâra açılan bir yelken gibi yavaş yavaş şişirerek devam etti:

— Gecelerce kendimi deniz kenarlarında unuttuğum vâki-

28-

dir. Sert, yosunlu kayalar üstünde kemiklerim sızlar ve bu ıstırap ruhumdaki melûlâne zevki arttırır...

Arkalarındaki küçük tepede piyanist Rasim ile sigara içen Müeyyet seslendi:

— Pakize, artık gitmiyelim mi?

Genç kadın, başını çevirerek cevap verdi: — Biraz daha. Bu gece mehtap pek güzel...

inayet Seza, hafifçe gülümsedi: — Sizde de bir şair ruhu seziyorum hanımefendi...

Pakize, gülmeğe başladı: — Ben mi?.. Ben, şiiri pek severim amma şimdiye kadar hemen hiç şiir kitabı okumadım.

— Şiir, kitapta değil, tabiatta ve tabiatı gören ruhtadır hanımefendi... Zevciniz beyefendi şüphesiz yarınki ticaret işlerini de düşünerek erkenden eve dönmek istediler. Halbuki siz, mehtabı tercih ettiniz.

Bu noktadan zevciniz beyefendi ile aranızda küçük bir mizaç ve hassasiyet farkı var.

— Biz, birbirimizi pek iyi anlarız efendim.

înayet Seza, fazla acele gittiğini anladı: "Şüphesiz, o, muhakkak" dedi. Sonra devam etti:

— Maamafih ben, karanlık gecelerin denizini daha ziyade severim. Gökyüzünden serv-i sîmînler yerine pul pul yıldızlar dökülür. Benliğim, mâvera-yı leyalin esrarengiz ışıklan gibi sularda parça parça dağılır. Kalbim tabiatın kalbiyle beraber çarpmağa başlar. Sanırım ki mevcudiyetim zerre zerre denizin içine yayılıyor, yahut deniz bütün esrarı, bütün derinliğiyle, yosunlarının vahşi kokusiyle ruhuma doluyor.

Pakize, gözlerinde sâf bir çocuk hayretiyle sordu:

— Siz şairsiniz değil mi beyefendi?

İnayet; halim bir tevazu ile başını önüne eğdi: — Öyle diyorlar, istikbalin en büyük şairi olduğumu söylerler, ben kendi kendime sadece "Bir güzellik çılgını hasta" diyorum...

— Hasta mı? Allah esirgesin efendim.

înayet Seza; hafifçe dudaklarını ısırdı. Sonra "Müsaade eder misiniz size denize dair birkaç mısra okuyayım. Dedi. Ve başladı:

"Ey deniz, ey muhit-i hissiyat" "inliyor işte bir şikeste hayat"

Kumlu sahillerinde.....

inayet Seza, bazan coşmak, sesiır viu-p^tı-nrV icfivAW?;--

Fakat biraz ötede oturan erkeklerin işitmelerinden, münasebetsiz bir şaka ile tesiri kırmalarından korkuyordu.

Şiir bittiği zaman Pakize: — Bu şiir sizin mi efendim, diye sordu.

înayet " Hüseyin Siret" in diyecekti. Fakat kendini tuttu. Genç kadına başka bir sual ile cevap verdi:

— Siz "Manş sahilleri" ni bilmiyor musunuz?

— Hayır efendim. Ben istanbul ile Aydından başka yere gitmedim.

Zemin gayet müsaitti. Bu "tatlı cahil" kadnıa her hangi bir kurt masalını falso tehlikesi olmadan, terennüm edebilecekti.

înayet Seza, bileğini yanındaki kayaya dayadı, başını yorgun bir vaziyette omuzuna bıraktı. Sesine piyanist Rasimin suzinak makamına benzettiği ahengi vererek söyledi: — İsme, şahsa, ne lüzum var hanımefendi... Bu şiir, şimdi henüz yirmi dört yaşında bulunan bir gencin on sene evvel yazdığı bir manzume... Onun sahibi isminin bilinmesini bile istemez.. O, denizin bir eze1! perestişkâridır.

Sahillerde kayaların sert yosunlu yastığı üzerinde sabahlara kadar sönen güzelliklerin ezasını çekmiş

ruh gibi bir adamdır. O isterdi ki şiiri bir feryat olsun... Sert rüzgârlar gibi denizleri tahrik etsin...

Heyhat! Bunlar bir nefes bile değil... Onun için bu adam, ismini hiç kimseye söylemek istemez.

Pakize; bu kadar güzel şeyler yazdığı, idrak edilemiyecek kadar ince sözler söylediği halde ismini saklıyan ulvi çocuğa heyecanlı bir hürmetle bakıyordu:

— Sizinle tanıştığımıza pek memnun oldum, dedi. înayet Seza, mukaddenıenin iyi gittiğinden emindi. Artık

sert, kati adımlarla maksada yürüyebilirdi:

— Bu serv-i sîmînleri ben meçhul hayal iklimlerine giden yollara benzetirim, hanımefendi... Zengin muhayyilem bana bu yollarda, tamamiyle bir ruhta sevgililerin kol kola yürüdüklerini gösterir... Tabiî

vücudu olmıyan sevgililerden bahsediyorum... Onlar, mevcut olmıyan vücutlarının mevcut olmıyan başlarını birbirine dayıyorlar,

mevcut olmıyan. ellerinin mevcut olmıyan hararetini duyarak o hayal iklimlerine doğru yürüyorlar.

Genç şair» derin bir göğüs geçirdi. Başından bu ağır hülyaların yükünü atar gibi saçlarım sallıyarak gülümsedi:

— Maamafih, buniar ho§ hülyalar hanımefendi... Hayatta

muzır şeyler,. Keşke bir memur, bir tüccar olsaydım böyle bed-baht olmazdım. Zaten insanın bedbahtlığı fazla hassas, fazla şair ruhlu olmasından ileri gelir. Kadınlar için de öyle değil mi? Meselâ

ince ruhlu bir kadın düşününüz ki kocası alelade bir iş adamı... Aklı, fikri parada, o necabetsiz, sefil, kirli madende... Geceleri zevcesine sevda kasideleri terennüm edeceğine yatağına girip horul horul uyuyor. Maddi işlerle uğraşan adamların uykuları da galiz olur. Yüzünün çizgileri düşer, yanakları

şişer, arasıra ağzı, Iburnu tuhaf hareketlerle titrer... Böyle galiz adamlar rüyalarımda bile paralariyle uğraşırlar... Ya Rabbim, böyle bir adamın hassas, şair ruhlu zevcesi ne yapar? Nasıl bu faciaya tahammül eder?.. Ne dayanılmaz ruh yalnızlığı!.. Bazıları yine mesuttur. O saatlerde kendisini düşünen, açık pencereden aynı yıldızlara bakan bir birader ruhu olduğunu bilir. Ruhlar kâinatların esrar-ı ezel ile dolu derinlikerinde,,..

— Haydi Pakize, gidiyoruz.

Müeyyet Rey île Rasim ayağa kalkmışlardı, inayet Seza, dişlerinin arasından "Allah belânı versin teres. Tam dakikasını buldun!" diye söylendi Onlar, kan koca önde, piyanist ile şair arkada, yola düştüler,

Müeyyet, birdenbire uykusundan uyandı. Pakize, şiddetle

kolunu sarsıyordu.

— Rica ederim horlama... Sinirlerime dokunuyor... Müeyyet, bir türlü uykusunu açamıyarak şaşkın şaşkın

bakmıyordu: — Ne oluyoruz? Ne var... Horlamayım mı'.. Ben mi horluyorum... Sen hasta mısın Pakize?

Genç kadın, asabiyetle cevap verdi: — Söyledim ya... Mütemadiyen horlaman, sinirlerime dokundu...

Uykumu kaçırdı.

Müeyyet, yavaş yavaş kendine geliyordu: — Ben şimdiye kadar horlamıyor muydum ?

—¦ Horlamak bugünkü marifetin değil amma...

— O halde?

— Ne bileyim?.. îgte bu gece sinirlerime dokunuverdi... Hem sen uyurken dikkat ettim..

Mütemadiyen dudaklarını,

burnunu, kas1 ar»™natıyorsun...

Müeyyet, bir kahkaha, kopardı: — Kmm, sende bu gece

fevkalâde bir hal var. Uyurken burnumu, dudaklarımı mı oynatıyorum? Beni amma gülünç vaziyete sokuyorsun ha!..

Maamafih, herkes uyurken az çok öyledir kızım... Uyanıkken sözlerimiz, kıyafetlerimiz gibi yüzümüzün çizgilerini de az çok çekip çeviririz; fakat uykuda iken bu kontrola imkân yok... İhtimal, uykuda senin o güzelim yüzün bile öyledir...

— Onu sen affedersin... Ben de senin gibi gündüz aksama. Müeyyet, yatakta doğrulmuştu: kadar kaba saba para iş1 eriyle uğraşsam. belki öyle olur amma...

— Ay, gündüzleri para işleriyle uğraşan adamların yüzü gece böyle mi olur?

— Öyle ya... Rüyasında ne görürse onun aksi yüzüne çıkar.

— Pakize, sen çıldırdın mı, yoksa gece vakti benimle eğlenmek mi istiyorsun ?

Genç kadm, pencereden uzaklarda batan aya baktı. Mazlum bir tavırla:

— Anlamıyacaksm ki, dedi, peki, kabahat benim... Affet.,. Rahat rahat uyu...

— Bu da yeni çıktı. Anlaşılan gece yatarken yüzümüze, bir maske, horlamıyalım diye ağzımıza bir tıkaç takacağız...

— Ne kaba sözler ya Rabbim... Haydi Müeyyet, yat, uyu diyorum... Farzet ki bu gece biraz sinirlerim rahatsız...

Pakize, yataktan inmiş, açık omuzlarına bir atkı almıştı. Müeyyet sordu: — Nereye?

— Hiç., uykum kaçtı da pencereden mehtabın halısını seyredeceğim.

Piyanist Rasim — İşler nasıl gidiyor delikanlı?' Şair İnayet Seza — Himmet-i âlinizle mükemmel üstat.

Pakize Hanımın iyiden iyiye başım döndürmeğe başladım. Pazar gecesi ona Tepebaşmda konserde rastgeldim. Birdenbire

şaşırdım.

— Amma tuhaf anlatıyorsun ha... Bu tesadüfü beraber hazırladık. Hattâ sana bir de beleşten loca tedarik ettim.

— Malűm, Ona oynadığım rolü anlatıyorum. Beni görünce o da memnun oldu. Konser berbattı. Hele bir 'hanende vardı ki

şarkı söylerken insan sahnede adam boğazlıyorlar zannediyor, tüyleri ürperiyordu. Kocası tahammül edemedi, dışarı kaçtı. Bundan istifade ederek hemen locaya daldım. Eüçük bir iskandil neticesinde anladım ki Pakize Hanım konserden hoşlanıyor... Binaenaleyh bize de beğenmek düştü. Yalnız insanda değil, kuşlarda bile musiki hissi ile aşk hislerinin ne kadar birbirine bağlı olduklarına dair muhtasar, müfit bir konferansçık... Çalgı çalınırken koridorlarda sigara içmeğe giden hissiz ve aşksız adamlar hakkında birkaç iğne. Onlarla beraber yaşamak mecburiyetinde bulunan biçare kırık kalbler için birkaç müphem tahassür... Hâsılı, konsere ettiğimiz masraf boşa gitmedi. Masraf dedim de aklıma geldi üstat. Bu takip, beni iflâs ettirecek. Kbnserlere, çaylara pek öyle bedava gidilmiyor.

Elbise lâzım, potin lâzım, araba parası lâzım. Bilmem ki ne yapacağım?

— Bu cihete pek aklım ermez. Her halde benden bir şey bekleme!

— Yok, onun için söylemiyorum... Belki bir çare düşünürüz diye...

— Dün Nedime Hanımın çayında buluştunuz mu?

— Evet, fakat ben, pek çabuk kaçmak mecburiyetinde kaldım.

— Fena etmişsin.

—.Mukaddes Hanımefendi oradaydı, Pakizenin yanında bir sululuk etmesinden korktum

— Mukaddes Hanımla hâlâ dargın mısın?

— Tabiî. Doğrusu para için bu zevzek kocakarının kahrı çekilmez.

— Ben senin gibi düşünmüyorum, Pakizeyi takibetmek için para; para bulmak için Mukaddes Hanımın yüzüne gülmek lâzım. Kocakarının yalandan çenesini okşamakla Pakizeyi temin etmiş

oluyorsun. Sen, benim dediğimden şaşma; bir yolunu bulup kocakarı ile barış!

— O, zaten barışsın diye gözümün içine bakıyor... Hâsılı, işler iyi gidiyor üstat. Kocasiyle ahbabolmak için çok çalıştım. Fakat herif, çok soğuk muamele ediyor. Serbest serbest evlerine girip çıkabilsenı...

— Yok, yok, o fikirden vazgeç! Herif, bildiğimiz enayilerden değildir; tehlikeyi hissederse iş fenadır...

— 33 —

— Birkaç gün daha böyle devam ettikten sonra açılacağım. Ne dersiniz üstat?

— Aman, ihtiyatlı hareket et. Pakize gibi kadınlarda namus hissi çok kökleşmiştir. Doğrudan doğruya hücum edersen hemen müdafaaya geçerler. Onlarda midyedeki hayatını koruma sevk-i tabiîsine benzer bir his vardır. Tehlikeyi hissettiler mi hemen kapılarını kaparlar.

— Şu halde ne yapmalı?

— Evvelâ, iyiden iyiye sersem, sarhoş etmen, uyuşturmak. Saniyen bir yo'unu bulup şefkat ve merhametlerini tahrik etmeli. Bu pazartesi Nemika Raşit Hanımın çayına gel; Pakizeyi de davet ettirdim. Nemika Harınım, misafirleriyle beraber poker masasına oturdu mu gece yarışma kadar kalkmaz. Sen, Pakize ile bir köşede baş başa kalırsın. Ben, piyanoda size tempo tutarım. Söz, nazik ve şairane mecralara girdikçe bana gizli bir işaret verirsin, size güzel güzel romanslar çalarım. Şiir ve musiki büyük şeydir azizim. Odun gibi kaba, saba, galiz nice herifler bilirim ki sahte şairaneliklerini sade, sâf insanlara karşı yem gibi kullanırlar.

"Birlikte terk-i cismedelim mevte bir gece
mest-i garam iken;
Kursun baîıar ruhumuz üstünde gizlice bir fcürbe-i semen!"

İnayet Seza, balkonun yanındaki köşe penceresinde yarım saatten beri Pakizeye şiir okuyordu. Genç

kadın, bu sesteki ahenge tamamiyle kendini vermişti. Gittikçe artan bir hafif sarhoşluk içinde onu dinliyordu.

Rasim, göz uciyle bu komedyayı takibetmiş; piyanoda âşıkane heyecanlı havalar çalmıştı.

Şiir artık bitmişti. Genç şair, başını yorgun bir tavırla pencerenin kenarına dayıyor, dalgın bir nazarla gurubun son kızıltılarını

seyrediyordu. Piyanist Rasim; hafif, mahzun bir Romen havasına başladı.

Şnr sahnesinden sonra başhyacak tatlı dertleşme sahnesine bundan münasip bir musiki refakat edemezdi.

I

Pakize, onu rahatsız etmekten korkar gibi yavaş bir sesle: "Teşekkür ederim İnayet Bey, dedi, ne güzel şiir... Bahusus siz ne güzel okuyorsunuz!"

Genç şair, yorgun bir tebessümle: — Ne şiirde, ne de okuyuşta hiçbir güzellik yok.. Yalnız ihtimal biraz ruh, biraz: ha-kiki teessür var.. Siz, çok ince bir kadınsınız... Ruh acılarım ne güzel hissediyorsunuz!

— Siz galiba çok ıstırap çektiniz İnayet Bey.

— Yaşım henüz yirmi dört. Fakat ruhum öyle ihtiyar ki... Saçlarım simsiyah... Yani kumral demek istiyorum... Amma bir de ruhumun saçlarını görseniz... Bembeyaz, Hanımefendi... Sonbahar yuvalarından melûl ve iniltisiz dökülen güvercin tüyleri gibi bembeyaz... Ben de duyduklarımı

söyliyebilsem öyle bir şiir yazacaktım ki, bütün dünyayı bir tek ruh. gibi ağlatacaktım.. Fakat heyhat...

Bir ressamdan şu muhteşem gurubun parlak renklerini tasvir etmesini isteyiniz, eline boya olarak meselâ... Meselâ biraz mangal külü veriniz. O ressam, ne vaziyette kalırsa ben de o vaziyetteyim.

Ye'sim, ruhuma sığmıyor. Bazı böyle feryadediyorum. Galiz, maddi insanlar arasında sizin gibi hassas bir ruha tesadüf edersem biraz müteselli oluyorum.

— Teşekkür ederim İnayet Bey.. Size bir şey daha soracağım... Bu şairler, hep kendi başlarından geçen şeyleri mi yazarlar?

— Pek samimî olanları öyledir. Kendi hayatlarının daha doğrusu ruhlarının macerasını terennüm ederler.

Pakize, hafifçe kızararak sordu: — Peki, meselâ biraz evvel okuduğunuz şiirin... O yaseminli şiirin de bir hakikati var mıdır?

İnayet, dudaklarında esrarlı ve acı bir tebessümle uzaklara baktı, ağır ağır cevap verdi: — Belki hanımefendi... Yazanı

biliyorum... İsmini söylemeye ne lüzum var? Henüz yirmi dört yaşında, fakat ruhu ihtiyarlamış bir biçare hayalperest.. Masum macera-yi kalbini şimdiye kadar kimse duymadı...

Fakat bu hikâyeyi sizin bilmenizde beis yok... Hattâ kendisi için bir gizli teselli bile var... Belki acıyacaksınız. Belki bir damla göz yaşı dökeceksiniz. Ah, o sizin berrak derelerde açmış nilüferlere benziyen gözlerinizden düşecek merhamet damlası... Biçare, onu ruhunun bütün iştiyakiyle içecek..

Size hikâyeyi söyliyeyim: O, yemez, içmez, yalnız şnr ve ahenk ile yaşar bir tabiat hissini veren bir gençti. Ruhunun inzivaya meyli vardı. İnsan içinden kaçar, aylarca şehre inmezdi. Boğaziçinin tenha bir köşesinde yalnız yaşar, suların ahenginden, mehtapların safasından baş-hi1"

"Bir gün bu tıfî-ı bihaberin kalb-i safına Bir nokta-i sîyah-i elem düştü bağteten"

"Nokta-i Siyah-ı elemi" anlıyorsunuz değil mi? Bir çift | hulyalı siyah göz... Daha doğrusu siyah da değil... Berrak de-]"" relerde açmış nilüferler renginde bir göz... Bu gencin Venedik gondolları

şeklinde yapılmış bir sandalı vardı. Akşamları guruptan sonra onunla Boğaziçinde gezerdi. Bir akşam, bir şairane yalıda asırlık çınarların altında narin bir kadın gölgesi gördü. Yüzünün çizgilerini, gözlerinin rengini bilmeden "Oh, işte ezelde ruhuma mev'ut hüsn-i muhayyel!" dedi.

Her gün, sulara akşam karanlığı inerken sandalı, daha doğrusu gondoliyle oradan geçiyordu. Bu iki ruhun birbirini sevmesi mukadderdi. Bir zaman sonra, sevişmeğe başladılar. Fakat, ne esîrî bir sevda... Bir gün bile elleri birbirine dokunmadı. Kadın, hastaydı. Galiba göğsünden muztaripti. Yaşlı

bir zevci vardı ki, müşfik bir baba hükmündeydi. Bazan o Venedik gondoluna benziyen sandala binerek, Göksu deresinde gezmeğe gidiyorlardı. Ah, onlar, ne ruhani akşamlardı. Sandalcıların hazin romansları..

Pakize, hayretle sordu: — Romanslar mı efendim?

— Evet romanslar... Çünkü sandalcıların âdi gazeller, türküler okumalarını menetmişti. Bu ruhani akşamların kaba, vahşi seslerle rencide olmasını istemezdi. Böyle ulvi aşka romanslar yaraşırdı.

Bazı geceler sabahlara kadar denizde kalırlar, karşı sahillerde balıkçıların funda ateşleri sönerken yalıya dönerlerdi.

— Hanımın kocası buna bir şey demez miydi?

İnayet, hemen cevap verdi: — Zevcin haberi yoktu. Onun gibi ulvi ruhlu kadınlar böyle ince kalb sergüzeştlerinden zevçlerine bahsederler mi? Bu roman, bir mevsim sürdü. Nihayet sonbahar geldi.

Rüzgâr, yapraksız dalların içinde âh ü zâr etmeğe, müebbet iftirak mersiyeleri okumağa başladı.

Bir gün, Göksuda son bir veda tenezzühü yaptılar. O gün, gondolda yalnızdılar. İkisi de sükût ediyorlardı. İkisi de birbirlerinin ne istediklerini söylemeden alılıyorlardı.

Pakize, kızarır gibi oldu. İnayet Seza, hemen izah etti: — Onlar ölmek istiyorlardı. Birbirini seven bu iki ruh, ebet âlemine beraber gitmek istiyorlardı. Genç kadın, gözlerinde müheyyiç bir sevinçle:

"ölelim!" dedi. Titriyen dudakları Göksunun kirli sularını bir limonata lezzetiyle içmeğe hazırlanıyordu, Pakize, büyük bir heyecan ve dehşet içindeydi: — Ah, ne korkunç şey...

İnayet Seza, hikâyenin en canlı yerine gelmişti. Ellerini, sesini titretmeğe çalışarak devam etti:

— İkisi de saadetten ağlamağa başlamışlardı. Gondolün içinde bir yelken ipi bularak vücutlarını

sardılar. Fakat tam kendilerini suya atacakları sırada genç kadının başı âşığının omuzlarına düştü.

Fart-ı saadetten bayılmıştı! O vakit ne yapacağımı şaşırdım. Onu kendine hâkim olmadığı bir dakikada ölüme sürüklemeğe hakkım yoktu.

İnayet Seza, bu sözleri güya dikkatsizlik ve heyecan ile ağzından kaçırmıştı. Hemen tashih etti: "Yani o genç şairin hakkı yoktu." demek istiyorum.

Pakize, sâf bir teessürle: İnayet Bey, dedi, biz vakanın kahramanını zaten anlamıştım. Benden saklamayınız.

İnayet, meyusane başını önüne eğdi: — Bunu keşfettiğiniz çok fena oldu. Çünkü artık size ruhumu bütün samimiyetiyle

gösteremiyeceğim.

Genç kadın, ondan öğrendiği bir tâbir ile cevap verdi: — Ben sizin elem-i ruhunuzun bir hemşiresi değil miyim? Rica ederim

devam ediniz.

İnayet Seza, karşıdan işaretle havadis soran piyanist Ra-sime "Pupa yalken gidiyoruz" mânasına gelen bir gizli işaretle cevap verdi. Sonra ağır ağır başını sallıyarak devam etti: —¦ Öyle olsun Pakize Hanım.. Bu ince macera-yi ruhu mademki bu kadar kuvvetle anlıyorsunuz. Sevgilim ayıldığı zaman kendini kollarımda buldu. Gözlerini, o sâf, berrak derelere açmış nilüferlere benziyen gözlerini yavaş

yavaş semaya kaldırdı: "Ölümümüz mukadder değilmiş. Ne yapalım yaşıyacağız!" dedi. Bu vakadan bir hafta sonra birbirimizden ayrılıyorduk. Ah, o veda günü... O gün son defa olarak "Yaseminli Yuva"

ya gitmiştik.

— Yaseminli Yuva mı?

— Evet, arasıra buluştuğumuz şairane bir yere "Yaseminli Yuva" ismini vermiştik. Bir otomobil bizi yirmi, otuz dakikada o şairane âşiyan-ı hayale götürürdü, orada taze sevdalar içerdik. Daima siyah elbiseler giyen solgun ve ruhani çeh-reli b'r ihtiyar kadm bize sessiz sadasız hizmet ederdi.

Biraz evvel size okuduğum:

"Kursun bahar ruhumuz üstünde gizlice" "Bir türbe-i semen!"

Şiirini orada nazmetmiştim. O veda gününde saatlerce karşı karşıya ağladık. Yadigâr olsun diye saçlarından bir parça istedim, vermedi: "Bu ilâhî aşkı maddîlikten kurtaralım, dedi, olabilir ki hasret bir gün sizi perişan eder, saçlarıma dudaklarınızı dokundurursunuz!" Görüyorsunuz ya Pakize Hanım... Dünyada bunun kadar ulvi ve gayrî maddi bir aşk tasavvur edilemez... O gitti.

Kırlangıçların, turnaların katar katar sıcak memleketlere gittiği mevsimde o da derdine çare aramak için bir cenup iklimine gitti. İspanya sahillerinden birinde bir akşam üstü guruba karşı sıcak limon kokularının içinde gözlerini yumduğunu işittim. O günden sonra tesellisi?, kaldım. Elem-i ruhumu böyle serseriyane gezdiriyordum.

İnayet Seza, kollarını yorgun bir tavırla ufuklara doğru uzattı. Bir, iki kere öksürerek sesini piyanonun ahengine akor-detti:

— Ufukta güneşler söner, ortalık mahzun karanlıklara bu-lanır, sularda, yapraklarda, renkleri solmuş son aydınlıklar can çekişir.

Onun ölümü de benim ruhumda aynı tesiri yaptı. İçimde her şey sönük; her şey ölgün Pakize Hanımefendi. Ba-zan o Yaseminli Yuvaya gidiyordum. Onun dizlerinin dibinde huîya ve istiğrak saatleri geçirdiğim odada günlerce kapanıp kalıyordum. Bazan öyle derin hayalî hislerin mağlûbu oluyordum ki, gözlerimi kapıyor, omın ayak seslerini işitir gibi oluyor, saçlarımın onun nefesîeriyle ürperdiğini duyuyordum. Bu Yaseminli Yuvada tek başıma ne günler geçirdim. Ne gurupların kanını, ne karanlık gecelerin zehrini içtim.

Pakize, bu kurt masalını derin bir alâka ve merhametle dinliyordu. Hafifçe göğüs geçirdi: "Yazık, dedi, maamafih daha çok gençsiniz.. Unutursunuz."

İnayet Seza, istediği tesiri uyandırdığından emindi. Şimdi, yavaş yavaş bir çevirme hareketi başlıyordu:

— Evet, ümidetmeli... Nitekim bu ıstırabın ebedî olmıya-cağına dair bazı alâmetler de var... Üç

haftadan beri kalbime tatlı bir sükûn çökmeğe başladı. İsterseniz size bu hikâyeyi de anlatayım: Bir mehtap gecesi bir dost meclisi sofrasında yemek yiyordum. Bir aralık gözlerini karşı tarafta oturan hanımlardan birine ilişti. Gayriihtiyari titremeğe başladım. Sima, o sima; gözler, o gözler; bakış, o bakış... Kalbim o kadar çarpıyordu ki, göğsümü parçalamasından, yahut durmasından korktum, iki elimi üstüne bastırdım. Biraz sonra sesini de işittim. Gayriihtiyari gözlerimden yaşlar geldi. Çünkü ses de onun sesi idi.

— Ona bu kadar benziyen kadın kimdi efendim? Pakize, bu suali sorar sormaz pişman olmuştu.

Genç şair,

başını iki tarafa salladı, gözlerini, dudaklarını kıstı:

— Onun kim olduğunu hiçbir zaman bilmiyeceksiniz Pakize Hanımefendi.

Pakize, bir şey söylemedi, hafifçe kızararak başını önüne

eğdi.

İnayet, devam ediyordu: — Koşa koşa, ağlıya ağlıya oradan kaçtım, engin bir deniz kenarına geldim.

O kadın, biraz sonra oraya geldi.

Ölmüş sevgilinin maveralardan hitabeden sesini orada da işittim, berrak sularda açmış nilüferlere benziyen gözlerini orada da gördüm.

Pakize, ayağa kalkmıştı, pek müteheyyiç görünüyordu:

__ Müsaade ederseniz biraz ev sahibinin yanma gideyim.
Ayıp olmasın, dedi.

İnayet Seza, mazlumane boynunu büktü: "Nasıl arzu ederseniz!' diye cevap verdi. -

Biraz sonra piyanist Rasimle yalnız kaldığı vakit konuşmağa başladılar:

— Ne haber?

— Havadisler mükemmel üstat. İşler gayet tıkırında gidiyor. Kadıncağızın başını döndürmeğe başladığımı hissediyorum. Aklıma birdenbire "Rafael" romanı geldi. Onu kendi sergüzeştim gibi anlatmağa başladım. Beni hayatı kınlmış bir âşık sanıyor ve acıyor.

— Bu, çok iyi azizim. Bu tarzda kadınları cephe hücumiy-le yuvarlamak gayrikabildir. Müdafaa hatları gayet kuvvetlidir. Evvelâ alâka ve merhametlerini uyandırmalı, sonra gafil bir dakikalarım avlamağa çalışmalı. Aşk, sonra kendiliğinden gelir.

— 6 —

— Bugün akşama kadar mütemadiyen koştum. Kamım dehşetli acıktı. Marikaya söyle.. Hemen yemeği hazırlasın...

— Kuzum Pakize... Marika bir d©) turp salatası yapsın...

— Hattâ daha iyisi bu salata ile sen meşgul ol... Aydında iken sen ne güzel yapardın.

-- Neye cevap vermiyorsun?

Pencerenin kenarına başını dayıyarak karanlık sokağı seyreden Pakize, cevap vermiyordu. Müeyyet, hayretle ona yaklaştı:

— Bir şeyin mi var? Hasta mısın? Pena bir haber filân
mı aldın?

— Allah Allah.. Dilini mi yuttun be kızım... Yoksa lâkırdı söylemeğe tövbe mi ettin bakayım...

Müeyyet, onu omuzlarından tutmak, başım çevirmek istedi. Genç kadın, âsi bir hareketle silkindi.

Yüzünü saklamağa çalışarak odadan kaçmak istedi.

Müeyyet, onun gözlerinde, iki iri yaş damlası farketmiş-ti. Bileklerinden yakaladı:

-- Ne oluyoruz?.. Neye ağlıyorsun?. Niçin benden kaçmak istiyorsun? dedi.

Pakize, hiddet ve asabiyetle: — Bırak beni... Rica ederim. "Beni bırak... Fena olacağım!" diyordu.

Kendini kurtaramayacağını anlayınca ağlamağa başladı.

Müeyyet, bunun geçici bir sinir buhranı olduğunu anlamıştı. Fazla üzerine düşmedi. Sofaya çıkarak Marikaya yemek için emirler verdi; bakkalın hesap puslasını tetkik etti, şahadet parmağında çıkmış

bir şeytan tırnağını lâmbanın yanında ihtimam ile kesti.

Genç kadın, yüz üstü kanapeye kapanmış, gözleri bileklerinin üstünde, üç, beş dakika hıekırdı. Sonra yavaş yavaş sükűn buldu.

—¦ Şimdi söyle bakayım Pakize.. Hiç yoktan neye ağladın?

O, kocasının yüzüne bakmadan cevap verdi:

— Kendime... Kendi talihsizliğime... Boş geçen zavallı ömrüme...

Müeyyet, korku ile karışık bir hayretle ellerini dizine vurdu:

— Ne dedin? Ne söyledin? Boş geçen zavallı ömrüne mi? Bunu senin ağzından mı işitiyorum Pakize... Aman Allah.. Evime edebiyat girdi... Sen beni muhafaza et...

Bu sözleri Müeyyed'in gürültülü bir kahkahası takibetti. Pakize, acı, muztarip bir bakışla: — Müeyyet, rica ederim, böyle kaba kaba gülme... Kalbimin son rabıtalarım kırıyorsun...

— Son rabıtaları mı... Al bîr dert daha... Maamafih, mesele göründüğünden daha ciddî... Seninle iyi anlaşmak lâzım... Ne var, ne oluyoruz?

— Hiçbir şey görmüyor musun? Hiçbir şey hissetmiyor musun ?

— Ne gibi?

— O halde anlamıyacaksın... Nafile...

Pakize, derin bir göğüs geçirerek sustu, ellerini diz kapağı üzerinde kilitledi. Kızarmış gözleriyle dalgın dalgın uzaklara baktı.

— Vakaa senin halinde bir tuhaflık var... Onu farketmemek

I

mümkün değil... Fakat böyle boş geçen zavallı ömürlerden, kırılan son rabıtalardan bahse ne sebep var, anlıyamıyorum... Zannederim hiçbir şeyin eksik değil... Seni elimden geldiği kadar mesudetmeğe çalışıyorum.

Pakize, hafif hafif ayağını sallıyordu. Acı bir gülümseme ile devam etti:

— Saadet, yalnız paradan, vücut rahatından ibaret olsa anlarım... Fakat bir kadını mesudetmek için bu, kâfi değildir. Kadının bir de ruhu olduğunu unutuyorsun. Daha doğrusu bunu hiç anlamadın.

— Seninle evleneli yedi sene oldu.. Bunu şimdi mi farket-tin? Evvelce böyle söylemiyordun...

Aydındaki hayatımızı düşün... Beni çıldırasıya seviyordun. "Sen olmasan ben yaşıya-mam!" diye yeminler ediyordun... O vakitten beri biraz ihtiyarladım, saçıma üç, beş ak düştü ama, sana olan muamelemi hiç değiştirmedim... Öyle değil mi?

— O vakit çocuktum Müeyyet... Sâf, görgüsüz bir çocuk... Dünyayı, hayatı daha yeni yeni anlamağa başlıyorum.

Müeyyet,, dişlerinin arasından mırıldandı: — Mübarek İstanbul... Ahlâk bozmakta mislin, menendin yok... Devam et Pakize... Bütün şikâyetlerini söyle.

— Şimdi çok şeyler anladım... Bir kadını mesudetmek için onu servete garketmek kâfi değil; onun ruhunu anlamalı.

— Biz acaba birbirimizi anlamadık mı dersin?

— Maalesef öyle Müeyyet... Sen çok maddi adamsın... Hiçbir akşam batan güneşin karşısında daldın mı? Hiçbir gece yıldızların arasındaki hudutsuz mesafelerde hayalî bir seyran yaptın mı?

Hiçbir gece serv-i sîmînlerin denize nakşettiği esîrî halıları ruhunda müphem bir ıstırap ile seyrettin mi?

—¦- Pakize, bu deniz halılarına tükürttüreceksin beni... Bu rezaletler nereden çıktı canım?

Genç kadın, derin derin göğüs geçirdi, mazlumane bir şikâyetle: ¦— Hakkın var, dedi, anlamıyorsun...

Anlamıyacak-sın... Bu, bir ruh, bir yaradılış meselesi... Artık konuşmağa lüzum kalmadı... Haydi yemeğe gidelim.

Müeyyet, onu ürküttüğüne pişman olmuştu. Bilâkis onu söyletmek, çıbanın başını bulmak lâzımdı.

Sâf bir tavır almağa çalışarak:

— Maamafih bilirsin ki ben de öyle pek kaba ruhlu bir adam değilim, dedi, hele izdivacımızın ilk senelerinde seninle ne şairane günler geçirdiğimizi hatırlarsın...

— Ben, senin hiçbir gün bir şiir okuduğunu hatırlamıyorum. Doğrusunu istersen senin hayatın gibi aşkın da daima maddi oldu. Benimle evlenmeden m-' ^— -^ . v—. >¦, >.-......>ıır geçtiğini biliyorum. Tabiî birçok kadınlar tanıdın... Bunlardan hangisini vücudundan ziyade ruhu için sevdin? Hangisinin kesilmiş bir tutam saçına dudak dokundurmağı cinayet addettin?.. Hangisiyle -

parmakların en küçük bir temasından çekinerek - gecelerce gondollarda gezdin? Hangisiyle bir derede intihar etmek saadeti duydun? Hangi ölmüş sevgili için "Yase-minli bir yuva" nın pençelerinde gecelerce ağladın?

— Yaseminli yuva mı... Hangi yaseminli yuva?.. Pakize, cevap vermeden devam etti: — Sen sebepsiz ıstırap çektiğini hatırlar mısın Müeyyet?

— Böyle şey olur mu?

— Gördün mü anlamıyorsun bile... Istırabın en ulvi, en yüksek kısmı sebepsiz ruh elemleridir. Güya bu dünyaya gelmeden evvel başka bir dünyada yaşamışız, orada ruhumuz hicran oklariyle delinmiş...

Şimdi o hayatı hatırlamıyoruz... Ruhumuzda duyduğumuz gizli sızılar bu ilk yaraların acısıdır...

Sebepsiz ruh elemleri işte bunlardır.

Genç kadın, gözlerinde, sesinde acı bir hasretle devam ediyordu: — Evet Müeyyet... Sana ruhumu bütün açıklığiyle gösteriyorum. Bir kadın için müreffeh hayat kâfi değil... Ona şiir de lâzım... Kocası

kalbinin bütün hareketlerini takibedebii-meli... Meselâ İstanbulda bu kadar şairane sayfiye yerleri varken, beni Nuruosraaniyede oturmağa mecbur ediyorsun...

— Devam et Pakize...

. — Ruhumu kafesteki Kuşlar gibi hapsediyorsun... Maamafih, ben, yine bir güzellik keşfediyorum...

Karşıki duvarın tepesindeki yosunlarda son bir akşam ziyası buluyorum... O zi-yanm yavaş yavaş

eridiğini seyrederken sen geliyorsun... Yorgunluktan, yemekten bahsediyorsun... Yosunlar üzerindeki ışığın güzelliğine mukabil sen

turp salatalarından bahsediyorsun... işte ruhumun meçhul ıstırabı... Ne yalan söyliyeyim, mesut değilim Müeyyet...

Pakize, âsi bir hareketle kanapeden kalktı, arkasına bakmadan dışarı çıktı.

Müeyyet, bir sigara yakarak düşünmeğe başladı:

— Paluzenin asabiyetini İstanbul havasının gizli tesirlerine atfediyordum... Fakat sebep bundan ibaret değil... Her halde doğrudan doğruya bu işi bir kurcalıyan var... Kim olabilir acaba?... Ya tanıştığımız muhterem hanımefendilerden biri ki kadıncağızımı asabileştirerek bana azizlik etmek istiyor... Ya Pa-kizeyi yuvarlamağa azmetmiş bir çapkın... Vaktinde gözümü aç-tığmı iyi oldu... Acaba nereye kadar ilerledi? Her halde daha... olmadık. Çünkü Pakizenin bana muamelesi başka türlü

olacaktı. Bilâkis, beni fazla bir muhabbetle aldatmağa çalışacaktı.

Şimdi işi, gücü bırakıp bu mesele ile uğraşmalı. Hay Allah cezasını versin!

_ 7 _

— Bonjur Koko... Ne iyi ettin de erken geldin. Müeyyet, yarı şaşkın, yarı müstehzi bir tebessümle karısına baktı, Pakizede şımarık bir neşe, tuhaf bir oynaklık vardı:

— Çabuk hazırlan Koko... Günlerimizden birini boyıvaca-

ğız.

— Ne yapacağız ,dedin?

— Ah, ya Rabbi... Sana hep tüccar lisaniyle söylemek lâzım... "Günlerden birini boyamak" ne olduğunu bilmiyorsun... Bu hassas bir şairin buluşudur, hayat, hazin, melûl, yeknesak, bahusus renksiz bir şeydir... Günlerimiz hep birbirine benzer... Bu renksiz günlerden birini güzel, heyecanlı bir vaka ile canlandırmak onu boyamak gibidir. Geçmiş günler hâtıralarımızın ufuklarına doğru uzaklaştıkça onları birer birer gözden kaybedeceğiz, mazimizden yalnız boyalı günleri tefrik etmek kabil

olacak...

Pakize, Meryem tasviri önünde dua eden Hıristiyan kızları gibi parmaklarını göğsü üzerinde kilitliyor, boynunu büküyor, gözleri pencereden görünen bir sema parçasında kaybolup gidiyordu.

Müeyyet: "Vah, benim başıma gelenler!,. Allah encamımızı hayır etsin!" diye düşündü. Sonra yüksek sesle: — Pekâlâ... Bu günümüzü hangi boya ile boyıyacağımızı söyler misin?

— Güzel bir program düşündüm.. Buradan bir otomobil alacağız, doğru Bebeğe... Orada biraz çalgı

dinliyeceğiz... Guruba doğru bir sandal ile Göksuya... Bu akşam, bir hafif mehtap da var... Yüksek ağaçlardan sulara düşmüş dantelli gölgeler içinde Göksu deresine eski maceralarını soracağız...

— Ya... Maşallah,. Çok âlâ... Devam et Pakize, Göksu ne

cevap verecek?

— Göksu bize asırlardan beri renkli suları üstünde geçmiş aşk masallarım tekrar edecek... Bilmem dikkat ettin mi?.. Göksu deresinin hafif hafif çıkardığı sesler, muztarip insan seslerine benzer.. Öyle zannedilir ki, bu hassas dere; sevdalı dudaklarından dökülen bütün gizli gönül maceralarım, bütün korkak itirafları, bütün "Melâl-i derûn" hikâyelerini, hattâ bütün ah-lan ve göz yaşlarını muhafaza etmiştir. İnsan, mehtaplı gecelerde onun dantelli gölgeleri içinde gezerken öyle sanır ki, sönmüş

aşkların enkazından, göz ya§i"n7i^?ı "^ v~ vp.h^m-.rlan

teşekkül etmiş bir çağlıyan üzerinde akıp gidiyor. İşte bugünkü gezinti ile hayatımızın renksiz ve mânâsız akıp giden zavallı günlerinden birini böylece boyamış olacağız. Haydi mon koko... Ya Rabbi!

Nasıl oluyor da bu kadar güzel bir fikir karşısında sevinmiyorsun, el çırpmıyorsun?..

— Vallahi Pakize... Hani arasıra benim de bazı şeylere pek sevindiğim vaki olur. Fakat ellerimizi çırparak, sudan çıkmış ördekler gibi tek ayağımı kaldırıp kanad sallıyarak sevindiğimi hatırlamıyorum... Maamafih otuz beşini geçmiş bir adam için böyle cilveler esasen tuhaf düşer.

— Ah, mon koko... İyisin, güzelsi», fakat biraz şiirin eksik...

— Sözünü bal ile kestim Pakize... Bu "mon koko" tâbiri de nereden çıktı?

¦--/—__ Onu da mı bilmiyorsun?... Zavallı Müeyyetçiğim, sen, hakikaten zamanından çok geri kalmışsın... O, bir janti, minyon

tâbirdir ki sevdalı küçük kadınlar çok sevdikleri küçük kocacıklarına verirler. Görüyorum ki sen, buna lâyık değilsin!

Müeyyet, artık kendini tutamıyarak gülüyordu: — Orası öyle Pakize... Ben hakikaten geri kaldım.

"Tende canım. Gonca dehanım" gibi eski tâbMeri böyle "mon koko, ma nonoş" yolundaki tâbirlere tercih ediyorum. Gel cicim, şu alafranga şa-iranelik sevdasını başkalarına bırakalım... Biz, yine eskisi gibi sade, dürüst, vefakâr iki karı - koca kalalım...

— Niçin anlamıyorsun Müeyyet?.. Bir kadının, sade para ile, refah ile mesudediîemiyeceğini neden anlamıyorsun? Onun bir oyuncak olmadığını, onun şiire, aşka muhtaç bir ruhu olduğunu neden bilmiyorsun?

Pakize, masanın yanında ayakta duruyor, bir facia aktrisi gibi başını, göğsünü yukarı kaldırara.k, gittikçe artan bir ateşle, söylüyordu:

¦— Gençliğimi, hayatımı, kalbimi sana vakfettim. Bunların kıymetini bir türlü bilmek istemedin. Sana daima sadık kaldım.

— Peki ama, zannederim ben de seni aldatmadım.

— Keski aldatsaydm... Hiç olmazsa sende de biraz ruh olduğunu gösterirdi. Bir kadın kalbini velevki muvakkaten çalacak bir caziben olduğunu ispat ederdi. Bir zamanlar, kocalarını aldatan kadınları ayıplardım, hakları varmış... Siz, her şeye müstahaksmız... Meğer bu, meşru bir müdafaa imiş...

Pakize, hem ağlıyor, hem kesik kesik söylemeğe devam ediyor:

— Ben de insanını, benim de kalbim var. İsterim ki benim de meselâ Göksuda sevdaya benzer I

lerimden biri biraz renk, biraz boya ile canlansın... Heyhat, anlamadın... Anlamayacaksın.

Müeyyet, onun bıçkırıklariyle sarsılan omuzlarını kolları arasına alıyor, saçlarını okşıyarak teselliye çalışıyordu:

— Pakize, sen, dürüst ve sade bir kadınsın... Etrafındaki münasebetsizlere uyma... Bu yavan, zevzek şairaneliklerin altında ne çirkin hakikatler gizlendiğini bilemezsin. "Renksiz günleri boyamak"

tan garaz senin gözünü boyamak, beni yaldızlamak... Aman, ayağını sıkı bas Pakizeciğim...

Pakize; ıslak gözlerinde istihfaf kâr bir merhametle kocasına baktı: "Söyledim ya; anlaşmamıza imkân yok. Biz, iki yıldız, kadar birbirimize uzağız!" dedi; şiddetle kapıyı kapıyarak dışarı çıktı.

Müeyyet, elleri cebinde dolaşıyor, düşünüyordu:

— Bu âlemin yabancısı değiliz. Biz de zamanında zamparalık ettik.. Fakat bu kadar kepazecesine değil... Karımı kolay mağlûbetmek için evvelâ onun ahlâkını bozmağa çalışıyor. Bu, hemen hemen fennî bîr zamparalık. Hastamı karantina altına almak, o İnayet Seza maskarasının plânına kuvvetle mukabele etmek kolay... Fakat karım, İstanbuldaki binlerce emsali gibi bir hayal hastasıdır. İnayet Sezanın şahsını değil, mânâsız bir roman rüyasını seviyor. Onu İnayet Sezanın şahsından ayırmakla bu hastalık geçmiyecek, hattâ belki artacak bile... Ben, esaslı, katî bir tedavi istiyorum... Bu hayal hastalığının hiçbir izi, eseri kalmamalı. Her halde İnayet Sezayı bugünlerde gözden kaybetmemeli.,.

Piyanist Rasirn, İnayet Sezanın kulağına eğildi: — Tahminim doğru çıktı, geldiler, hazır ol. Ben, Müeyyed'i bir vesile ile karısından ayırır, paşanın nadide kitaplarını göstermeğe götürürüm. Sen de artık ona göre hareket edersin. Daha ziyade beklemeğe vaktimiz yok. Bugün "Tevekkültü alâllah!"

deyip katî hücumu yapmalısın.

O akşam, İnayet Seza, iyice sarhoştu, fazla olarak pokerden de biraz para kazanmıştı; şen bir cüretle: — Göreceksin üstat, bir hamlede son manialarıkıracağım, dedi.

— Evet arna, bu kadar neşe fazla... Bu geceki rolün her zamandan ziyade mahzun ve hulyaperver görünmeni icabetti-riyor.

— Merak etmeyin üstat... Mc^r-v-¦'" ^ fM"^1^" tnV-

— 45 — '

İnayet Seza, koridordan geçerken bir aynanın önünde durdu. Boyunbağmı gevşetti, parmaklariyle saçlarına biraz intizamsızlık verdi.

Beş dakika sonra salonun deniz tarafındaki balkonda Pakize ile yalnız kalıyordu. Uzun bir sükûttan sonra konuşmağa başladılar:

— Hayatın garip tecellileri vardır Pakize Hanımefendi... Meselâ bu geceden sonra birbirimizden uzak düşsek acaba beni aklınıza getirir misiniz?

— Zannederim efendim... Epeyce zamandan beri sizinle arkadaş olduk. Bana ruhunuza ait sırları

bile söylemekten çe-Mnmediniz. Fakat bu söz neden icabetti?

— Kim bilir... Belki artık birbirimizi görmeyiz de...

— Sahi mi söylüyorsunuz.;. Bir yere mi gideceksiniz?

— Bunu da bir sır olarak size ifşa ediyorum. Evet, Pakize Hanım. İki güne kadar uzun bir sefere çıkıyorum.

— Ne vakit döneceksiniz?

— Her halde birçok seneler sonra... Tamamiyle şifa bulduk-tiniz.

Genç şair, melűl bir gülümseme ile:

— Hasta mısınız İnayet Bey!

— Evet... Hem pek çok.

— Neyiniz var?.. Arkadaşınıza hiç bundan bahsetmemiştiniz.

Genç şair, meîűl bir gülümseme ile:

— Benim hastalığım maddi değil... Kalbinin yarah olduğunu pek iyi biliyorsunuz.

— Yine mi o eski vaka... Ne vefa, ya Rabbim!... *

— Doğrusunu isterseniz buna vefa demekte tereddüdediyorum... Çünkü... Çünkü...

— Niçin sustunuz?

— Belki hoşunuza gitmiyecek bir şey söyliyecektim de, onun için.

— Hani benden hiçbir sırrınızı saklamıyacaktmız?

— Hakkınız var. Darılsanız da bunu söylemeğe mecburum. Hem mademki birbirimizi görmek yok...

Niçin saklamalı?.. Zannettiğiniz gibi aşkım nüksetmedi. Beni bugün gurbet yollarına düşüren sebep o, değildir. Büâkis o zavallı eski aşk büsbütün söndü, görüyorsunuz ki ben çok fena, çok kalbsiz bir mahlűkum.

¦— Böyle söylemeyiniz İnayet.

— İhtimal, bu aşk sönmedi, bir istihaleye uğradı. Ben, Îstanbuldan vurulmuş ahular gibi kanım sıza sıza kaçıyorum...

— Sükût ediyorsunuz. "Kimden" diye sormuyorsunuz...

— 46 —

Anladınız değil mi? Sizden kaçıyorum... Senden kaçıyorum Pakize... Vurulmuş ahular gibi... Kanım sıza sıza...

İnayet Seza, bir eliyle kalbinin halecanlarını bastırıyor, ötekiyle düşmemek için balkonun demirini tutuyordu. Ses, âdeta ağlıyordu:

— Artık bu sesi işitmek yok... Bu berrak sularda açmış nilüferlere benziyen gözleri görmek yok...

Ömrümü bu yeni hicranın matemine vakfedeceğim... Bir gün belki benim uzaklarda garibane ölümümü işiteceksiniz. Dünyaya bu büyük hicranı söyliyecek bir eser bırakarak ölürsem yine bahtiyar olacağım.

—¦ inayet Bey, bu hareketiniz çok fena... Ben, kocalı bir kadınım...

Genç adam, birdenbire isyan etti: — Rica ederim Pakize Hanım... Ben sizi seviyorsam bundan size ne?.. Hem ne hakla bu ulvi aşkı başkalarının sefil, bayağı aşklarına kıyas ediyorsunuz?.. İyi düşününüz... Size sevişmemizi mi teklif ettim? "Mahrum, müteıiassir dudaklarımı bir kere gözlerinize dokundurmama müsaade ediniz!" mi, dedim? "Ateşler içinde yanan pürhayal başmıı dizlerinize koyayım, size gönlümün elemlerini, emellerini anlatayım!" diye mi yalvardım? Sizin ne erişilmez bir mahlűk olduğunuzu bilmiyor muyum ki bana böyle söylüyorsunuz?

Pakize, şaşırmış kalmıştı. Hayretle karışık bir merhamet ve rikkat duyuyor, nasıl cevap vereceğini bilemiyordu. Başını önüne »gerek: "Hakkınız var!" dedi.

İnayet, yavaş yavaş sükűn bularak devam etti:

— Bu son emeli de gönlüme gömdükten sonra ne derin bir ıstırap ile îstanbuldan çıkacağımı

tahayyül edemezsiniz. Ah, o ayrılık gecesi... Vapurun güvertesinden karanlık suları seyrederken onlar, bana yavaş yavaş "zavallı İnayet... Kendini bizim kollarımıza tevdi et... Göreceksin biz seni nasıl teselli edeceğiz!" diyecekler... Parmaklıktan dalgalara doğru sarkacağım ve...

Pakize, bu korkunç manzarayı görmemek ister gibi ellerini yüzüne kapadı: "Susunuz rica ederim, ah, ne fena!" dedi.

— Beni ne kadar yanlış anladınız Pakize Hanım... Kendimi öldürürsem sizi ebedî bir hicrana vakfedeceğim malûm... Sizi üzecek kadar kalbsiz miyim ben? Hem ben ıstırabımdan memnunum...

Benim şifam onun acı zehrindedir. Sizin için çarpan bir kalbi ihtiyarımla durdurmak cinayetini irtikâbeder miyim ?

— İnayet Bey... Sizin çok başka ^"1-1- ' - ^ - ~,,k,-,-„.-.

— Ne lüzum var Pakize Hanım... Tekrar ediyorum. Sizden hiçbir istediğim yok...

— Teşekkür ederim İnayet Bey... Ben de sizi unutmıya-«ağım...

Genç kadm, yavaş yavaş kapıya doğru yürüyordu, İnayet, onun bu son söz üzerine çıkıp gitmesinden korktu:

— Pakize Hanım, dedi, son bir lütuf... Bir kere daha ismimi söyleyiniz... Bir kere daha İnayet deyiniz... Gözlerimi ka-pıyacağım, kendimi bir an Yaseminli Yuvada tahayyül edeceğim. Ah, bu hülya...

— Pakize Hanım, bana emniyetiniz var değil mi?

— Bunu birçok defalar söyledim efendim.

— O halde bana, aşkımın ulviyetine emniyet ediniz... Beş dakika Yaseminîi Yuvaya geliniz... O

çerçevenin içinde sizi bir kere göreyim... Bu, öyle bir sâadet olacak ki, tasavvur edemezsiniz... İlerde gözlerimin içinde bu hayal ile gülümsiye gülümsi-ye öleceğim. Bunu reddetmezsiniz değil mi?

__ 9 __

"Büyük şair,

Mektubunuzu tekrar tekrar okudum. Birçok satırlarını göz yaşlarımla ıslattım. Sizin insandan başka bir mahlűk olduğunuza inanacağım geliyor. O güzel sözleri nereden buldunuz? Beni daima seveceğinizi, "dolaşacağınız uzak ufuklarda daima îıayalimle yaşıyacağmızı, bir gün bir gurbet köşesinde ölürseniz

dudaklarınızdan çıkacak son kelimenin ismim olacağmı yazıyorsunuz.

Ben, namuslu bir kadınım İnayet Bey. Şimdiye kadar kocamdan başka hiçbir erkeğin bana böyle şeyler söylemesine müsaade etmedim. Fakat aşkınızın "maddi arzular, süfli ihtiraslardan âri bir şair aşkı" olduğuna artık inanıyorum. Mektubunuzda diyorsunuz ki: "Size karşı duyduğum hayalî aşk, bu sefil dünyanın hiçbir ihtirasiyle kabil-i kıyas değildir. Çünkü ben sizi sevmiyorum. Sizin hayalinizde bir ölmüş biçarenin hayalini seviyorum. Bu iki derece hayalî olan aşkın maddiyeti yoktur ki mesuliyet ve günahı olsun. Binaenaleyh, benden çekinmenize Mç sebep yoktur." Doğru söylüyorsunuz İnayet Bey, böyle ulvi bir aşk bir kadım düşürmez; bilâkis yükseltir. Onun için bu mektubu size yazarken hiçbir vicdan azabı duymuyorum. Daha aşağıda şu satırlar var: "Dünya denilen bu menfa-yi elemde Leyfâ-yı hayalini ariyan bir ruh-i avareyim. Sizde bu büyük hülyadan bir nefha buldum. Hâtıranız bir terane-i tesliyet

gibi ruhumun derinliklerinde inliyecek." Ben, aile hayatımda bedbaht bir kadınım İnayet Bey. Zevcim böyle ince şeyleri hiçbir zaman anlamadı ve anlamıyacak. Hele şu sözlerinizi ne kadar doğru buldum:

"Siz de bu hayatınızdan memnun değilsiniz Pakize Hanım. Belki bunun farkında değilsiniz. Fakat kulağınızı kalbinizin derinliklerine veriniz, ruhunuzu dinleyiniz. Mahrum ve hüsranalûd hayatınızın -

kış rüzgârlarının metruk şatolar derununda yaptığı gibi haşin iniltilerle - sızladığını, şikâyet ettiğini duyacaksınız." Evet İnayet Bey. Kulağımı kalbimin derinliklerine verdim; bahsettiğiniz o gizli şikâyetleri işittim. Bugüne kadar hiç farkında olmuyordum; kendimi Mü-eyyetle mesut ve bahtiyar sanıyordum; her sene muntazaman birkaç kilo artıyordum. Fakat şimdi anladım ki, ban cidden çok bedbaht bir kadınım, söylediğiniz gibi "aşkımız başka aşklara benzemiyecek, tamamiyle lekesiz kalacak olduktan sonra niçin, sevişmiyelim ?" "Mademki artık birbirimizi müebbeden kaybedeceğiz.

Mademki ancak gecenin muayyen saatlerinde bulunduğumuz köşelerden çoban yıldızına bakmak suretiyle nazarlarımızı ancak fezaların derinliğinde karşılaştıracağız; mademki benim için bir birader-i ruh olacaksınız" o halde sevişmekten niçin ihtiraz edelim?..

Son bir defa görüşmek için istediğiniz mülakatı redde kudret bulamıyorum. Büyükderedeki "Yaseminli Yuva", o "nice hatırata yuva olan lâne-i hülyaya" bu cumartesi günü dörtte geleceğim. O dediğiniz ulvi kadın beni kapıda beklesin. Siz bana o ilâhî odada, "aşkınızın bir kıble-i yeis ve elemi olan yaseminli pencerenin önünde intizar edersiniz. Ölmüş sevgilinizin oturduğu yerde bir saat oturacağım.

Birbirimize bir kelime söy-lemiyeceğia. Hattâ bu aşkın ulviyetini bozmamak için gözlerimizle bakmıyacağız. "Akşam gölgeleri odayı doldururken duvarlarda sönen son güneş aydınlıkları içinde ben de silinip gideceğim" ve bu hâtıra, beni bütün hayatımda mesudedecek. Bu kadar şairane bir roman aşkı benim gibi bir kadını nasıl ağlatmaz İnayet Bey?

Hayalî sevdiğiniz Pakize"

Vaziyetin fecî ve nâzik olmasına rağmen Müeyyet, gülmekten kendini alamadı, mektubu masanın üstüne atarak birkaç kere "Allah belâm versin, Allah belâm versin!" dedi.

Odanın içinde birkaç kere dolaştıktan sonra masanın gözünden bir zarf çıkardı; yırtık zarfı karşısına aldı. Pakizenin yazısını taklide çalışarak İnayet Sezanın adresini yazmağa başladı.

Bu işle uğraşırken kendi kendine düşünüyordu: "Ah, Pakize... Vaktinde gözüm açıl maralıydı, sen o

"Yaseminli Yuvaya" bir düşmeliydin! Hayalî sevdayı görecektin. Abdühamit, edebiyatı yasak ettiği zaman ne kadar bağırıp çağırmış, adamcağızın ne kadar günahına girmiştik. Adamcağız, meğer ne hakîm Padişahmış! Edepsizlik etmek için edebiyat kadar iyi vasıta olamıyacağmı o zaman keşfetmiş!.." -

Adres bitmişti. Zarfı kapadı. Kapının dışında bekliyen Ma-rikaya vererek yavaşça: — "Hemen postaya götür kızım, dedi. Hem taahhütlü ver. Ne olur, ne olmaz mektup kazaya filân uğrar."

—10 —

Pakize, daha giyinmemişti. Şaşkın, asabi tavırlarla odanın içinde dolaşıyor, eşyayı birbirine karıştırıyor, mütemadiyen sigara içiyordu.

Bu cumartesi günü onun hayatında en ehemmiyetli bir tarihti. İlk defa kocasından gizli sokağa çıkacak, ilk defa tenha bir yerde yabancı bir erkekle baş başa kalacaktı, içinde ıstırap ile karışık bir sevinç ve merak vardı. Öğleye doğru Marikanm sofada birisiyle

konuştuğunu işitti. Kim olduğunu anlamak için kapıyı açtı. Müeyyetle yüz yüze geldi.

Genç kadın, bir büyük kabahat yaparken yakalanmış gibi birdenbire sarardı. Sigarası yere düştü: Kocası soruyordu: — Ne oldun, neye şaşırdın?

Pakize, kekeliyerek cevap verdi: — Hiç... Seni beklemiyordum da...«Bu saatte hiç gelmezdin.

—¦ Bugün öyle canım istedi. Sen sigaraya mı başladın?

Müeyyed'm sesinde hafif bir istihza vardı.

— Hayır... Masanın üstünde bir misafir sigarası buldum da...

— Âlâ... İstersen benimkilerden de vereyim... Biraz serttir ama...

— Hayır... Teşekkür ederim.

Aralarında küçük bir sükût hüküm sürdü. Müeyyet, belli etmeden odadaki karışıklığı seyrediyordu:

— Sokağa gidecektin galiba?

— Evet, çarşıya çıkacaktım... Sonra terzi bugün prova için çağırdı... Arkadaşlarımdan birine de uğnyacaktım. Hasta diye işittim de... , Tanrı Misafiri - F. 4

— Aman ne yüklü program... Demek biraz geç gelseydim seni bulamıyacaktım.

— Belki.

— Bu işleri başka bir güne bırakırsın... Seninle uzun bir gezinti yapalım... Olmaz mı?

Genç kadın, hayret ve şüphe ile kocasının yüzüne baktı. Müeyyet, sâf bir eda ile sözlerine devam ediyordu:

— Hava çok güzel... Bir bahar günü gibi... Bu güzel günü yazıhanede mânâsız, tatsız ticaret işleriyle öldürmeğe acıdım... "Pakizemi gezmeğe götüreyim... Bas başa birkaç tatlı saat geçirelim...

Aydındaki o güzel senelerimizin hâtıralarım uyandıralım!" dedim. Tabiî bunu sen de istersin.

— Evet... Ama... Söz verdim... .

— Terziye mi? Adam sen de...

— Bugün olamaz Müeyyet... Yarına bırakalım...

— Yarın belki hava güzel olmaz... Belki bir fevkalâde iş çıkar... Hem bilir misin Pakize, ben bir şeyi pek kuvvetle istediğim vakit

vehham bir adam olurum. Sanınm ki onu saatinde ele geçiremezsem birçok manialar çıkacak... Akla gelmiyen felâketler olacak.

— Ne tuhaf... Sen bugün bir şair gibi söylüyorsun.

— Ömrünün bazı saatlerinde herkes az çok şairdir. Bence gür, aşkın ifadesidir. Dikkat etmez misin?

Sevda mevsimi gelince güller kızarır, kuşlar bin türlü ahenkler, teranelerle minimini göğüslerini yırtarlar.

Pakize, gittikçe artan bir hayret ve dikkatle kocasına bakıyordu. Müeyyet, ciddiyetini bozmamağa çalışarak sahte bir rikkatle devam etti:

Bir zamandan beri o giirsiz ticaret işleri kalbimi uğuştur-muştu; kendimi sönmüş bir adam sanıyordum. Büyük sevda tahassüslerine kabiliyetim kalmamıştı. Yanılmışım. Bir vaka, hiç

ehemmiyetsiz bir vaka beni buhranlar içinde bıraktı. Bugünkü gezintimiz bir tedavi yerine geçecek.

Pakizenin hayreti gittikçe artıyordu: — Ne var... Ne oluyorsun? diye sordu.

— Sana söylemek belki doğru olmaz. Fakat sen, ağırbaşlı bir kadınsın. Sonra birbirini seven karı -

koca için sır yoktur,

Pakize, biraz kızararak: — Tabiî, dedi.

— Sana her şeyi açıkça söylemeliydim. Biliyorsun ki evlendiğimiz zaman otuz yaşındaydım. O

vakte kadar uslu durmamıştım. Başımdan tabiî bazı maceralar geçmişti.

— Elbette.'ama bana niçin bunlardan bahsediyorsun?

— Şimdi anlarsın: Bu vakalar ehemmiyetsiz şeylerdi. Yalnız bir tanesi bende devamlı izler bırakmıştı. Nemika, zarif in-

ce bir genç kızdı. Birbirimizi beğeniyorduk... Ahlâkını "biraz hafif görmeme rağmen onunla evlenmek istiyordum.

— Âdeta sevmişsin.

— Ne saklıyayun onun gibi bir şey... Araya birçok manialar girdi. Birbirimizden ayrıldık. O, bir mühendisle evlendi. Ben, seni aldım. Seninle evlendikten sonra Nemikayı yavaş yavaş unuttum.

— Demek Aydmda o kadar seviştiğimiz zamanlar sen hâlâ onu seviyordun?

— Unuttum diyorum cicim... Hem sen böyle titizlik edersen hikâyeme nasıl devam ederim?

'— Söyle, söyle.

— Bu sabah yazıhaneye gidiyordum. Köprüde bîr kadın sesi "Müeyyet Bey" dedi. Başımı çevirdim: Nemika değil mi? Hem de eski Nemika... Büyümüş, otuzuna yakın'bir genç kadın olmuş... Fakat tavırlar, gözler, hâlâ çocuk!... Şüphesiz, beni unutmuştu. Fakat ne kadar olsa biraz müteessir oldu. İki eski arkadaş gibi konuştuk. Ayrılacağımız zaman benimle tekrar görüşmek istediğim söyledi. Bugün öğleden sonra Şişlideki evine çağırdı.

— Ne âlâ... Ne âlâ... Sen de tabiî söz verdin.

—¦ Sorma Pakize... Boş bulundum; "gelirim" dedim. Yazıhaneye gittikten sonra işe başlamak istedim.

İmkânı yok. Zihnime bir durgunluk çöktü. Bütün bu eski hâtıralar hafızamda canlanıyor, gönlüme garip bir heyecan geliyordu. Pakize, ben bu mülakata gitmek istemiyorum.

Genç kadın, muztarip bir dikkatle kocasına bakıyordu, teessürünü, infialini sahte bir lâkaydi ile gizlemeğe çalışarak omzunu silkti:

— Ben, senin yerinde olsam hiç tereddüdetmem. Doğrusu kaçırılır fırsat değil!

— Böyle söyleme Pakize...

— Siz mükemmel birbirinizi seviyorsunuz. Allah mübarek etsin. Fakat niçin bana bunları

söylüyorsun?

— Ben, onu değil, seni seviyorum Pakize... Bundan eminim... Bu kadar hâtıralarımız, bir arada geçirilmiş bu kadar güzel günlerimiz var... Bunlar, kolay kolay ayak altına alınamaz değil mi? Fakat insan, insandır. Bazan zaıf saatleri olur... Bilmeden, istemeden tamir edilemîyecek bir felâkete uğrar... Senin üstüne Nemikayı sevmeme imkân yok... Fakat ne olurr ne olmaz insan ihtiyatı .elden bırakmamalı... Bugün başımda bir macera rüzgârı esiyor... Rica ederim bu -mülakata mâni ol Pakize... Seninle akşama kadar bir kan - kocadan ziyade iki

na bir yere giderdim. Yine oraya gidelim. Göreceksin ne kadar eğleneceğiz. Bugün bambaşka bir adam olacağım. Bunu senden

hemen hemen bir insaniyet olarak rica ediyorum. Kabul ediyorsun değil mi?

Pakize, renkten renge giriyor, mendilini dişleriyle parçalıyordu. Fakat "hayır" demedi.

¦—11 —

Otomobil, sık bir ağaçlığın içinden geçiyordu. Müeyyet, bastoniyle cama vurarak şoföre seslendi: —

Burada biraz duralım, dedi. Pakize, hayretle etrafına bakıyordu: — Niçin burada durduk?

Müeyyet, sabahtan beri oynadığı role alışmağa başlamış-tş: — Güzelliğe hürmet insanlar için bir vazife değil midir? dedi, bak tabiat, şu ağaç altlarını ne güzel süslemiş... Birbirini seven ruhlar için âdeta bir visal sahnesi hazırlamış... Bakmadan, görmeden geçersek tabiatin ruhu incinmez mi?

Haydi cicim.. Ver elini elime.. Seninle sevdalı kumrular gibi şu çimenlerin üstünde dolaşalım...

Kol kola ağaçların arasında ilerlemeğe başladılar.

Evden çıktıkları zaman Pakize neşesiz ve asabiydi. Mütemadiyen somurtuyor, kocasının suallerine

"evet" "hayır" "bilmem" gibi tek kelimelerle cevap veriyordu. Müeyyet, bunun farkında değil gibi görünüyor; gülüyor, söylüyor, türlü çapkınlık ediyordu. Öyle ki bu canlı neşe, çok geçmeden karısına da sirayet etmiş bulunuyordu.

Otomobil, tenha bir caddeden geçerken Müeyyet, karısını göğsüne doğru çekmiş, saçlarından öpmek istemişti. Pakize: "Ne yapıyorsun?.. Görecekler, rezil olacağız!" diye kendini kurtarmağa çalışırken o, bir mektep çocuğu kayıtsızlığiyle:

— Ne çıkar?.. Bugün biz, iki âşık ve maşuka gibi gezecek değil miyiz? demişti.

Denize karşı büyük bir çınarın altında durdular. Müeyyet, birkaç kır çiçeği kopararak karısına verdi:

— İşte bir dakika ki ömrümde ebedî olmasını isterdim, dedi.

— Sen, bugün ne kadar değiştin Müeyyet... Âdeta şair oldun...

— Evvelce de söyledim ya.. Seven insanların hepsi şairdir... Hem bana niçin "Müeyyet" diyorsun?

Pakize gülmeğe başladı: — Başka ismin de var mı?

— Müeyyet benim resmî ismim... Herkes bana "Müeyyet" diyor... Benim için her insandan bac1*a o^n h<^7?Hit! b?ma her-

— Ne diyeyim?

— Onu senin kalbin ilham etmeli...

— Aklıma gelmiyor.

— Meselâ "Kokocuğum" desen olmaz mı?

— Sen sahiden çok tuhaf oldun Müeyyet... Ben, sana birkaç defa öyle dedim de sen darılmadm mı? "Bu kelime sinirlerime dokunuyor" demedin mi?

—¦ Başka sebep vardı Pakizeceğim...

— Nedir?

— Onu söylemek bilmem doğru olur mu?

— Hani bugün benden bir şey saklamıyacaktm ?

— Evet, sana bunu vadetmiştim... Bana "Kokocuğum" dediğini niçin istemiyordum biliyor musun?..

Bana evvelce başkaları da öyle demişlerdi.

— Bu sabah tesadüf ettiğin hanım değil mi?

— Kim bilir?

Müeyyet, çınarın gövdesinde çakı ile kazılmış bir tarih farketmişti. Belli etmeden yaklaşarak okudu: 27 Mayıs 327. Sonra devam etti:

— Yine böyle güzel bir gündü. Onunla buraya gelmiştik. Yarım saat kadar burada oturduk. Hattâ bir küçük çakı ile ağaca tarih bile atmıştım: 27 Mayıs 327... Ararsam bulurum... Ha, işte şurada...

Pakize, asabi bir gülüşle: —- Ne güzel, dedi, desene bugün gösterdiğin iltifatlar bana değil, onun hâtırasına... Bunun için mi buraya geldik?

Müeyyet, ağır bir tavırla: — Bu ince hâlet-i ruhiyeyi anlamak lâzım, dedi, bu hâtıranın. bugüne kadar bende yaşaması tabiîydi. Çünkü başka bir hâtıra onu silmemişti. Bugün en sevdiğim kadınla burada birkaç dakika geçirdim. Binaenaleyh, burasını düşündüğüm zaman artık ötekini değil, Pakizenin yüzü

gözümün önüne gelecek. Evet, bugün bu eski macera izini sildik... Onun yerine yenisini yazacağız..

Müeyyet, bunu söylerken çakısiyle ağaçtaki yazıyı kazıyor, altına yeni bir tarih yazıyordu...

Otomobil, tekrar hareket ettiği vakit Müeyyet dedi ki:

— Seni birçok gençlik günahlarıma me'va olmuş bir yere götüreceğim, Tabiî seni zevcem diye değil, maşukam diye tanıtacağım... Orada da bazı eski hâtıraların izlerini sileceğiz.. Ne tuhaf vakalarım vardı bilsen...

Pakize, merakla: "Nereye" diye sordu.

Fakat Müeyyet cevap vermedi: "Şimdi görürsün!" dedi.

— 54 —

Kapıyı beyaz saçlı, gözlüklü bir Rum kadım açtı.

Müeyyet — Bonjur Madam Kalyopi... Beni unutmadınız ya? diye sordu. İhtiyar kadın, tereddütle onun yüzüne bakıyordu, birdenbire iki ellerini dizlerine vurarak yere çömeldi:

— A, Nizamettin Beyim geldi. Kale ne kadar şişmanlamış... Madam Kalyopi, sevinçle onun kollarına vuruyor, omuzlarını okşuyordu.

Sonra Pakizeye döndü: — Bonjur kızım... Buyurunuz, dedi.

ihtiyar kadın, onları karanlık bir salona almıştı. O, kapalı camları, pancurları açarken Pakize, Müeyyed'e sordu:

— Niçin sana "Nizamettin Bey" diyor.

— Buralarda âdet böyledir... Hakiki isim verilmez.

— Beni nasıl yere getirdin Müeyyet?

— Ne ziyanı var cicim... Her şeyi görmek lâzım değil mi? Bak ne kadar eğleneceksin?

Madam Kalyopi pencereleri açmıştı. Karşıdan Müeyyed'e tokat işareti yaparak: — Simdi bakalım ne cevap vereceksin?.. Nizamettin Bey evleniyor. Bes senede bir kere Kalyopiye hatır sormağa gelmiyor... Ölmis midir, kaîmiş midir?

— Beş değil, sekiz sene madam?

¦— Doğru söyledin sekiz sene... Ama isterse yirmi sene... Tilki ne kadar kaçıyor, yine geliyor kürkçü

dükkânına. Bir gün. işitiriz Nizamettin Bey evlenmiş... Artık hovardalık etmiyor... Ben yine derim

"ihtiyar Kalyopim ne Nizamettin beyler gördü. Altı ay, bir sene, haydi iki sene Nizamettin Bey uslu...

Fakat üçüncü sene yine Kalyopide gelecek..."

Nizamettin gülüyordu, Pakizenin çenesini okşıyarak:
—¦ Sen karına sadık kalmağa bin yemin et, dedi, böyle bir şeytan karşına çıktı mı durabilirsen dur.
Keyfine bak Nizamettin Bey... Ölümlü dünya... Ama matmazel de ne piliç maşallah...
Madam Kalyopi tekrar yalancıktan Müeyyed'i dövmeğe kalkarak:
— Bu tilki, nereden bulur böyle körpe piliçleri... Buna lâzım vermek dayak., diyordu.
Sonra, uzun parmaklariyle Pakizenin yanağını makasladı:
— Bu Nizamettin Bey asıl korte ben...
Genç kadın, hafif bir istikrahla geri çekilerek:
— Ne âlâ madam, ne âlâ! dedi.
Madam Kalyopi biraz zamandan şikâyet etti. İşlerinin çok fena gittiğini, eskiden güvercinlik gibi gece gündüz işliyen evinin günlerce boş kaldığını, şimdiki insanların sokak ortaların-lavâsızca seviştiklerini söyledi 'Al-lah iyi eder inşallah" temennisiyle bitirdi, sonra, onları küçük Tbir koridordan geçirerek odalarına götürdü.
Yalnız kaldıkları zaman Müeyyet: — Bu, ho§ değil mi, dedi, bu yerleri de görmüş oldun.
Pakize, kaşlarını çattı: — Bunun neresini hoş bulduğunu anlamadım doğrusu... Âdeta fena bir ev...
Ya maazallah duyarlarsa... Bugün sen çocuk oldun Müeyyet...
Müeyyet: "Adam sen de!" demek ister gibi omuzlarını silk-ti. Pakize, mavi örtülü ceviz karyolaya duvardaki açık resimlere istikrahla bakıyordu:
— Bu erkekler hakikaten iğrenç mahlûklar. Demek bütün gençliklerini böyle yerlerde geçiriyorlar...

— Cicim, unutuyorsun ki buraya yalnız gelinmez... Kaç erkek geliyorsa bizzarure o kadar da kadın geliyor... Şimdi bana iki dakika müsaade... Madam Kalyopiye bir şey söyliyece-ğim.
Müeyyet, tekrar salona dönerek Madam Kalyopiyi bir köşeye çekti. Onunla hararetli bir muhavereye başladı. İhtiyar kadın, evvelâ hayret ediyor: "Aklım ermiyor; elimden gelmiye-cek" der gibi işaretler yapıyordu. Nihayet yirmi beş liraya sulh oldular. Müeyyet, ondan ayrılırken: "Geldiği vakit kapıyı
vurursunuz, dedi, aman Madam Kalyopi, göreyim seni!"

İnayet Seza — Bonjur anacığım... Nasıl keyifler? Madam Kalyopi — On bes liram geldi inşallah...

— Onun gibi bir şey... Yani yarın muhakkak...

— Sana söylememişim ki "parayı getirmeden buraya ayağını koyma!" diye...

— Anacğığım, deminden sâna telefonda boşuna mı çene patlattık ya... Çene patlatmak bir şey değil... Otuz kuruş da para verdik...

— Beyhude gelmişsin... Asıl yirmi lirayı vermeyince gelecek kadını alamam... Asıl yirmi lira ama bes lirayı bırakıyorum.

— Hay eksik olma be... Sen de ama insafsızsın ha... İşiten de sanır ki bana beş lirayı keseden ihsan etti.. Yahu, sana müşteri diye dört tane kaz getirdim... Bir günde elli liraya yakın paralarını aldın...

Demek sıkılmadan o gün için de benden para istiyeceksin... Sen adam olsan üste bana para verirsin...

— Ne lâzım sen şairlik yapacak... Git bizim kocaya mu-vavinlik yap!..

— Uzun etme anacık... Arasıra kahrımı çekiyorsun ama benim de sana yardımım dokunuyor.

— Ya ben sana yardım yapmıyorum? Üç defa kocakarı ile darıldın... Ben barıştırdım...

— Canım, kocakarıyı ne yapayım be?.. Para hatırı için o karının dırdırı çekilir mi? Benim, kafam kızdı mı milyona gar-ketse nafile... Aman Kalyopiciğim... Sen, bugün bana gelecek kadını görsen...

Bir düşeş ki olur şey değil... Maamafih buraya atıncaya kadar da başıma hal geldi.

— Kim bilir ne kokotun birisidir. Geçen hafta gelen ka-dm için de söylüyordun ki yüksek ailedendir...

Onu için giderken dolaptan fildişi tarağımı, dikiş takımlarımı "portmen" ine koyup gitmiştir...

— Vallahi, bu, öylesi değil canım... Göreceksin ya... Ah, benim cici Kalyopiciğim, bugün üzme beni...

Zaten kadını kan-dmncaya kadar başıma hal geldi.

İnayet Seza, Madam Kalyopiyi kucağına alıyor, pörsük yanaklarım öpüyor, türlü maskaralık ediyordu.

İhtiyar kadın, yumurtlıyan tavuklar gibi sesler çıkarıyor: — "Ah vire maskara çapkın... Bırak, yaktın canımı!" diye gülüyordu.

Pakize, bembeyaz kesildi. Müeyyed'in bileklerini kıracak gibi sıkan elleri titriyor, ağlamamak için kendini zor zaptediyordu. Muhaverenin öte tarafını dinlemeğe lüzum görmiyerek koridordan odaya geçtiler.

Pakize, başını kocasının geniş göğsüne saklıyor: — Beni bu kirli yerden kaçır Müeyyet, diye yalvarıyordu.

— O ulvi ve ilâhî sanatkâr sevdalarının içyüzünü, şairane yaserninli yuvaların hakikatini anladın mı

Pakize? Sakin, na-muskâr saadetimizi kime, neye feda edecektin?

Genç kadın, cevap vermiyor yordu.

Müeyyet, onun saçlarını okşıyarak devam etti:

— Maamafih, bütün kabahat sende değil; ben de kabahatliyim. Aramızda mühim bir yaş ve tecrübe farkı olduğunu düşünemedim. İşin nihayetinde sen hemen hemen çocuktun. Her çocuk gibi biraz avutulmağa, aldatılmağa ihtiyacın vardı. Ben, bunu ihmal ettim... "Neyse bundan sonra arasıra sana aktörlük ederim" diyecekti; fakat bunu itiraftan vazgeçti. Sözünü - inşallah mesudoluruz - diye bitirdi.

kocasının göğsünde ağh-

DENİZ BANYOSU

(Temyiz âzalığmdan mütekait İbrahim Baha Beyin Mühürdardaki evinde şık bir salon, vakit öğleye doğru... İbrahim Bey, hâlâ gecelik entarisiyle nargile içerek gazete okuyor... Hizmetçi, odaya uzun boylu, beyaz bıyıklı bir misafir getirir.)

İbrahim Bey — Vay aziz doktor... Hangi rüzgâr attı seni buralara ?

Doktor — Kızıltoprakta bir hastadan dönüyorum da...

İbrahim Bey — Öyle ya... Yolun düşmeli ki bizi hatırlıya-bilesin...

Doktor — Vazgeç canım... Biz seninle şöyle böyle kırk senelik arkadaşız... Her zaman gelip görmek isterim ya.. İşim başımdan aşkın yoksa... Fakültedeki dersler... Sonra hastadan hastaya koşmak...

Yaşamak öyle güçleşti ki... (Yorgun yorgun yaslanarak) Bu yaşta bu terazi bu sıkleti çekmiyor vesselam...

İbrahim Bey —¦ Ne yaparsın, hayat... Çiğnemeden yutulur mu?

Doktor — Vızır vızır... Misali sende... Allah versin yükünü tuttun... Evinde yan gelip oturuyorsun...

ibrahim Bey — Yok ama ben böyle gayrimeşru vasıtalarla...

Doktor — Vallahi parayı nasıl kazandığını bilmiyorum... Fakat kazanmak için ne yaptınsa gayet iyi ettin... Kendin de rahat yaşıyorsun, çoluk çocuğun da, hele bahusus yeğenin de...

İbrahim Bey — Ha iyi dedin... Tıp Fakültesinde bizim Arifin hocasısın değil mi?

Doktor — Zannederim...

İbrahim Bey — (Gözlerini açarak) Nasıl zannedersin? Emin değil misin?

Doktor — Vallahi senede iki kere yüzünü ya görüyorum, ya görmüyorum.

İbrahim Bey — Bak çapkına... Bense bu sene sınıfını birinci olarak geçiyor diye daha dün biradere mektup yazdım...

Doktor — Tabiî' kendinden menkul rivayet üzerine...

İbrahim Bey — Eski bir adliye memuru kolay kolay da aldatılmaz ama..

Doktor — Onlar şeytana külahı ters giydiren takımdan... Mektebin semtine bile uğramıyor.. Meselâ

bugün sen onu derste zannediyorsun değil mi?

îbrahhn Bey — Öyle ya... Bu sabah bir cenaze üzerinde teşrih ameliyatı yapacaklarını söyledi.

Doktor — (Kahkahalarla gülerek) Sen, bir saat evvel benimle arkadaşlık edeydin teşrih ameliyatını ne neviden bir vücudun üstünde tatbik ettiğini görürdün...

İbrahim Bey — Vazgeç Allahaşkma...

Doktor — Şaka söylemiyorum billâlü... Hastamdan çıkınca saate baktım... Öğleye bir hayli vakit var...

Hava gayet güzel... Haydi caddeden gidip arabaların tozunu yutacağıma kendi kendime bir kır âlemi yapayım dedim... Sigaramı yaktım.. Fikir Tepesinden vurdum.. Birader, orası de tuhaf yer olmuş...

Sanki Puzulinin nasıldır o bakayım. "Sahralarında bin Leylâ-yı işvebaz"

İbrahim Bey — (Okuyarak) :

"Sahn-ı sahrasında bin Leyli vü Mecnun cilveger

Kuîısârı üzre bin Ferhad ü Şirin bâdehâr"

Doktor — Hah, işte öyle.. Adım başında salkım salkım sevdazedeler... Kimi ağaçların dibine oturmuş... Kimi uzaktan mendil sallar, âh ü vah eder... Her neyse... Oradan geçerken ağaçlardan birinin altında ne göreyim?.. Senin Arif... Göğüs, bağır açık, gözler süzgün, âğuşunda nazlı cânân...

İbrahim Bey ¦— Vazgeç Allahaşkma... İmkânı yok!..

Doktor — Maamafih, pek inamlmıyacak masal okumuyorum zannederim... Otuz sene evvel yediğimiz haltları bir aklına getirirsen...

ibrahim Bey — İyi azizim, ama... Hele bir tahsilini bitirsin... Neyse, sonra?

Doktor — Sonrası ne olacak?.. Arif, öyle serbest ki olur şey değil... Yanındaki kadının yüzünü

göremedim... Fakat belli ki enfes bir parça... Maamafih, netice itibariyle aferin köftehora...

— İbrahim Bey — Haydi bırak efendim Allahaşkma... Ben onun tahsili için su gibi para dökeyim.. O, gece gündüz karı peşinde dolaşsın... Olmaz efendim... Yağma yok efendim... Gelince kulaklarını

çekmeli... Seni görmedi mi?

Doktor — Gördü ve fena halde bozuldu... Hemen parde-süsünü kadının üstüne attı. Sanki benim gözüm körmüş gibilerde...

İbrahim Bey — Hay Allah müstahakmı versin! Yok, kulaklarını çekmek farzoldu çapkının.

(Bu esnada kapı açılır... İbrahim Beyin genç zevcesi Afife Hanım çarşaflı olduğu halde birdenbire içeri girer. Doktoru görünce hafif bir sayha ile kaçmak ister.) İbrahim Bey — Gel Afife... Yabancı değil... Tanımadın mı

Afife — (Doktora selâm vererek) Bonjur Doktor Bey..

Doktor — Bonjur Hanımefendi...

İbrahim Bey — (Doktora) Afife on beş günden beri muntazaman her sabah denize giriyor... Öyle yaradı ki deniz ona... Bütün o titizlikleri, iştahsızlıkları filân geçti.

Doktor —- Tabiî, denizin büyük faziletleri vardır... Ancak ifrata vardırıp da ihtiyatsızlık etmemeli...

Afife — (Hafifçe büzülerek) Tabiî... Tabiî müsaade ederseniz. (Afife odadan çıkar).

Doktor — İlk zevcenin vefatından sonra kendinden yirmi beş yaş küçük bir kadınla evlendiğine canım sıkılmıştı ama... Afife Hanımı görünce fikrimi değiştirdim.

İbrahim Bey — Afife bir melektir.

Doktor — Öyle... Öyle...

(Kapı tekrar açılır... Arif içeri girer... Delikanlı, doktoru görünce birdenbire rengi atar, dudakları

titremeğe başlar.)

İbrahim Bey — (Birdenbire kaşlarını çatarak sert bir sesle) Aferin Arif... Ben, sana evlât muamelesi edeyim... Tahsil ve terbiyene bu kadar para sarfedeyim de, sen bana bu işi et...

Arif — (Perişan bir telâş içinde âdeta ağlıyarak) Amca, size namusum üzerine yemin ederim ki, doktor beyin yanımda gördüğü kadın.. Pek çok benzemekle beraber... Yengem değildi!...

_ m

MÜNZEVÎNİN ESRARI

Şeyh Nihani, süt mavisi gözlerini ağır ağır genç kızın yüzünde, boynunda gezdirerek suallerine devam etti:

— Kaç yaşındasın hanım kızım? -— On sekizine bastım efendim.

— Gh, maşallah, maşallah.. İsmin ne?

— Afet...

— Oh, maşallah, maşallah... Baban, erkek kardeşin filân var mı?

— Hayır... ihtiyar bir teyzemden bagka kimsem yok...

— Oh, ne âlâ... Ne âlâ... Maşallah... Şimdi seni dinliyorum kızım... Dağ başındaki bu inzivahane-i takvapenahmıa neye geldin?

Genç kız, hafifçe tereddüdetti, kızardı, yutkundu. Sonra titriye titriye, dura dura anlatmağa başladı:

— Şeyh Efendi Hazretleri... Ben tazeyim. Her taze gibi giyim kuşamda, gezmede, yürümede gözüm var.. Bu, benim hakkım değil mi?.. Zannederim pek çirkin değilim...

Şeyh, gülümsiyerek başını salladı: — Ne demezsin kızım... Şu yamaçlardaki bahar-ı taravetnisâr gibi...

-— Fakat gel gör ki ailemin hali, vakti müsaat değil... Geçen sene bir jerse çarşaf için iki gün ağladım.

Yine de yaptıra-madırai

— Vah, vah kızım... İnsan, senin gibi kıza ne yapmaz?

— Ama teyzemin de hakkı yok değil... Ne yapsın, parası yok... On sekiz yaşıma geldim, kulağıma şöyle adamakıllı bir yalancı küpe bile takamadım. Bana yazık değil mi Şeyh Efendi?

Âfetin açık lâcivert gözleri koyulaşıyor, uzun kirpiklerinde yaşlar birikiyordu:

— Dün şu uzakta görünen bahçeli köşke misafir geldim. Orada teyzemin ahbaplarından biri oturur.

Şimendiferde bir taze hanımefendiye tesadüf etmiştim. Ama görseniz ne güzel, ne kibar, ne şık bir hanımefendi... Bir mantosu vardı ki bittim. Ya hele o parmağmdaki pırlanta yüzükler... İstasyonlardan birinde vagonun penceresine birkaç kibar bey geldi. Biri elini öptü, biri çiçek verdi. Biri büfeden şampanya getirmeğe koştu. Görseniz ne kadar da serbest konuşuyor. Altın sigara ağızlığını altın dişlerinin arasına sıkıştırıyor, sol yanağını çukurlaştırarak öyle tatlı gülüyor, öyle güzel şeyler söylüyor ki... Tren

kalktıktan sonra benimle de konuşmağa başladı. O kibarlığa, o güzelliğe göre pek de gönülsüz, kibirsiz şey. Bana âdeta arkadaş muamelesi ediyordu. Kim olduğumu, nereye gittiğimi sordu, sonra yanağımı okşadı: "Aman, ne inci gibi şey!" dedi. O vakit bana da bir cesaret geldi. Dertlerimi döktüm.

Hattâ bir .parça da ağladım. Vuslat Hanım gülerek dedi ki...

— O kadının ismi Vuslat Hanım mı kızım?

— Evet...

— Çenesinin şurasında beni de var mı?

— Evet arna siz nasıl biliyorsunuz ?

Şeyh Efendi, gittikçe baygınlaşan gözlerinde esrarlı bir tebessümle:

— Bize malûm olmıyan yoktur kızım, dedi. Bn söz, bir dereceye kadar doğru idi. Şeyh Nihaninin bu dağ başındaki "inzivagâh-ı takvapenah" ı, bir duvar köşesine ağ kurup evini bekliyen örümceğin karargâhına benzerdi. Âfet gibi hulûs~ı niyetle murat istemeğe gelen

nice sâf kızlar; Vuslat gibi şeyhin mavi, ruhani gözlerinde, baş döndürücü miskler, uyuşturucu yağlarla taranmış sakalında çeşni değiştirmek merakına düşen nice kokotlar bu ağa düşmüştü.

Hele çocuksuz kadınlara şeyhin mübarek nefesi iksir gibi tesir ederdi.

Âfet, sözüne devam etti: —- Bu hanımefendinin sözlerinden cesaret aldım. "Nasıl oluyor da bazı

kadınlar böyle güzel elbiseler giyiyorlar, inciye, elmasa garkoluyoriar?" dedim.

Vuslat Hanım, kahkahalarla gülmeğe başladı: "Onun muhtelif yolları var, dedi, meselâ şu dergâh (parmağiyle burasını gösteriyordu) Ben de, arkadaşlarım ela ilk feyzi oradan aldık,; istersen sen de git.. Şeyh Efendi mübarek adamdır. O büyük sırra seni de erdirir." dedi. Dün gece misafirlikte kaldım.

Bugün: "Eve dönüyorum." diye erkenden çıktım, buraya geldim. Kuzum Şeyh Efendiciğim... Dua mı

okumak, nefes mi etmek lâzım... Bana da okuyuverin... Ne olur?

Şeyh Nihani, mavi gözlerinin içinde kıvılcımlar yanıp sönerek Âfeti dinliyordu. Müşfik bir tavırla bagmı

sallıyarak:

— Peki kızım, dedi, fakat hiç olmazsa beş, on gün bu dergâha devam etmek lâzım gelir.

— Teyzemden izin alayım...

—. Sakın ha, keramet bozulur...

— Fakat haber vermeden beş, on gün nasıl kahrım?

— Orası da doğru... Yarına kadar kalabilir misin?

— Evet... Teyzeme bu gece de misafirlikteydim derim.

— O halde bu da kâfi kızım... O hanımlar gibi sen de zen-

gin olmak sırnna erersin... Yalnız bana her noktada itaat etmeli...

— Haydi tontonum... Tren vakti yaklaştı... Sen git, ben de ibadetimle meşgul olayını.

Âfet, dalgın bir tereddütle Şeyh Efendinin yüzüne bakıyordu :

— Peki efendim ama, va'dinizi yerine getirecektiniz.. Ben, sisin irşadınızla bir büyük sırra erecektim... Her dediğinizi harfi harfine yaptım... Halbuki bir şey öğrenmedim.

Şeyh Efendi, mavi gözlerini semaya kaldırdı:

— Ah, gafil çocuk, dedi, sayemde ermediğin sır kaldı mı? Daha ne fedakârlık edeyim?.. Bu gece öğrettiklerimi iyi tatbik et; sen de o Vuslat hanımlar filân gibi zengin ol!

YANAKLARIN TAKSİMİ

Halit Bey — (Kırk beş yaşlarında, zengin bir tüCcar... Odanın bir köşesinde mürekkeple bebeğinin potinlerini boyayan oğluna) Yanıma gel Cevat... Bak sana ne vereceğim?

Cevat — (Beg yaşında kıvırcık san. saçlı bîr afacan) Ne vereceksin ?

Halit Bey — (Elindeki çikolatayı sakhyarak) Bakalım artık bahtına ne çıkar?.. Lâkin bedava olmaz...

Sen de bana bir öpücük vermelisin...

Cevat — Peki, öp bakalım...

(Babasının dizine sıçrıyarak yanağım uzatır),

Ferhunde Hanım — (Halit Beyin karısı... Otuz yaşlarında.. Elinden dikişini atarak titiz bir tavırla) Bey, sana bin defa tembih ediyorum şu çocuğu öpme diye...

Halit Bey — (Gülerek) Korkma bitmez.. Sana da kalır..

Ferhunde — Bey, rica ederim münasebetsizliği bırak!

Halit Bey — Münasebetsizliği sen ediyorsun.. Çocuğu öpersem sana ne?

Ferhunde — Bana ne olur mu?.. Evvelâ şımartıyorsun... Sonra çocuğun yanaklarım solduracaksın..

Çocuk yanağı gül gibidir, o kadar örselenrneğe gelmez... Daha sonra Cevad'ın yanakları leş gibi sigara kokuyor...

Halit Bey — Şimdi hikmetini anladım... Çocuğun yanağı sigara kokacak da rahat rahat öpemiyeceğim diye böyle söylüyorsun. Hanım, sana katî bir cevap vereyim mi? Ben, tam kırk yaşında çocuk babası

oldum. Evlâdımı doya. doya sevmek isterim...

Ferhunde — Sen çocuğunu seveceksin diye ben de sigara kokulu yanak öpemem...

Halit Bey — O halde bir çare var... Çocuğun yanaklarını taksim ederiz... Sağ yanak benini olur; sol yanak senin...

Ferhunde — Peki, razıyım... Fakat benim hakkıma tecavüz etmiyeceğine söz vereceksin... Cevat, çocuğum... Bu yanak, bundan sonra benim... Sakın onu kimseye öptürme e mi?

Halit Bey — Bu yanak da benim... Kimseye öptürdüğünü işitirsem vay haline... Bir daha ne şeker var, ne çikolata!..

Ferhunde — Bakayım belledin mi Cecat? Hangisi benim yanağım ?

Cevat — (Parmağiyle sol yanağını göstererek t

Halit Bey — Ya benimki?

Cevat — (Sağ yanağını işaretle) Artık öğrendim: Bu.. (Söylene söylene, ezberüye ezberliye bebeklerinin yanma döner.) Bu yanak beybabamın yanağı.. Bu yanak annemin yanağı.. Bu, babamın; bu, annemin... Bu, babamın................

(Akşam yemeğinden sonra mutfakta...)

Cevat — Kuzum aşçıbaşı.. Canım aşçıbaşı... Şekerim aşçıbaşı.. Bana o hurma tatlısından yine versene... Annem, dokunur diye yedirmedi...

Aşçıbaşı — (Elli yaşlarında şişman bir Bolulu) Veririm ama sen de bana bir öpücük ver...

Cevat — Olmaz, annem darılır...

Aşçıbaşı — Annen nereden bilecek ki?..

Cevat — Beybabam bir daha çikolata almaz...

Aşçıbaşı — (Gülerek çocuğu yakalar) Sen vermezsin de ben zorla alamam mı sanki.. (Cevadı

bağırta bağırta sol yanağından öper.)

— 3 —

(Salon Halit Beyin misafirleriyle doludur... İhtiyar komşular, zabitler, hocalar... Mahalle imamı, mahalleye ait bir dedikoduyu ballandıra ballandıra anlatırken, Cevat ağlıyarak, bağırarak içeri girer.) Halit Bey — Ne oldun Cevat?..

— Cevat — ....

Mahalle imamı — Ne derdin var, küçük bey? Söyle bakalım...

Cevat — (Ağlıyarak) Beybaba, şu aşçıbaşıya bir şey söyle... Demin mutfakta annemin yanağını

öptü!..

fe ZİYARETÇİLERİ

¦¦*' ; 'l-ft. ¦

Rakım Efendi; AHmış^yaşında — Defterhane mütekaitlerinden.

Resmiye Hanım: Elli beş yaşında — Kızkardeşi. 1 ; (Rakım Efendi yafsi namazını kılarken kapı acele acele Çalınmış. Resmiye Hanım telâşlı bir hal ile içeri girmiştir. Yor-gunluk ve heyecandan tıkanacak gibidir. Şişman vücudu kan tere batmıştır.)

Resmiye — (Selâm veren kardeşini kolundan yakalıyarak) Aman ağabey... Ayaklarını öpeyim...

Namazını sonraya bırak... Beni dinle. ¦ '

j Rakım — Hayır ola! Ne oldun ?

Resmiye — Sorma ağabey, yüreğime iniyor. Sen de, ben de talihsiz insanlarmışızü

.

% Rakım — (Yavaş yavaş telâşlanmağa başlıyarak) Ne olu-ydtuz? Çabuk söyle.

/' Resmiye— (Ağlıyarak) Allah bu günleri göstereceğine senin de; benim de canımızı almalıydı.

Rakım — Kadın, beni meraktan çatlatacak mısın?

Resmiye — Allah, mübarek geceler hürmetine ikisinin de canini alsın, '

Rakım — Kimlerin?

Resmiye — Kimlerin olacak... Kızlarımız olacak aşiftele-rin... Ailemizin namusunu bir paralık ettiler.

Rakım — Kızlarımız mı?

Resmiye — Öyle ya...

Rakım — Aman Resmiye... Ne söylüyorsun? Yüreğime inecek. Ne yapmışlar?

Resmiye — Ne yapacaklar?.. Dostları varmış!

Rakım — Etme Allahaşkına... Benim Muazzez daha on altı yaşında... Senin Lâmia on yedi... Hem bizim çocuklarımız gözü kapalı, masum çocuklar...

Resmiye — Ben de öyle sanırdım... Ah, ne uyur yılanmış onlar... Deminden kulağımla işittim.

Rakım — Kendilerinden mi?

Resmiye— Evet... Biliyorsun ya bu gece senin Muazzez bizde misafir.. Biraz evvel balkonda gizli gizli bir şey konuşuyorlardı, îki kız bir araya gelip konuşmağa başladı mı ben doğ-Tanrı Misafiri - F. 5

rusu şüphelenirim... Usulcacık pencerenin yanma gittim. Dinlemeğe başladım. Aman, neler ağabey!

Nasıl oracıkta yıkılıp kalmadığıma şaşıyorum.
Rakım — Demek sevgilileri varmış ha...
Resmiye — Benim Lâmia evvelce birisini seviyormuş.. îs-mini telâşla unuttum... Sonra bunu sevmeğe başlamış..
Rakım — Bu yaşta iki sevgili ha... Ah, melun kız...
Resmiye — Kızım onu deli gibi seviyormuş... Geceleri herkes yattıktan sonra odasında yalnız kalıyoriarmış...
Rakım — İşte bu fena Resmiye... Dernek odasına da girmiş ha... Vah zavallı kardeşim!..
Resmiye — Acale etme... Bu felâket sade benim başıma gelmedi; seninki de öyle. O da her gece saatlerce âşıkiyle yalnız kalıyormuş...
Rakım — (Gözleri evlerinden oynıyarak) Bu çapkınlar evimize nasıl gidiyorlarmış?
Resmiye — Hırsızla zamparaya kapı, kilit olur mu? Anlaşılan benim Lâmianınki sokaktan bahçeye, bahçeden balkona atlıyofe.. Senin Muazzez de belki arka kapıdan alıyor.
Rakım — Mutlaka öyledir... Dediğin gibi Allah bize bu günleri göstereceğine canımızı almalıydı!
Resmiye — Sen, çocuk gibi ağlamağa başladın. Erkeksin, metîn ol... Sen, böyle yaparsan ben ne yapayım? Bir çare düşünelim...
Rakım — Düşünülecek çare kaldı mı? İş, bu kerteye geldikten sonra ne yapsak beyhude...
Resmiye — Yezit aşifteler neler söylüyorlar? Akılda tutamam ki... Hâsılı, bu çapkınlar için yanıp tutuşuyorlar.
Rakım — Nasıl adamlar acaba?
Resmiye — Benim Lâmianınki eskiden evli imiş.. Karısı Beyrutta ölmüş.. Aşifteler neler de biliyorlar.
Lâmia, Muazzeze diyordu ki: "Seninki pek öyle sevmekten anlamıyor... Benimki bilâkis pek sevdalı
adam; bir türlü ona doyamıyorum."
Rakım — Vay, yüzsüz aşifte vay!..
Resmiye — Ağabey... Sen erkeksin.. Buna bir çare bul!..
Rakım — (Derin derin düşündükten sonra) Bu çapkınların isimlerini öğrendin mi?
Resmiye — Öğrendim ya.. Aklımdan çıkmasın diye yolda ezberliye ezberliye geldim.

Rakım — (Mütecellidane bir tavırla yerinden kalkarak) Peki, Resmiye.. Merak etme... Ben yarın vazifemi yaparım... O çapkınların yerlerini tahkik etmek kolay... Yakalarına yapışırım. Namusumuzu temizlemelerini; kızlarımızı nikâhla almalarını söylerim... Olur biter...

_ 67 —

Resmiye — Benim Lâmianın sevdiği Abdülhak Hâmit isminde bir gençmiş... Senin Muazzezinki...

Neydi bakayım... Ha buldum... Fikret Tevfik, yahut Tevfik Fikret...

Rakım — Peki, ben yarın ikisini de görmeğe giderim...

Resmiye — Evet ama başka bir şey var... Senin Muazzezin sevdiği Tevfik Fikret sağ değilmiş... Vefat etmiş...

Rakım — (Yumruklarını başına vurarak feryadeder) Eyvah... Öyleyse bittik... Namusumuz mahvoldu... Hiç olmazsa ölmeden bir nikâh kıydıraydık!...

SU ÇEKMEK, BULAŞIK YIKAMAK

Ben, sakin, yumuşak başlı bir adamım. Fakat ayda, yılda bir hiç olmıyacak bir şey için damarım tutar.

Ü vakit aksiliğin envamı icadederim, Nuh derim, peygamber demem. Tabiî, bu buhran zamanında pek çok zararlar, fenalıklar da yaparım. Maamafih, bu zararların, fenalıkların yüzde doksan b?şi kendi nefsime olur. Nitekim geçen kış karımla aramızda çıkan kavga da böyle bir neticeye erdi.

Geçen kış ters dikilmiş bir düğme için karımla dehşetli bir kavga çıkarmıştım.)Maatteessüf Hasibenin dili biraz uzun-cadır. O söyledi, ben söyledim. Nihayet ağzımdan fena bir söz kaçtı, sevgili karıma

"Boş ol.. Çık evimden!" diye bağırdım.

Hasibe, ayüıp bayılmadı, ayaklarıma kapanmadı. Bilâkis temkinini bozmadan: "Boşadığma memnun oldum... Fakat evden sen çıkacaksın... Çünkü evin sahibi benim!" dedi. O vakit piliyi pırtıyı toplayıp çıkmak lâzım geldi.

Daha köşe başını dönmeden pişman oldum. Hakikaten fena bir harekette bulunmuştum. Karımın iyi kötü evi ve birkaç parça emlâki vardı. Böyle bir kadından ayrılmak katiyen vicdana ve erkekliğin şanına yakışmazdı. Binaenaleyh sıcağı sıcağına döndüm. Kapıyı çaldım. Fakat Hasibe pencereden seslendi: — Kimsiniz?.. Ne istiyorsunuz?

— Teessür galiba benim gibi seni de şaşırttı. Sevgili karıcığım... Kocanı tanımadın mı? dedim.

— Hangi kocam? Ben dul bir kadınım... Seni tanımıyorum... Haydi işine, dedi. Pencereyi kapadı.

Yalvardım, ısrar ettim, tehdidettim.. Nafile... Nafile...

Hasibe, beni on beş gün uğraştırdı. Sonra bir gün akrabasından biriyle şöyle bir kâğıt gönderdi:

"Sana tekrar varırım... Fakat bir şartla... Gönderdiğim mukavelenameyi imza etmek şartiyle... Yoksa katiyen beni arama. "Hasibe"

Hayretten gözlerim fırlamış olduğu halde mukavelenameyi okudum: "İşten ziyade eğlence hükmünde olan sokak işlerini erkeğin görüp ev işlerini kadına bırp^rrıpo irt'mp; hîv hak-iV li te il-

dığım tarihten itibaren su çekmek, ortahk süpürmek, bulaşık yıkamak işlerini üzerime almağı

taahhüdediyorum.. İmza.."

Evvelâ isyan ettim. Fakat sonra göyle düşündüm: "Kadın- lar, hassas mahlûklar... Elbise, şemsiye modelleri şimşek süratiyle dünyanın bir ucundan onlara sirayet ettiği gibi şimdi de ağır mukavelenameler imza ettirmek modası sirayet etmiş olacak... Ne yapalım? Şimdilik "eyvallah" deriz.

îşin nihayetinde elbet bir çare bulur, mukavelenameyi yırtarız." Ve keşideli bir "Ali Murat" imzası

attım, İki gün sonra karımla tekrar nikâhımız kıyılıyordu.

İkinci izdivacın balayı katiyen birincisine benzemedi. Mu- kuvelenamenin şartlarını icra etmek bana pek ağır geliyordu. Önümde önlük, elimde su kovası, yahut süpürge ile kendimi gördükçe hem kızıyor, hem de kırk yaşından sonra alâimisema altından geçmiş gibi hanım kız oluşuma gülüyordum.

Aradan bir hafta geçti. Fakat zevcemin hiddeti hâlâ geçmiyordu. "Mukavelenameyi ölünceye kadar tatbik edeceğiz. İşine gelirse!" diyordu. "Karı, ben, bu hal ile bir aydan ziyade dayanamam... Ev işi, sokak işi çok ağır geldi.. Gel bu sevdadan vazgeç... Ölürüm de dul kalırsın!" diye yalvarıyordurn.

Fakat Hasibe, lâf anlar mahlûk değildi. Bahusus bedava bir de uşak, hizmetçi bulmuştu.

Bir gün kuyudan su çekiyordum. Bir kaza oldu. Kovayı bir yere taktım, koptu gitti. Karım, hiddetle üstüme geldi: Beceriksiz... Elinden iş de gelmez.. Bu, ne rezalet?"

Kollarımı kavuşturdum: "Utanmaz, ben, kırk yıllık uşak mıyım?" dedim. Biraz atıştık. Hasibe, bir çengel getirdi: "Haydi çıkar!" dedi. Yine o inat damarını tuttu: "Hayır.. Mukavelenamede kuyudan kova çıkarmak kaydı yok.." dedim.

Hasibe, bağıra çağıra çengeli aldı, iki, iki buçuk saat uğraştı. Artık kolayını bulmuştum. Her su çekişte kovayı düşürüyor, Hasibeyi saatlerce uğraştırıyordum. Nihayet, kadıncağızımı mücadeleden usandırdım; bir gün çatkın bir çehre ile: "Kuyudan su çekmek hizmetinden affediyorum"» dedi. Geniş

bir nefes aldım. Belânın birini atlatmıştık. Sıra ötekilere gelmişti. Ortalık süpürürken oda eşyalarını

fena halde karıştırmağa; tabakları, bardakları, saksıları, aynaları kırmağa başladım. Hasibe, hiddetinden kuduruyor: "Düzelt bunları" diye haykırıyordu. Fakat ben, ciddiyetle başımı sallıyor:

"Mukavelenamede böyle bir şart yok,.. İstersen mahkeme kapısı açık.." diyordum. Nihayet bir gün mukavelenameden ortalık süpürmek kaydını da tayyettik.

Sıra bulaşığa gelmişti. Bir gün bana emirler verdikten sonra süslendi, püslendi, sokağa çıktı. Elinde şemsiyesiyle kırüa

kınla eve dönerken onu müthiş bir manzara bekliyordu. Ben, sokak kapısı önünde belimde peştemal, başımda takke pencerelerin diplerini taşlarla delerek, tabakları, kâseleri kırarak bulaşık yıkıyordum.

Yıkanmış sahanların temizliğini itmam etmek vazifesi köpeklere kalmıştı. Başıma bir alay çoluk çocuk yığılmıştı. Külhanbeyler alay adıyorlar, sakallı bir bekçi "Vallahi benim kandan iyi" diye gülüyor. Bir dilenci Arap kansı: "Bunun kaltak kansımn gözü kör olsun!" diye bağırıyordu.

Hasibe, bu hali görünce renkten renge girdi. Az kalsın sokağın ortasına düşüp bayılıyordu. "Bu ne hal Murat? Sen utanmıyorsun?" dedi. Hayretle yüzüne baktım: "Ne var? İş görmek ayıp mı?" dedim.

— Elbette ayıp!.. Beni rezil ediyorsun!..

— Rezil oluyorsan demek ki o ayıp sana ait...

— Başka yer bulamadın mı?

— Keyfim nerede isterse orada işimi görürüm... Mukavelenamede bulaşık filân yerde yıkanacak, diye bir kayıt var mı? Bak, hazır yeldirmen arkanda.. Sağdaki sokağa sap, yürü, yürü.. Orada köhne bir bina vardır: Sulh Mahkemesi..

— Bulaşıktan topla da içeri gir!..

Ellerimi eteğime sildim: Ben bulaşıkları yıkadım. Vazifemi bitirdim. Taşımak bana ait bir vazife değil, dedim, içeri girdim.

Zevcem, mukavelenameyi hiddetinden çırpınıp ağlıyarak dişleriyle parçaladı. Artık hürriyetimi yeniden kazanmıştım.

Hasibe, o akşam surat etti. Gece yansına doğru, bir nöbet daha ağladı. Sonra tatlı sözlerle filân gönlünü aldık, asabını yatıştırdık.

ŞAPKA DUASI

Nihat: Yedi yaşında bir afacan.

Nadir Efendi: Elli beş yaşında... Sabık Adliye memurlarından, kılık kıyafet, kelle kulak yerinde.

Vaka Üsküdar vapuru güvertesinde geçer. Nadir Efendi, Nihatla beraber kaynanasına bayram tebrikine gidiyor. İkisi de yeni elbiselerini giymişlerdir). Nihat — Simit isterim baba.

Nadir Efendi — Sabahtan beri yediğin bunca müzahrafat üzerine bir de simit yersen muhakkak ölürsün. Nihat — Öyle ise gazoz al! Nadir — O gazozları ilâçla yapıyorlar; olmaz. Nihat — Ben şimdi ne yapayım? Canım sıkılıyor. Nadir — Eğlenmek için mutlaka adamın çenesi mi işlemeli? Etrafına bak, denize bak.

(Nihat, bir zaman sızlandıktan sonra güvertenin kenarından denizi seyretmeğe başlar. Nadir Efendi, bir eliyle eteğini tutmakta, öteki eliyle birtakım işaretler ederek karşısındaki ahbap ile konuşmaktadır:) Nadir — Demek zat-ı âlinize Siverekte bir memuriyet teklif ettiler ha!... (Çocuğuna) Ulan sarkma...

Denize düşeceksin! Ahmet Efendi — Evet, fakat gitmiyeceğim. İşime gelmiyor. Mahdum bey maşallah altın topu gibi çocuk. Nadir — Evet, ama yaramaz.

Ahmet — Ne çare, sağ olsun da... Yaramazlık çocukların hakkı... Maşallah ne de gürbüz vücudu var.

(Ahmet Efendinin sözleri, karşısında oturan birkaç madamın Nihada atfettikleri mütebessim nazarlar Nadir Efendinin babalık

gururunu ok gar. Çocukla bir şaka etmek ister. Kız-kulesinin önünde dalıp çıkan yosunları seyreden çocuğun başından süratle şapkasını kapar).

Nihat — (Feryat ile) Ay şapkam. Şapkam gitti. Nadir — Denize düştü. Oh olsun. Sana denize sarkma diye tembih ettim. Şimdi yenisini almağa da param yok. Başı açık gez de öğren.

(Nihat, evvelâ sızlanmağa, sonra ağlamağa başlar.) Nadir — Haydi bakalım bu seferlik sana bir şapka duası okuyayım, balıklar şapkanı geri göndersinler. Kapa gözünü, aç ellerini!

Nihat — Şapka gelecek mi?

Nadir — Dediğimi yaparsan gelir. Duayı okuyorum,

(Nihat gözlerini kapar, ellerini açar, Nadir Efendi birkaç rabıtasız kelime mırıldanarak şapkayı Nihadın başına koyar.)

Nihat — (Gözlerini açıp çıngıraklı bir kahkaha kopararak) A... Geldi... Balıklar şapkamı geri verdi.

Aferin sana baba.

Ahmet — (Nihadın yanağım okşıyarak) Haydi bakalım. Artık bir daha deni2e sarkma!..

Nadir — Siverekte teklif ettikleri memuriyetin maaşı kaç?

Ahmet — Bırak efendim... Buradakinden dört yüz kuruş eksik...

(Bahis yavaş yavaş kızışır, iki arkadaş yana yakıla memuriyet hayatından şikâyete başladılar. Vapur, Kızkulesinin önünü döner, Üsküdara yaklaşır.)

Nihat — (Birdenbire bağırır) Baba... Haydi o duayı yine oku...

Nadir — (Şaşırarak) Ne duası?. Niçin?

Nihat — Şapka duasını canım,,.

Nadir — (Gözlerini açarak) Ne şapka duası?

Nihat — Şapkanızı balıklara attım... Duayı oku da geri versinler.

Ahmet — (Yanma bıraktığı fötr şapkanın boş kalan yerine dehşetle bakıp haykırarak) Aman Allah...

Başıma gelen!... Bir kahkaha kopar... Nadir ve Ahmet Efendiler davlumbazdan sarkarlar. (Suların köpükleri içinde üç şapka dalgalana dalgalana uzaklaşmaktadır.) Nihat — (Gözleri kapalı, elleri açık) Haydi baba... Ne bekliyorsun?.. Şapka duasını okusana...

BÎK AİLE MESELESİ

Arkadaşını Hasan Necdet anlattı:

ilk memuriyetim telgraf kâtipliğidir. Mektepten çıktığım sene iş bulamamıştım. "Telgraf kâtipliği feyizli bir meslektir. Bak Talât Paşaya. Talihin varsa Sadrazam bile olursun!" diye beni kandırmışlar, dört.

yüz kuruş aylıkla Edirne kazalarından birine göndermişlerdi. Arkadaşlarım sakin, mütevazı, kendi halinde insanlardı. Müdür de fena adam değildi. Müdür, fazla res-miyetperver, daha doğrusu kibirli bir adamdı ama her halde iyi geçineceğime emindim.

Yalnız, telgrafhanenin tek hademesi Ramazan Ağa sinirlerime dokunuyordu.

Ramazan Ağa, altmış beş yaşında acayip bir ihtiyardı. Kıyafeti gayet süfli idi. Çıplak, kıllı ayaklarında hamam nalınları ile gezerdi. Mavi dokumadan şalvar biçimi paritalonunu çamaşır ipiyle belinden bağlardı. Patlak gözlerin in üstünde sarkan kalın kaşları, hemen bütün yüzünü kaplıyan sert, karışık, uzun sakalı cna titiz bir çomar hali verirdi.

Beni en ziyade kızdıran şey bu pis kıyafetli adamın azamet ve edası idi. Telgrafhanenin asıl âmiri sanki oydu. Kimse ile konuşmaz, bir iş havale edildiği zaman türlü aksilikler çıkarır, memurlara âdeta çıkışır; iş görürken daima kendi kendine bir şeyler homurdanırdı. En. ziyade tuhafıma giden şey: Arkadaşların gösterdikleri tahammüldü. Her halini hoş görüyorlar, her münasebetsizliğine katlanıyorlardı. Bir gün, kalem odasında yalnızdım. Yavaş yavaş bir türkü mırıldanarak bazı evrakı

temize çekiyordum. Bilmem ne iş için edaya giren Ra* mazan Ağa, birdenbire elini masanın kenarına vurdu. Terbiyesiz bir tavırla:

— Hey efendi... Burası mahalle kahvesi değil, Daire... Türkü söylemeden çalış, dedi.

Birdenbire kan beynime çıktı. Yerimden nasıl fırladığımı bilmiyordum. Hademe Ağayı gırtlağından yakaladım:

— İhtiyar olmasan seni şimdi pencereden atardım... Defol!" diye kapıdan dışarı attım. Hareketim o kadar sert ve serî olmuştu ki, Ramazan Ağanın nalınları ayağından fırlamış, bir tanesi köşedeki odun tenekesine girmişti.

işimi bitirdikten sonra Müdürün yanma gitmeğe, bu ter-

biyesiz hademeden şikâyete karar vermiştim. O, benden daha evvel davrandı.

Yandaki Müdür odasından onun kaim, sert sesi geliyordu. Kulak verdim: "Bu oğlanı katiyen istemem.

Hemen azletme-li!" dediğini açıktan açığa işitmiyeyim mi? Hırstan, hiddetten tir tir titriyerek kulağımı

yan kapıya verdim. O, sustukçe Müdür söylüyordu. Fakat o kadar yavaş, o kadar hafif bir sesle ki, ne dediğini bir türlü anlıyamadım. Müdürün o her zamanki müteazzım, çatlak sesi âdeta yalvanyordu.

Buna mukabil Ramazan Ağanın sesi perde perde yükseliyordu.

Ramazan Ağanın iyice işitemediğim müstehcen bir küfründen sonra sert bir tokat şaklamasın mı?

Arkasından aynı kuvvette bir daha, bir daha.

"Müdürün sabrı tükendi. Artık herifi dövüyor" diyordum. Fakat hayır.. Seslerin ahenginden» anladım ki dayağı yiyen Müdürdü. Artık durulur mu? Birdenbire koridora fırladım, oradan Müdürün odasına.

Ben kapıyı açarken birbirlerinden ayrılmışlardı. Ramazan Ağa, hiddetten soluyor, Müdür, titriyen elleriyle çözülmüş boyunbağmı, çarpılmış yakasını düzeltiyordu.

Müdür, şaşkın, mahcup bir tavırla: "Bir şey mi var efendim?" dedi. Birdenbire şaşaladım, kekeliyerek:

"Hiç... Yalnız bazı gürültüler işitmiştim de" dedim.

O, sahte bir hayretle: "Yanlış işitmiş olacaksınız! dedi. İhti- . mal, yanımızdaki handa kavga ediyorlar.

Rahatsız olmayın!"

Bana geldiğim gibi çıkıp gitmekten başka iş kalmamıştı.

Biraz sonra arkadaşlarım geldiği zaman işi olduğu gibi anlattım. Onlar benim gibi hayret etmediler.

En ihtiyarı sinsi bir gülüşle şunları söyledi: — Ramazan Ağa titiz bir adamdır. Arasıra zavallı Müdürü

dövmeğe kalkar... Biz, işitmemezlik-ten gelir. Ramazan Ağa, bizim Müdür Efendinin babasıdır.

MEDENÎ GÜNAHLAR

(Bir kabul salonu... Ev sahibi: Elli beş, altmış yaşlarında gayet alafranga bir iş adamı... Misafir: İhtiyar bir vali mazu-lü... Asîl ve halını sima... Bir zaman şuradan buradan havai şeyler

konuşmuşlardır.) Misafir — (Gizlemeğe çalıştığı hafif bir heyecanla) Se-beb-i tasdiime gelince... Onu her helde tahmin buyurmuş olacaksınız...

Ev sahibi — (Gözlerini indirerek) Zannediyorum efendimiz...

Misafir — Oğlum Mithat için kerime hanımefendinin dest-i izdivacını ricaya geldiğim vakit bendenize ümidimin fevkinde iltifatlarda bulunmuştunuz...

Ev sahibi — Estağfurullah... Teklif-i âlileri gerek şahsım, gerek ailem için umulmaz bir şereftir...

Bununla müebbeden iftihar edeceğim... Sözlerimin alelade bir cümleden ibaret olmadığına inanmanızı rica ederim...

Misafir — Teşekkür ederim... Fakat hayretimi de zât-ı âlilerinden saklamağa muvaffak olamayacağım. Arzettiğim gibi bendenize pek hüsn-i kabul gösterdiniz. Yalnız katî cevabınızı vermek için bir hafta sabretmemi emir buyurdunuz... Artık bu işe olmuş, bitmiş nazariyle bakıyorduk... Dün akşam mektubunuzu almca ne kadar hayret ettiğimizi bilemezsiniz... Nazik, fakat katî bir lisanla bu işten sarf-ı nazar etmek lâzım geldiğini söylüyordunuz... Birkaç gün içinde sizi kararınızdan döndürecek ne gibi bir vaka oldu? Hâsılı, pek merak içindeyim beyefendi.

Ev sahibi — Arzedeyim efendim. Bir baba, her şeyden evvel çocuğunun saadetini düşünmek mecburiyetindedir değil mi efendim? İstanbulun en iyi, temiz ailesine mensup bulunduğunuzu biliyorum. Fakat müstakbel damadımın şahsı hakkında da malûmat almak istedim. En emniyet ettiğim bazı kimseleri buna memur ettim. (Sesini alçaltarak) Netice maatteessüf Mithat Bey oğlumuzun aleyhine çıktı.

Misafir — (En nazik yerinden yaralanmış gibi doğrulur.. Hırçın bir infial ile) Fakat beyefendi... Size yemin ederim ki Mithat, ahlâk itibariyle bulunmaz bir cevherdir... O ruhta bet genç daha bulunsa bu memlekette...

Ev sahibi — (Sözünü keserek) Taş üstünde taş kalmazdı...

Misafir — (İyiden iyiye kızmış) Onun aleyhinde her kim ne söylemişse yalan söylemiş...

Ev sahibi — Yalnış anlamayınız... Kimse Mithat Bey için fena bir genç demedi... Fakat ben, onda asri ve medenî bir gence ait evsafı

bulamadım... Meselâ kendisine geçenlerde pek mühim bir memuriyet teklif etmişler; kabul etmemiş...

Misafir — (Muzafferane gülerek) Bunu size söyiiyenden Allah razı olsun.. Evet, oğlum bu yüksek memuriyeti reddetmek kahramanlığını gösterdi. Çünkü en aziz bir arkadaşının ekmeğini elinden almış olacaktı... İstanbulda bu fedakârlığı gösterecek bir tek genç gösterebilir misiniz bana?

Ev sahibi — (Gülerek) Hakkınızı teslim ederim... Fakat bir şartla... Bu harekete fedakârlık dememek şartiyle... Böyle bir harekete verilecek isimlerin en hafifi - samimiyetime gücenmeyiniz - sadedilliktir...

Aile reisi olmak istiyen bir genç için bundan muzır ve mânâsız bir zihniyet tasavvur edemem. Fakat, maatteessüf, oğlunuzun buna mümasil birçok kusurları var... Meselâ üç ay evvel bir gece birkaç

külhanbeyi sokakta bir yalnız kadın çevirmişler... Mithat Bey oğlumuz elirfde bir bastondan başka silâhı olmadığı halde aralarına atılmış...

Misafir -—¦ (Heyecanla) Ah, benim kahraman evlâdım... Tabiî bu hareketini tekdir ettiniz.

Ev sahibi — Ona ıie şüphe... Takdir ettim, fakat doğru bulmadım... Hem de sokak ortasında gece vakti âdi külhanbey-lerle boğuşmak asîl bir gence yaraşır mıydı?

Misafir — Fakat oğlum -hayatım tehlikeye koydu...

Ev sahibi — (Omuzlarını silkerek) İspanyadaki boğa pehlivanlarından daha maksatsız bir surette...

Onlar hiç olmazsa birkaç bin kişinin alkışını topluyorlar.. Sonra da geçinmeleri bu yüzden... Böyle gözünü çöpten, budaktan sakmmıyan bir adam nasıl aile babası olur?.. Geçenlerde bir vaka daha olmuş. Mithat Bey, bir misafirlikte mühim bir adamın yalanını yüzüne vurmuş... Doğrusu, bu da oğlumuza yakışır bir hareket değil... Çok kaba...

Misafir — Oğlum hiç yalan söylemediği için kızmış olmalı...

Ev sahibi — Vaktiyle bir hastalık filân geçirmiş miydi?

Misafir — Ne münasebet?

Ev sahibi — Sanki acaba kuwe-i muhayyilesinde bir zaıf, filân mı var diye merak ettim de... Zavallı

genç, kim bilir başı sıkıldıkça ne kadar sıkıntı çeker... Bir insanın yalan söylemeden nasıl yagıyabileceğine hayret ederim... Mithat Bey kaç yaşında efendim ?

Misafir — Yirmi yediyi bitirdi...

Ev sahibi — Kibar hayatımızın bütün safhalarını yakından

tanıyan bir zâta sordum. Mahdum beyin bir macerasını ne görmüş, ne işitmiş...

Misafir — Ben size söylemedim mi evlâdım mücessem-i

namustur diye...

Ev sahibi — Vicdanınıza müracaat ediyorum beyefendi... Maşallah otuzuna yakın bir gencin hiç

haşarılık etmemesini neye hamledersiniz? Ya beceriksizliğine, ya hissizliğine değil mi? Öyle ya, ya o, kadınlardan kaçmış, ya kadınlar, ondan kaçmış... Eğer kadınlar, ondan kaçmışsa çok fena... Bir ay, bir hafta, hattâ bir gece, birkaç saat için bir kadm kalbi çelmeğe muvaffak olmıyan bir genç, benim kızımın kalbini müebbeden nasıl muhafaza eder, evlâdımı göz göre göre ateşe atmış olmaz mıyım?

Şayet böyle değil de o, kadınlardan kaçmışsa bu, daha fena alâmet... Kızım onun için yanıp tutuşsun, o, bir kaya gibi hissiz kalsın... Vicdan razı olur mu buna?

Misafir — (İyiden iyiye şaşalamış) — Fakat billahi oğlum sevimsiz bir erkek değil, bir kadm biliyorum aylarca oğlumun peşini bırakmadı, fakat bu, bildik karısıydı. Mithat, elini sıktığı bir adama ihanet edemezdi...

Ev sahibi — Ne âlâ, ne âlâ!.. Hep kendi ağzınızla söylüyorsunuz... Evlâdına karşı kalbsizce bir nezaketsizlik... Saniyen o ahbaba hakaret... Şimdi Mithat Beyin bu aile ile müna-, sebeti ne merkezde?

Misafir — Tabiî, kat-ı alâka etti...

Ev sahibi — (Derin bir itminan ile başını sallıyarak) Öyle olacağı belli... Kızımı Mithat Bey ile evlendirirsem üç ay içinde bütün ahbaplarımızı kaybedeceğimiz muhakkak... Artık sa-; tonlarımızda cinler top oynasın... Bari, bütün bu medenî ve asri noksanlara mukabil sıhhati yerinde olsa... Halbuki zavallıcık hasta imiş de... ;
Misafir — Ne diyorsunuz beyefendi... Mithatm vücudu çe-j

lik gibidir... 1

Ev sahibi — Siz öyle zannediyorsunuz; fakat her halde birjj gizli hastalığı bulunduğunu zannediyorum... I

Misafir — Bunu nereden anladınız?

Ev sahibi — Tahkikat neticesinde efendim... Mithat Beyjl ağzına bir damla müskirat koymuyormuş...

Emzikten kesileni çocukların rakıya, şaraba başladıkları bir zamanda yirmi se-I kiz yaşında bir gencin işret etmemesi neye atfedilir? Tabiî haşir ta olmasına... j Misafir — (Mahzun mahzun, gülümsiyerek) Olabilir efer dim... Beyhude yere sizi rahatsız ettim efendim... Hakikatejl biz, ilü ayrı asrın adamlarıyız... Allahaısmarladık... j BİR İSTİFA

(Vaka bir mektepte cereyan eder. Henüz askerden terhis edilmiş bir muallimin ilk dersi) Muallim — (Sözüne devam ederek) Deminden beri verdiğim izahatı şu noktada hulâsa edebiliriz: İyi yazmak için en mühim şart: Mevzuunu iyi düşünmek, iyi anlayıp duymaktır... Gelecek ders için size serbest bir mevzu veriyorum... Serlevha "En Mesut Günüm" olacak... Tabiî birçok mesut günleriniz olmuştur. Bunlardan birisini intihabedip yazarsınız.

Talebeden biri — Efendim, hayalî bir saadet yazsak olur mu?

Muallim — Ne lüzum var oğlum? Yaşanılmış, hissedilmiş birçok şeyler dururken neye hayali yormalı?.. Hem hayalî bir vaka görülmüş, duyulmuş bir vaka kadar samimî olamaz. Dersin bitmesine biraz vakit var... Mevzuu nasıl tertip ve tevsi etmek lâzım geldiğini birkaç misal ile görelim... Siz kalkınız efendim... Üçüncü sıranın sonundaki efendi (Uçuk benizli, zayıf bir talebe ayağa kalkar) En bahtiyar gününüzü bildiğiniz gibi anlatın...

Talebe — (Biraz düşündükten sonra mütereddidane) Birçok defalar oldum muallim bey.. Fakat en bahtiyar günüm. (Sesi hafifçe titreyip alçalarak): Babamı hapse götürdükleri gün oldu.

Muallim — (Mütehayyir) Suali galiba yanlış anladınız..., En bedbaht gününüzü sormadım.

Talebe — (Mahcubane gözlerini indirerek) Samimî olunuz dediniz de..

Muallim — Peki, peki.. Devam et çocuğum.

Talebe — Babam fakir bir arabacı... Sert, ama pek sert bir adam efendim... Fazla olarak da çok içer..

Aldığını, bulduğunu meyhaneye götürür... Gece yarısı gelir... Gündüz kime kız-mışsa gece onun hıncını annemden çıkarar, benden çıkarır. Dört yaşında bir kız kardeşim var... Gece oldu mu yatağını

yükün içine sürükler... Tıpkı kedi yavruları gibi efendim... Onlar da bizi kimse çiğnemesin diye köşelere saklanırlar ya... Babam, bir gün arkadaşının başını yarmış... On gün hapsettiler...

Ekmeğimiz yoktu .efendim ama, gönlümüz rahattı.. Güzel güzel oturuyorduk... Arasıra komşuya misafirliğe gidiyorduk... Kar-

deşim artık annemin koynunda uyumaktan korkmuyordu. Geceleri yüreğimiz titriyerek kapıların vurulduğunu beklemiyorduk. Hulâsa, bu on gün içinde çok mesudolduk muallim bey... Muallim —

(Kaşları çatılmış) Oturunuz oğlum... Galiba sınıfın en dertlisine tesadüf ettim... Siz söyleyiniz küçük efendi. Sarışın bir çocuk — Efendim, ben Yenibahçe Hastahanesin-de yattığım günü yazacağım.

Muallim — Amma yaptınız ha! Daha iyi gününüz yok mu? Talebe — Olmaz mı efendim. Daha ne iyi günler gördüm... Ama bu, başka... Ben küçükken fıtık oldum efendim... Komşumuz doktor bey bana hastahanede ameliyat yaptırdı. Ameliyat bana çok güç geldi efendim. Aman, ne kadar acıyor. İlk günlerde insan, acıdan ölmek istiyor... Ama sonu öyle rahat ki efendim... Beyaz yatak, beyaz entari...

Temiz temiz hastabakıcı hanımlar insana çorba, et, süt, her şey getiriyorlar. Bana orada yatak arkadaşım kestane şekerlemeleri bile verdi. Başka hiçbir yerde bu kadar mesudolduğumu hatırlıyamıyorum.

Muallim — (Hafifçe sararmış) Sen de otur evlâdım. Siz anlatınız gözlüklü efendi.

(Mahcup ve yorgun çehreli, kasîrülbasar, sarışın bir çocuk

ayağa kalkar)

— Benim en güzel günümle en fena günüm bir arada geldi Muallim bey. Babam, Anadoluda askerdi.

Yıllarca ondan para, mektup değil, hattâ sağ haberini bile alamadık. Elimizdeki beş, on para bitmiş, bütün eşyamız satılmıştı. Vaktiyle iyi gün gördüğümüz için kimseye derdimizi söylemiyorduk.

Nihayet üç gün bir kuru ekmek parçasiyle yaşadık. Dördüncü gün açlıktan yüreğim ezilmiş, gözlerim kararmış olduğu halde eve dönmüştüm. Annemi hasta buldum. Başına bir çatkı çatmıştı. Gözleri ağlamaktan şişmişti. "Babandan para geldi çocuğum. "Sana yemek hazırladım." dedi. Önüme sıcak bir çorba koydu. "Babam nasılmış?" diye sormağa cesaret edemiyor, aç bir kurt! gibi çorbayı

içiyordum. Bir aralık gözüm hücrede babamın kı-; lıcma, saatine, yüzüğüne ilişti. O vakit, annemin niçin ağladı^ ğını anladım. Ben de ağlamak istiyordum. Fakat o kadar aç tını ki.. Arkamı anneme çevirdim, gözlerimi sıkarak yemeğimi yemeğe devam ettim. Üç gün aç kaldıktan sonra sıcak bir ye!

mek yediğim saate ömrümün en mesut zamanı diyecektim ami çorbama göz yaşlarının acılığı karıştı.

9

Muallim — Yetişir çocuğum... Oturunuz.. (Bir başkasına

Siz de söyleyin çocuğum.

Kibar kıyafetli bir çocuk — Benim en iyi günüm annemi babamdan ayrıldığı gün oldu. Ama geçimsizlikten değil nnj allim bey... O kadar iyi geçinirlerdi ki... Sade beybabamı işi

— 80 —

den çıkarmışlardı. O vakit zaten aylıklar da çıkmıyordu ya... Beybabam bir çare düşündü, anneme:

"Seni bari terkedeyim de paşa babandan maaş bağlasınlar!" dedi.

Muallim — (Elleri cebinde, gözleri dalgın, sınıfın jşinde boydan boya gezinerek) Kâfi..... (Bir sükűt) Talebeden biri arsız arsız gülerek — Efendim, bakın Vehbi Efendi ne diyor? "Ben büyük anamın öldüğü geceyi yazacağım" diyor.. "Büyük anamın çekmecesinde kavurma vardı. Onlan mideye indirdim. Sonra onun boş yatağında rahat yattım!" diyor. Adam büyük anasının öldüğüne sevinir mi?

Muallim — (Asabi bir hiddetle) İzin almadan söz söylemeyiniz. Eğer bir daha... (Teneffüs zilinin çınlaması muallimin sözünü keser.)

Talebeden biri — Efendim, vazife kaç sayfa dolsun?

Muallim — (Selâm vermeden dalgın dalgın kapıdan çıkarken) Kaç sayfa olursa olsun!...

*** (Birkaç dakika sonra Müdür odasında) Müdür — (Muallimin uzattığı kâğıdı alarak) Nedir efendim?

Muallim — İstifanamem,

Müdür — (Mütehayyir) Ne söylüyorsunuz? Sebep?

Muallim — Muallimliği bırakıyorum. Jandarmada bir hizmete talibolacağım.

Müdür — Ne söylüyorsunuz azizim? Buna sebep?

Muallim — Biraz daha silâh taşımağa, kan görmeğe ihtiyacım var. Muallimlik için lâzım gelen metaneti ve kalb katılı-, ğmı belki bu sayede kazanırım.

NELER GÖRECEĞİZ?

"Bu sene Darülfününa giren hanımlar mına rağbet göstermişlerdir."

Hukuk Kıs-

Gazeteîer

"Vaka beş sene sonra, bir moMremedo geçer."

Müddeiumumi — (Devam ederek) Faik Beyin kayınvalidesi Âdile Hanımı darbettiği, iki dişini kmp bir tutam saçını yoldn^u, gerek şahitlerin ifadesi, gerek müttehemin bizzat vukubulan itirafiyle sabit olmuştur. Ceza kanununun (999) uncu maddesi mucibince tecziyesini talebederim.

Müddeâaleyh Vekiîesi Şehper Hanım — (Birdenbire par-lıyarak) Hiç de değil efendim... Siz, onu affedersiniz. Müvekkilim Faik Bey öyle fena bir adam değildir. Siz onu tanımadan söz söylüyorsunuz.

Ayıp değil mi? Faik Bey, öyie terbiyeli adam ki, lâkırdı söylerken ağzından bal akıyor,.. "Bendeniz" siz konuşmuyor, hem ben onun kadar malűmatlı adam görmedim. Tasavvur edin beyefendi... Son yirmi senelik moda hareketlerini bir kadından güzel takibetmiş... Hele kumaş renklerinin nüansları

hakkında öyle bir anlayışı var ki...

Hâkim — (Sözünü keserek) Maamafih, bütün bu meziyetler onu zavallı Âdile Haaıma sırık hamalları

gibi dayak atmaktan, kadıncağızın dişlerini kırıp saçlarını yolmaktan me-netmemiştir.

Şehper — (Hiddetten kıpkırmızı) Pekâlâ etmiş... Dövmüş işte... Hem de öyle hiddetle değil, tasarlamış da inadına öyle dövmüş... Daha diyeceğiniz var mı?

Faik Bey — (Bağırarak) Aman Avukat Hanım, beni daha berbat bir mevkie koyuyorsunuz.

Ayaklaraım öpeyim.

Şehper — (Devam ederek) Öldürmediğine şükredin... Hem kuzum Hâkim Efendi, siz kaynanaların ne akrep mahlûk olduklarını bilmiyor musunuz? Siz bilmiyorsanız Müddeiumumi F^-v-:-.-..-, sorun...

Onun bir kaynanası vardır ki maazallah.

Siz, onun mahkemede böyle kurulup oturduğuna bakmayın... Bir de evdeki halini görseniz...

Kaynanası, ona ortalık mı sii-pürtmez, çamaşır mı yıkatmaz, beline peştemalı sarıp patlıcan mı

kızarttırmaz?...

Müddeiumumi — (Bağırarak) Hâkim Efendi... Hususiyet-i

ahvalime tecavüz ediliyor...

Hâkim — Avukat Hanım, bu suretle söze devamdan sizi

menederim.

fŞehper — (Sinirleri boşanmış) Söyliyeceğim işte... Söyli-yeeeğim... Ne yapacaksınız?..

Avukatlar ve sair mahkeme erkânı — Hanıefendi, susun...
Şehper — Hepiniz birden üstüme düşmeyin... Şimdi şırak diye düşsr bayılırım... Bu erkekler, ne tuhaf insanlar, canım... Kilit gibi birbirlerini tutuyorlar.

(Salonda bir karışıklık... Şehper Hanıma su içirirler, seî koklatırlar... Bir aralık dışarı çıkarak gözlerinin sürmesini, dudaklarının karmenini tazeledikten sonra tekrar gelir. Muhakeme devam eder.) Hâkim — Avukat Hanım, müvekkilinizin müdafaası için ilâve edilecek bir şeyiniz var mı?

Şehper — Var efendim. Kaynana hanımın iki dişinin kırıldığını, bir tutam saçının koptuğunu söylüyorsunuz... Dişlerin de, saçların da takma olmadığını ispat edebilir misiniz? Öyle cadıların seksen türlü hilesi vardır.

Hâkim — Avukat hanım, susunuz...

Şehper — Hâkim Efendi, ayaklarınızı öpeyim... Sizde de "sus" hastalığı mı var? Nedir, bilmiyorum ki... Benim gibi si-jairli kadım

çatlatmağa mı azmettiniz nedir?

Hâkim — Başka bir söyliyeceğiniz var mı?

Faik Bey — (Şehper Hanıma) Biraz yakın teşrif eder misiniz? (Kulağına bîr şeyler anlatmağa başlar.

Şehper Hanım, birdenbire kızararak çekilir, kaşlarım çatar.)

Hâkim — Mühim bir şey mi söylüyor?

Şehper — Evet, ama erkekçe şeyler... Kadın ağzına yaraşmaz.

Hâkim — Burada kadın, erkek yoktur; yalnız hak ve hakikat vardır. Söyleyiniz.

(Samiin locasındaki bıçkınlar açık bir hikâye dinliyecek-İerini tahmin edip el çırparak) Bravo Hâkim Efendi... Bravo...

Bravo...

Şehper — Söyliyemem, utanırım. — Mecbursunuz, v

Şehper — Hâkim Efendi, siz ayıp nedir bilmez misiniz? Ayıp şeyler diyorum.

Faik — Efendim, îzam ettikleri kadar ayıp bir şey değil.. Bendeniz söyliyeyim. Efendim, kayınvalidem bize her türlü müşkülâtı çıkardığı gibi harim-i hususiyet ve zevciyetimize de riayet etmezdi. Meselâ:

"Ben de sizin odanızda yatacağım!" diye tuttururdu. Kapılardan bizi gözetlerdi.

Şehper — Hâkim Efendi, sizde insaf olsa vallahi bu cadıyı astırırsınız.

Âdile Hanımın Avukatı — Efendim, benim de mâruzâtım var. Vaka, katiyen Faik Beyin ve Avukatı

Hanımın anlattıkları şekilde cereyan etmemiştir. Evde Katına isminde bir Rum hizmetçi vardır. Âdile Hanım, Faik Bey ile Katma arasında bir şeyler geçtiğini hissetmiş, onları gizli gizli takibetmeğe başlamış. Meselâ zevç ve zevceye ait odanın anahtar deliğinden bakması damadının nerede bulunduğunu anlamak istemesinden neşet ediyormuş. Vaka gecesi Faik Bey, zevcesini uyuttuktan sonra terliklerini eline almış; ayaklarının ucuna basa basa Katmanın odasına gitmiş. Bunu hisseden kaynana hanım, ikisini bir arada yakalamış. Damadına bazı haklı itaplarda bulunmak istemiş. O vakit Faik Bey tehevvür etmiş ve tafsilâtı zabıt varakalarında mukayyet bulunduğu veçhile biçare Âdile Hanımı darbetmiş.

Hâkim yor mu?

Şehper — (Müteheyyiç) Bir dakika müsaade buyurunuz müvekkilimle konuşayım!

(Faik Beye yavaşça) Avukatın söyledikleri doğru mu?

Faik — (Yavaşça) Maatteessüf doğru... Katina ile aramda gizli bir münasebet vardı; fakat bu cihetin mahkemece sü-but bulmasına imkân yoktur. Ben inkâr ettim. Katina da tabiî yok. Binaenaleyh bu iddia, kaynanamın kavl-i mücerredinden ibaret kalacağı için mahkemece hiçbir kıymeti yoktur. Siz başka türlü söylersiniz. Benim gece yansı sancılandığımdan, tuğla ısıttırmak için hizimeStçiyi uyandırmağa gittiğimi iddia edersiniz.

Şehper — (Yüksek sesle) Yazıklar olsun size... Ben de sizi bir adam zannetmiştim.

Faik — Aman yavaş. Beni mahvedeceksiniz.

Şehper — (Bağırarak) Bir de beni yalan söylemeğe, hıyanetinize şerik olmağa- teşvik ediyorsunuz ha... Hâkim Efendi, bu adam, cürmünü itiraf etti. Nur gibi karısının üstüne o kokulu Rum hizmetçiyi seviyormuş... Geceleri gizli gizli odasına

(Şehper'e) Avukat Hanım, bir diyeceğiniz kalı-

eidivormus. Meğer Âdile Hanımın hakkı varmış... Hem zaval-ütaSSn üstüne yağlı bulaşıkçı karıları

sev, terliklerini elı-LalfpTizmeS tanSm odasına git, hem ^^'Ne yapıyorsur, eünah değil mi?" diye darılan kaynanana el kaldır... Hakim Sendi, b?n müdafaama pişman oldum... Bu alçak adamı hapse sokmak değil, denize atmalı, daragaema aşmalı. (Kendinden geçmfş haykirarak) Kanun namına bu Faik alçağının idamını talebederım.^ (Qülerek) Maatteessüf müvekkiünizi idam için

^p^y Ne diyorsunuz, hemen bir madde

kOyUH?kTm'-- Onu ben koyamam, şimdi mahkemelere girmek hakkım kazandınız, ilerde inşallah Büyük Millet Meclısmde aza olursunuz. O vakit böyle bir madde-i kanuniye teklif edersin z!..

Sehper — (Hıçkırarak) Lanet olsun böyle erkeklere... (Tıkanarak) Hay . Hay... Hay... Aman... Aman...

Aman...

(Düşü" taydır: Etraftan yine sular, sellerle koşuşurlar, ve celse tatil edilir.) r~

BİR CENTİLMEN

(Osman Bey Gazinosunda... Ziya Bey kırk, kırk beş yaşlarında çok yaşamış, çok görmüş bir doktor -

hararetli ve heyecanlı bir münakaşaya dalmış bir genç gurupuna yaklaşır.) Ziya Bey — Bu ne hararet çocuklar?

Gençlerden birkaçı bir ağızdan — Gel Ziya Bey... Hârika var... Mucize var.

Hikmet — (Meftunane okuyarak):

"Etmiş denilir hârikalar devri tekerrür"

Necip — Tarih değişti tarih... 1919 Martı sabahında ku-rvın-i kadîmeye, Hazret-i Yusufun Züleyhayı

reddettiği seneye döndük...

Ziya Bey — Tarihi değiştiren bu kahraman kim?

Necip — Bizim Ekrem Roçilt...

Hayri—¦ Vallahi böyle Ziya Bey... Müşkülümüzü siz halledin... Nasıl tanırsınız Roçildi?.

Ziya Bey — (Omuzlarını silkerek) İyi tanırım...

Hayri —¦ Yok ama Ziya Bey... Cenaze tezkiye etmiyoruz... Fikrinizi söyleyin...

Ziya Bey — Ne istersiniz adamcağızdan canım?.. Pekâlâ adam... Tam hayat adamı... Asıl Roçiltten küçük bir farkı parasızlığı... İstese onu da kazanır ya... Lüzumu yok yoksa... Cenab-ı Hak mekândan nasıl münezzehse, o da para ihtiyacından öyle münezzeh... On paraya el sürmeden anaforla yaşıyabilen dünyada yegâne adam... Fırsattan istifade etmeyi gayet iyi bilir... Yedi, sekiz sene evvel Roçildin bir gençlik resmine benzediğini söylemiştim, resmi karşısına aldı. Giyinişini, saçlarını bir aktör gibi taklidetti. Sonra biz de ötede beride bu müşabehetten bahsediyorduk. Adı Beyoğlunda Roçilt kaldı. O kadar ki kartları bile böyle yazıldı. Herifte öyle bir tılsım var ki, İstanbul sanki onun hisse-i şayialı malı. İstediği saatte istediği evde veya lokantada yemeğini yer, istediği evde yatar.

Elbise, çamaşır değiştirmek ihtiyacım duyduğu gibi hesapsız, arkadaşlarından birinin dolabını açar, istediği gibi giyinir, tiyatrolar, sinemalar ona açıktır. Hattâ tramvay, vapur parası vermez. Jest var efendim herifte... Biletçiler yanına yaklaşmaktan âdeta sıkılır...

Narin bir genç — Jest değil, talih; Ziya Bey... Bir misal.. Bakın ne kadar şık.. Roçilt, üç, dört sene evvel bir kış Çengel-köyündeki yalılardan birinde oturuyordu. Yalı sahibi üç aylığına Mısıra gitmiş,

Roçildi bütün masrafiyle beraber yalıya misafir bırakmıştı. Roçilt, asıl yalı sahibinin süremediği bir saltanat içinde yaşarken bir akşam kâhya gelir. Odunun bittiğini taber verir. Roçilt, hiç bozulmadan: — Yarın icabettiği kadar alırız, diye cevap verir... Niyeti sabah kahvaltısını ettikten sonra çekip gitmek, bir daha yalıya uğramamak.. Fakat o gece müthiş bir fırtına olur. Deniz; karşı sahilde ne kadar baraka, kulübe filân bulursa yıkar, toplar ve bir koy içinde bulunan yahnin sahiline belki üç sene yetecek kadar odun getirir.

Hayri — Ziya Bey... Roçildi gayet iyi anlamışsınız... Biz de böyle biliyoruz... Fakat bu gece öyle bir şey yaptı ki, ya bunu bize izah edersiniz, yahut bizim .gibi fikrinizi değiştirir, Roçilde tam bir centilmen göziyle bakarsınız. Bakın anlatayım... Dün gece beş, altı arkadaş beş, altı kadın misafirle beraber Hayret-tinin evinde eğlenti yaptık. Yatmak vakti gelince Behice açıkta kaldı. O, kimse ile yatmağa razı

değildi. Roçilt, centilmen adam, kendi odasını, kendi yatağını takdim etti. Behice, nazlanıyordu. O

vakit Roçilt, vakarlı bir tavlrla: "Size centilmenlik namına söz veriyorum... Yatakta müsterih yatınız...

Ben koltukta sabahı ederim... Kendimi bir ilaheyi bekliyen ilâhî bir bekçi addederim!" dedi. Behice:

"Ya etmezsen!" diyordu. Roçilt, yatak hududunu tecavüz etmiyeceğine tekrar söz verdi. Vakanın buraya kadar olan kısmını biliyorsunuz.. Şahısları da tanıyorsunuz.. Şimdi ne olacağını siz tahmin edin...

Ziya Bey — Gayet açık çocuklar... Evvelâ aralarında bazı tiyatro muhavereleri geçer... Sonra Roçilt, eliyle göğsüne vurur, parmaklarını saçlarına geçirir, en yüksek insanlık vazifelerini çiğnettiren ulvi ihtirasa lanetler eder. "Aşk bir deniz... Dalgalarına kaptırdım kendimi.. Ben, ben değilim.. Ben, aşkın baziçesiyim... Aşk dalgası beni çarpıyor... Sakın kendini!" Yo-hında bir tirattan sonra yatağa rampa eder...

Gençler, hep birden el çırparak — Bilemediniz Ziya Bey...

Hayri — Nafile Ziya Bey... İnsanları tanıdım diye beyhude gururlanıyorsunuz...

Ziya Bey — Vazgeçin çocuklar... Bu oğlanın nasıl geçindiğini bilirsiniz.. Hele kadın hususundaki otlakçılığı darb-ı meseldir... Kim metresini bırakmaktan korkuyorşa ona havale eder. Bir iki aylık masraf beraber plmak şartiyle bu işi götürü olarak üstüne alır... Siz bilmezsiniz... Bir defa vallahi bir aşçı kadına sataştı canım... Behice gibi İstanbulun en nefîs kadınını bırakır mı?..

Gençler yine hep bir ağızdan: "Vallahi bıraktı... Bak Kâmi anlatsın... Göziyle gördü."

Kâmi — (Yirmi iki yaşlarında çapkın, sarışın bir genç) Ben, alayı çok severim Ziya Bey... Dün gece rahatımı bıraktım... Onları kapı deliğinden gözetledim... Behice, güya karyolayı siper alarak mükemmel soyundu, gözünün önünde yatağa girdi.

— 87 —

Roçilt, oturduğu yerde şaşkın bir öküz gibi bakmıyordu. Behice, yataktan çıplak kolunu çıkararak konuşmağa başladı. Da-ğmık, sarı saçlarının içinde yüzü öyle güzel görünüyordu ki... Ziyanın nüzul inmiş gibi bitkin bitkin bir oturuşu vardı ki, görülecek şeydi. Ağzından tek bir kelime çıkmıyordu.

Behice, nihayet beklemekten yoruldu. Kolunu uzatarak Roçildin yanağını okşadı.

"Aman, ne üşümüşsűnüz!" dedi. "Elimle oynıyabilirsiniz. Çünkü hudut haricinde" diye güldü.

Ziya Bey — Roçilt de kolundan çektiği gibi onu heyet-i umumiyesiyle hudut haricine çıkardı değil mi?

Gençler — (Gülüşerek) Bilemediniz Ziya Bey...

Kâmi — Roçilt, sade onun elini öpmekle iktifa ediyordu. Derken Behice, birdenbire yorganı atarak Roçildin kucağına sıçramasın mı? Roçildin hali görülecek şeydi!.. Omuzlarına tır-maşan bu yarı

çıplak... Anlatırken ağzım sulanıyor... Nefîs, enfes kadın vücudunu silkti, attı, ve Hazret-i Yüsuftan beri hiçbir Âdem oğluna nasibolmamiş bir kahramanlıkla: "Ben sözümün eriyim Behice Hanım" dedi.

Hemen oradan kaçtım. Çünkü Roçilt, kapıya geliyordu. Roçilt, kapıyı kapadı ve sabaha kadar salonda dolaşarak kendi kendine konuştu. Küfürler etti.

Hayri — Roçilt, bu hareketiyle dünyayı, hayatı sevdirdi bana.

Ziya — (Düşünerek ayağa kalkar) Siz, daha Hanyayı, Kon-yayı anlamamışsınız çocuklar...

Allahaısmarladık.

(Bir saat sonra Tokatlıyanın önünde)

Roçilt — Ziya, hani artık kızmağa başlıyorum... Nedir bu ısrar... Neye inanmıyorsun? Adamın ruhunda öyle gizli köşeler yok mudur ki...

Ziya Bey — Bana dinletme Roçilt... Sen, gel, bana doğrusunu söyle... Ona göre nelerini bilmiyorum senin!.. Doğrusunu söylersen sana bu gece mükellef bir ziyafet var...

Roçilt — (Gülerek) Allah cezanı versin... Peki... Peki... Ama aramızda kalmak şartiyle. İki haftadır Mustafa Şevketin metresinin evindeyim... Çamaşır değiştirmek lâzım geldi... Ev, ev değil ki... Oymalı

kadın fanilelerinden başka bir şey bulamadım... O da tamamiyle kavuşmamak şartiyle... Çaresiz, giydik... Dün gece içim çatır çatır yandı ama, insaf et... Bu hal ile kadın yanında nasıl soyunulur canım?...

PORSELEN ÇAY İBRİĞİ

Mürtaza Efendi, o gün Bitpazannı, Kalpakçüarbaşmı alt üst etmiş, bir türlü Mümeyyizin kızma verilmeğe lâyık ucuz bir hediye bulamamıştı. Aylık çıkıncaya kadar sarfedilmek üzere cebinde ancak yüz on kuruş kalmıştı. Arkadaşlarının yanında mahcup düşmemek, Mümeyyiz Efendinin teveccühünü

kaybetmemek için bunun üç, hattâ dört mecidiyesini fedaya razı idi. Fakat onun "üç, dört mecidiyelik kibarca, zarifane, her halde gelin olan bir arkadaş kızma lâyık bir hediyeden" bahsettiğini işiten dükkâncılar gülüyorlar, terbiyesiz terbiyesiz alay ediyorlardı. Bir tanesi bir küçük saç tarağı, birisi de bir çift mendil teklif etmişti.

Mürtaza Efendi: "Babalık... Sen üç okka domates al da onu götür!" diye eğlenen pis kıyafetli, ipten kuşaklı b£r mezat malıcıyı fena surette haşladıktan sonra çarşıdan çıktı. Artık etrafına bakmıyor, serseri meczuplar gibi kendi kendisiyle konuşarak yokuşu iniyordu.

— Mürtaza Efendi... Mürtaza Efendi... Uğurlar ofa...

O kadar dalgındı ki, birdenbire sesin istikametini bile tâyin edemedi.

— Nedir bu dalgınlık Mürtaza Efendi?

Mürtaza Efendiyi çağıran adam, kısa boylu, çiğ sarı sakallı, saçsız bir hırdavatçı idi...

— Canım, eski arkadaşları çiğneyip geçmek olur mu?

— Vay Mordohay Efendi... Senin açtığın dükkân burası mı?.. Memnun oldum görüştüğümüze...

Mordohay, Mürtaza Efendinin Kalem arkadaşıydı. Memurlara erzak dağıtıldığı tarihlerde ufaktan ufağa şeker, zeytinyağı, pirinç alım satımı yapmış, sonra Daireyi bırakarak elindeki para ile bu hırdavatçı dâkkınını açmıştı.

— îşler iyi gidiyor inşallah Mordohay Efendi?...

— Eh Allaha şükür... Geçinip gidiyoruz. Sen ne yapıyorsun bakalım?.. Arkadaşlar iyi mi?. Seni çok kederli görüyorum

bugün...

— Sorma Mordohay Efendi.. Derdim var...

— Kasavet etme canım... Bu da geçer...

—. Bizim Mümeyyiz İzzet Bey yok mu?,. İşte o, yazın kızanı gelin ediyor...

¦— Canım, orası nemize lâzım?.. Şimdi kıza bir hediye göndermek icabetti... Arkadaşlar iyi kötü bazı

şeyler tedarik ettiler... Herbirisi en aşağı bir iki liralık hediye aldı... Lâzım ki benimki onlarınkinden aşağı olmasın... Bu kızı tâ iki yaşından beri tanırım... Babası her vakit Kaleme beraber getirirdi...

Saniyen Kalemin Mümeyyizinden sonra en büyük memuru benim... îcabeder ki mübeyyizlerin filân yanında küçük düşmiyeyim!.. Salisen herifin şimdiye kadar çok iyiliğini gördüm... Sekiz, on günde bir, Allah razı olsun, evine çağırır... Yemek yedirir filân... Rabian Mümeyyiz - söz aramızda - gayet çingene bir heriftir... Hoş, sen daha iyisini bilirsin ya... Böyle şeylere ehemmiyet verir... Hamisen merasimperver ve kindardır... Bir şey göndermezsem mutlaka acısını çıkarır...

— Ey sen de münasip bir şey götürüver canım... Mürtaza Efendi, çatık kaşlarını kaldırarak acı bir mâna

ile baktı:

— Sen alay mı ediyorsun Mordohay Efendi?.. Ben, senin gibi şeker ticareti yapmadım... Dükkân, tezgâh sahibi değilim... Aklına bir şey gelmesin... Hani Allah arttırsın... Sen, beni tanırsın canım...

Öyle paraya, pula metelik veren takımdan değilim ya... Gel gör ki bu mecburiyet çok fena...

Mordohay Efendi, sakalını çekiştirerek düşünüyordu.

— Bugün seni bana Allah yolladı Mürtaza Efendi... Mürtaza Efendinin gözlerindebir ümit şulesi parladı...

— Aman Mordohay... Ayaklarını öpeyim... Beni şu müşkül vaziyetten kurtarırsan hani... Yok mu ya...

— Ben, eski arkadaşlarımı unutmam Mürtaza Efendi... Kaç para var cebinde?...

Mürtaza Efendi utanarak — Dörde kadar çıkabilirim; ziyadesine vallahi kudretim yok...

— Lira mı?

— Yok canım.. Mecidiye...

Mordohay, bir fedakâr civanmertliğiyle Mürtaza Efendinin elini sıktı: — Sana elli kuruşa yirmi liralık bir hediye bulacağım...

— Şaka etme Mordohay... Ayaklarını öpeyim...

— Şaka değil be... Bir Çin işi porselen çay ibriği ile bir çay bardağı... Milyonlara yakışır bir şey...

— Mordohay, dilim tutuluyor... Nasıl olur? Mordohay, parmağiyle raflardan birini gösterdi. Rafta filhakika muhteşem hir çay ibriği duruyordu.

Hırdavatçı, ayağının altına bir sandalye çekti. Rafa uzandı. Fakat anlaşılmaz bir kaza oldu. Çini, birdenbire yanındaki vazoya çarptı. Canlı, hassas bir mahlûk gibi ince bir ıstırap sesi çıkararak üç parça oldu.

Mürtaza Efendinin de tâ yüreğinden yanık bir "ah" koptu.

— Ne yaptın Mordohay?.. Ne yaptın?..

Rengi kül gibi olmuştu. Fakat hırdavatçı, itidalini kaybetmemişti. Hiç bozmadı. "Ne yapalım, kaza!"

dedi.

Sonra, hafifçe gülerek devam etti: — Korkma Mürtaza Efendi... Bunu böyle de verebiliriz...

— Olur mu canım? Eğleniyor musun?

— Canım, sen gönderirken yolda kırılmış olsaydı bir şey çıkar mıydı?

— Bu, nasıl söz?

— Öyle ya... Sen hediye gönderiyorsun... Meselâ mahalle bekçisi yolda kırıyor... Bu kadar nazik şey bekçinin elinde kırılmaz mı?... Mümeyyiz Efendinin sana ne demeğe hakkı kalır?...

— Olmaz... Canım... Bırak... Vah vah... Seni de zarara

soktuk.

Yahudi, bir zafer kahkahası kopardı: — Biraz kurnaz ol Mürtaza Efendi.. Bak, sen onu şimdi kırıldı

sanıyorsun... O, bir seneden beri öyledir... Ben sana bunu yarım liraya satarım... Sen, onu evde güzelce sararsın... Yarın bekçiye teslim eder, düğün evine gönderirsin... Mümeyyiz Efendi varsın bekçi ile kozunu pay etsin... Meşhur bir müslüman darb-ı meseli vardır: "Kör ölür, badem gözlü olur"

derler. Mümeyyiz Efendi de porselen ibrik kazasından bahseder, herkes senin ne kibar bir hediye gönderdiğini duyar...

Mürtaza Efendinin bu hileye yavaş yavaş aklı. yatmağa başlamıştı: — Ulan Mordohay!... Olur kurnaz Yahudi değilsin be, dedi, haydi, öyle yapalım... Ama sen de artık bu kırık şey için para isteme...

— Olur mu öyle şey canım?.. Biz de bunu bedavaya almadık. Eski bir arkadaşa can kurban... Ama bedava verirsem dükkânın uğuru kaçar...

Mürtaza Efendi, elinde kutu eve dönerken müsterih idi. Yaptığı işin bir hile, bir sahtekârlık olduğunu düşündükçe azap duymuyor değildi. Fakat kendisini teselli için sebepler buluyor: — Zaruret, başkalarına on kat berbat sahtekârlıklar yaptırıyor, bu kadarına şükür, diye düşünüyordu.

Eve gittiği zaman fena halde yorgundu. Zorla birkaç kaşık çorba içti, sonra karısına şu tembihi verdi:

— Yahu... Yarın sen bir hastalık bahane edip düğüne git- miyeceksin. Sen, ne kadar olsa kadınsın...

Elin işe yaraşır... Şu kırık ibriği dikkatle sararsın.. Anlıyor musun?.. Sonra bekçi Mehmedi çağırır, teslim edersin.

— 91 —

— îlâhi efendi... Kırık ibrik hediye gider mi?

— Beni kötü kötü söyletme... Otuz seneden beri her gün sana: "Karı kısmının her şeye aklı ermez...

Hele senin gibi alık olursa" diyorum, hâlâ inanmıyorsun.. Nene lâzım kırıklığı? Onun kıymeti cevherindedir, sağlamlığında değil... Sonra komşular sana sorarlarsa hediyenin ne olduğunu bilmiyorum, dersin. Lâkırdı söylersen mutlaka bir pot kırarsın... Anladın mı?..

Eğer hediye hakkında komşulara bir şey söylersen şart olsun seni evden kovarım...

— A, vallahi ağzımı açmam...

— Dediğim gibi ibriği gayet dikkatli sar ha... Bak mahsus kâğıt satın aldım...

Bu tembihten sonra Mürtaza Efendi, takkesini başına geçirdi ve bir haftadan beri ilk defa sakin bir kafa, müsterih bir îcalb ile uykuya daldı.

Ertesi sabah, Mürtaza Efendi geç kalktı. O gün, düğün münasebetiyle Mümeyyizin Daireye gitmiyeceği muhakkaktı. Binaenaleyh kendisi de azar işitmiyeceğinden, kıstelyevme uğramıyacağından emin olarak Daireyi asabilirdi.

Pencerenin önünde keyifli keyifli kahvesini içerken karışma sordu:

— Hediyeyi gönderdin mi hanım?

— Gönderdim efendi.. Bekçi Mehmede teslim ettim,. Hem de bir iyi tembih verdim.

Mürtaza Efendi heyecanla doğruldu:

— Ne tembihi verdin?

— Aman dikkat et... Bu ince şeydir... Çabuk kınlıverir... Zaten üç parça.. Bir yere çarparsan tuzla buz olur. Sonra... Hem sen de Mümeyyizin hizmetçisine böylece tembih et!... dedim.

Tekellümi Hikâye:

HÂTIRA DEFTERİ

(Nişantaşmda kibar bir konak salonu)

Seniha Hanım (Misafirine bir sigara uzatarak) — Bu on rene içinde îstanbuldan hiç çıkmadm değil mi?

Nasibe — Evet... Sen de öyle... O halde niçin mektepten çıktık çıkalı görüşmedik?..

Seniha — Ben de bunu anlıyamıyorum ya...

Nezihe — Bari bundan sonra sık sık körüşsek...

Seniha — Hay... Hay... Evimi öğrendin a... Ben de sana, Erenköyüne gelirim... Mektep hâtıralarının yeri geldikçe yine konuşuruz... Biraz da şimdiki halimizden bahsedelim... Nasıl tamamiyle mesutsun ya?.

Nezihe — Tam murat kime nasibolmuş ki? Maamafih, etrafımdakilere baktikça şikâyete pek o kadar hak görmüyorum

kendimde. Kocam iyi çocuk, hoş çocuk... Fakat biraz fazla hafif...

Seniha — Doğrusunu istersen hepsi öyle...

Nezihe — Biliyorum; fakat benimki çok fazla... Sonra başka fena huyları da var. Meselâ haftanın birkaç gecesini dı-

şarda geçirir.

Seniha — Olabilir a. Erkektir bu; işi olur. Bazan benimkinin de üç, dört gece gelmediği olur.

Nezihe — Peki, sen bunu tabiî buluyor musun?

Seniha (Saffetle) — Hem de pek çok.

Nezihe — O halde sen pek çok değişmişsin... Düşün Seniha... Yaşımız yirmi beş, yirmi altı...

Seniha (Gülerek) — Aramızda otuz, otuz ikiye kadar çıkabiliriz.

Nezihe — Yok, o kadar da değil... Maamafih olsun yirmi sekiz, yirmi dokuz... Yani tam kadınlık çağımız... Sonra hiç çirkin değiliz. Nihayet elhamdülillah kocalarımızın bir iş tutmalarına lüzum kalmıyacak kadar paramız var... Böyle olduğu halde kocalarımızın bizi gecelerce yalnız bırakmaları

benim aklıma sığmıyor...

Seniha — Ben, doğrusu bu cihetten müsterihim. Hüseyi-nin gelmediği geceleri nerede geçirdiğini biliyorum.

Nezihe (Şüphe ile dudaklarını ^iVr-T^v» — Aonba? Fakat

Seniha — Bunu söyliyen kendisi olsa ben de tereddüdeder-dim. Fakat öyle sadık bir muhbir var ki elimde...

Nezihe — Senin itimadını kırmak iyi bir şey olmaz ama... Acaba o muhbire inanmak doğru olur mu?

Ne biliyorsun ki o muhbir de onun adamı değil! Erkek bunlar... Canavar gibi mahlûklar...

Seniha — Muhbirim bir adam değil Nezihe., Bak sana göstereyim... İçeriye kadar zahmet eder misin benimle? (Misafirini kocasının iş odasına götürür; Neziheye küçük bir çekmece göstererek) çekmecenin kaç gözü var?

Nezihe — üç...

Seniha — Hayır, bilemedin! (Çekmeceyi kurcalıyarak gizli bir göz açar) Bir gizli göz de burada var.

Nezihe — (Hayretle) Tuhaf şey...

Seniha — İşte bu gizli gözü keşfettiğim güne kadar be» de senin gibi hayatı kendi kendime zehrediyordum... Hüseyin; sık sık ortadan kayboluyor, sonra yorgun ve hasta bir halde eve dönerek günlerce yatıyordu. Arkadaşlarımdan biri bir gün onu uzun boylu, sarışın bir kadınla görmüştü. Bunu haber alınca aklım başımdan gitti. Beni boşayacaksın diye ayak diredim. Hüseyin, melûl melûl yüzüme bakıyor: "Bunda ifşa edilemiye-cek bir aile sim var... Benden beyhude şüphe ediyorsun!"

diyordu. Aptal ben, bir türlü inanamıyordum. Derken bir gün ansızın bu odaya girdim. Hüseyin, masasının önüne oturmuş, küçük bir deftere bir şeyler yazıyordu. O kadar dalgındı ki, ayak seslerimi işitmedi; zavallı Hüseyinciğim hem yazıyor, hem de mendiliyle gözlerini siliyorchı. Yavaşça dışarı

çıktım; onu gözetlemeğe başladım. Yazısını bitirdikten sonra defterî bu gizli göze sakladı, çıkıp gitti.

(Defteri Neziheye göstererek) Hü-seyinin meğer bir hâtıra defteri varmış, hayatının esrarını

yazıyormuş. Bundan da şüphe edebilir misin?

Nezihe (Gözleri parlıyarak) — Hayır, tandan şüphe edilemez... Aman okuyalım şunu...

Seniha — Birazdan okuruz... En güzel romanlardan daha güzel bir şey... Hüseyin eve gelmediği geceleri kimin yanında geçiriyormuş, biliyor musun güzelim? Hemşiresinin yanında... Evet, o sarı

saçlı kadın onun hemşiresi imiş... Biçareyi vaktiyle babası bir ihtiyar adama vermiş... Kadıncağız, bir türlü ihtiyarı sevememiş. Nihayet başka bir komşu erkeğiyle mektuplarını tutmuşlar... O vakit kocası

boşamış, ailesi reddetmiş... Kadın, bu teessürle hasta düşmüş, fena bir sinir hastalığına uğramı?...

Hüseyin, bu hemşireyi yalnız bırakamıyormug!..

N ' :e — İyi ama bunu neye senden saklamış?

da bunu izah ediyor, dinle bak ne hazin şey! (Okuyarak):

"Hayatımın bu melûl esrarını birçok defalar sevgili Seni-hama açmağa niyet ettim. Fakat izzet-i nefsim mâni oldu. Kardeşimin sefil ve bedbaht mahlűk olduğunu nasıl itiraf edebilirdim ? Hem de Seniha

kadar nezih bir mahlûka böyle mülevves bir hikâye nasıl anlatılabilir?"

Görüyor musun, Hüseynideki ruh inceliğini...

Nezihe — Ah, sen bahtiyarsın kardeşim; keşke benimkinin hayatında da böyle bir sır olsa...

Seniha =— Evet, kocam öyle ince ruhlu bir adam ki, meselâ benden para istemeğe utanır... Karı -

koca canciğer demek olduğu halde bundan çekinir. Tuhaf değil mi? Bak şu sayfayı da sana okuyayım:

"Doktorlar, hemşiremin tebdil-i havaya ihtiyacı bulunduğunu söylüyorlar. Onun için asgari üç yüz liraya ihtiyacım var. Zevcemi sevmesem ona el açabilirdim. Fakat aşkımın izzet-i nefsi beni bundan menediyor ve kendimi öldürmeği düşünüyorum."

Nezihe (Heyecanla) — Bu, fena...

Seniha (Veed ü hararetle Hüseyinin hayaline hitabeder gibi) — Defter elimde olmasaydı belki... Fakat yaşasın hâtıra defteri... Hiç Senihan senin bir roman kahramanı ulviyet ve ne-cabetinle intihar etmene meydan verir mi? (Tekrar Neziheye hitabederek) Kocasının para ihtiyaçlarını da defterden öğreniyorum. Sonra bir bahane ile adamcağızın izzet-i nefsini incitmeden istediğini veriyorum.'

Nezihe — Ah, ne saadet ya Rabbi!.. Ben, benim canavarla para için âdeta boğuşuyorum... Hiç

olmazsa bu paraları nereye sarfettiğini söyle, diyorum. Öyle ahmak ki, bel bel yüzüme bakıyor... Âdi bir yalan uydurmağa bile kudreti yok...

Seniha — Nevmit olma kardeşim... Belki onun hayatında da anlaşüamıyacak bir gizli köşe vardır.

Aynı günün akşamı... Kızıltoprakta bir gece âleminin sonu... Devrilmiş masalar, sızmış çalgıcılar arasında boğuşmaya benziyen garip bir oyun... Kadın, erkek hepsi sarhoş... Sarhoşlardan biri: "Vay insafsız vay!" diye söylene söylene balkona çıkar."

Balkonda kendi kendine sigara içen uzun boylu bir adam:

— Ne oldun Hasan, kimden bu şikâyet?

Hasan (Ağlar gibi) — Hayr; -1 !:'-' - '-......qz mahlûktan... Şimdi de bir şey icadetti: "Sırtına beni bindir de böğürlerine tekme vura vura seni koşturayım diyor...

Hüseyin — Kabahat senin.. Verdin yüzü, verdin yüzü., olacağı bu!

Hasan — Yüzden müzden değil oğlum... O, benim talihsizliğimden... Kadın cihetinden talihim yok vesselam... Sen yarın gel de bizim evde bu sözüm ona eğlence gecesinin ferdasını seyret..

Bizimkinde çehre bir karış.. (Karısının taklidini yaparak) Dün gece neredeydin? Neye gelmedin?..

Kimlerin koynunda yattın?"

Hüseyin (Kahkahalarla gülerek) — Katır gibi kimleri sırtında taşıduı demez de...

Hasan — Hay babanın canına rahmet... Böğürlerine kaç tekme yedin demez de kimlerin koynunda yattın, der. Mübarek. Benim canım .burnumdan geliyor... Birader, hani artık yalan söylemekten de gına geldi. Billahi gına değil, zihnim durdu artık.. "Söyle neredeydin?" diye haykırdıkça bel bel yüzüne bakıyorum..

Hüseyin — Ben, bu cihetten gayet mesudum Hasan... Benimki benden katiyen hesap sormaz...

Hasan — Amma yaptın ha... Ne mübarek bir mahlûk bu!,,

Hüseyin — Keramet onda değil, benim zekâmda...

Hasan — Haydi canım efendim... Olur mu öyle şey?.

Hüseyin — Olur mu öyle şey diyeceğine: "Nasıl oluyor?" diye sor aptal. Belki sen de istifade edersin!..

Hasan — Anlıyamıyorum ki...

Hüseyin — Dinle... Ben, vaktiyle tıpkı senin gibiydim... Baktım ki sökecek dâva değil... Bir "not defteri" icadettim... Kırk paralık minimini defter.. Meselâ eve gitmedim değil mi? Yarın o deftere şöyle bir kayıt geçiririm: "Dün gece yine hem-şiremdeydim. Zavallı, sabahlara kadar sinir nöbetleri içinde çırpındı..."

Hasan — Peki, bu, neye yarar?

Hüseyin — Bu defter, benim gizli bir çekmecemde durur. Ben, odadan çıktım mı, kanm yavaşçacık girer. Bana sezdirmeden bu satırları okur... Muhbir-i Sadıktan bu haberi aldıktan sonra artık benden bir şey sormağa hacet kalır mı?

Hasan (Birdenbire sarhoşluğu dağılmış, elini hayretle alnına vurarak) — Vay anasını.. Ulan Hüsçyin..

Sen dâhi imişsin be... Gel senin almadan öpeyim!.. Demek böylelikle...

Hüseyin — Evet, böylelikle gayet mesut yaşıyorum... Bundan başka, insanlık hali bu ya, arasıra paraya ihtiyacım oluyor. İnsan, karısiyle ne kadar teklifsiz olsa: "Getir biraz para ver!" diye el açmak soğukça kaçıyor... Binaenaleyh ihtiyaçlarımı da bu deftere yazıyorum...

Hasan (Derin bir ah çekerek) — Hele bu para meselesinde Nezihe beni öyle mügkül vaziyete sokuyor ki, anlatılır şey değil... Aylık olmak üzere aşağı yukarı şöyle bir miktar kararlaştırdık. Bir gece eve gitmedim mi üç lira kesiyor.. îki gece mi altı lira. Yani hiçbir kaideye, mantığa uymıyan bir garip kıstelyevm... Meselâ beş gece dışarıda kaldığım gibi aylık yanıyor, ya evde geçirdiğim yirmi beş

gece... Onlar hiç hesaba dahil değil... Boğası tokluğuna.. Uşaktan berbat canım efendim. Maamafih, bu senin usule diyecek yok...

îki hafta sonra Nezihe Hanımdan Seniha Hanıma

bir mektuptan:

"Arkadaşım, ne kadar mesudum. Meğer benim döktüğüm göz yaşları da ne kadar beyhude imiş.

Hasancığın cebinden geçen gün bir cep defteri düştü. Merakla aldım. Baktım ki, hayatının mahrem köşelerini yazdığı bir hâtıra defteri... 'Sevincimden ağlamağa başladım... O sefih bildiğim, dünyada bir şeye yaramaz sandığım adamm meğer ne mümtaz bir ruhu varmış. Benden ayrı geçirdiği geceleri kime vakfediyormuş bilir misin Senihaeığım? Aşkına ortak olmakla iftifaar. ettiğimiz yegâne mevcudiyete, yani memlekete..........."

KESATLIK

Arkadaşım kolumdan çekerek:

— Bir dakika dur, dedi, şu yağlara bakayım.

Ak sakallı bir köylü, kapalı dükkânın kepenkleri önüne çömelmiş, önüne iki teneke tuzsuz tereyağı

koymuş, müşteri bekliyordu. Kapının halkasına bağlı cılız bir eşek, başı önünde, derin birmürakabeye varmış gibi gözlerini kapıyordu.

Arkadaşım Fransızca:

— Yağlar iyiye benziyor, îstanbula eli boş dönmemiş oluruz, dedi.

Köylü, bu yabancı dilde bir tuzak, bir domuzluk sezer gibi oldu, başını çevirmeğe lüzum görmeden ters bir yan bakışla bizi süzdü.

— Baba, sen hangi köydensin? İhtiyar, başını çevirmeden dudak uciyle:

— Samanlıdan, dedi.

— Nerede bu Samanlı?

Köylü, dört cihetin dördüne de gelebilecek bir el hareketiyle :

— Oralarda öyle bir köy aha... diye homurdandı. Hal diliyle demek istiyordu ki:

"Yağcının evinden, köyünden sana ne? Yağ alacağın varsa alırsın, yoksa basar gidersin...

Doğrusunu söylemek lâzım gelirse adamcağızın hakkı da yok değildi.

Bir seyahat dönüşünde sırf beni görmek için bu kasabaya uğrıyan arkadaşım bunları sırf lâkırdı, daha doğrusu demokratlık olsun diye sormuştu. Ondan alacağı cevap üzerine güya köylünün halini öğrenmiş olacak: "Vah, vah!.. Başındaki üç, beş canı beslemek için bu yaşında bu kadar didiniyorsun ha!" yolunda bazı beylik sözlerle insanlık vazifesini yapacak; îstanbula yağ tenekeleriyle beraber bir miktar da içtimai malûmat götürecekti: "Anadoluyu gördüm, köylüyü tet-kika çalıştım... Fıkaralığı

sormayın... Gözlerinin feri sönmüş seksenlik bir mübarek ihtiyar v.b. v.b...."

— Babacığım, köyün uzak mı? Çoluk çocuğun çok mu? İhtiyar, bu defa hiç cevap vermeğe lüzum görmedi. Aynı

çatık çehre ile:

— Sen yağ mı istiyorsun? dedi.

Arkadaşım, belli etmedi amma, fena bozuldu. Serçe parmağının uciyle yağa dokunarak, bilgiç bir tavırla:

— Pek fenaya benzemiyor, dedi, kaça veriyorsun?

— Yüz yirmi.

— Amma yaptın ha... Burada yüz yirmiye yağ olur mu? —ı Neden amma yapıyormuşum?.. O, senin bildiğin yağlardan değil..

— Katıksız mı bari? Köylü kızdı:

—İçine tezek karıştırıverdim... Ey oğul, baksana... Böyle katışık yağ olur mu?

Arkadaşım, kaşlarını çattı:

— Sen, adam akıllı konuşsana... Tezeği mezeği kim sordu sana?..

— Malıma katıklı diyorsun ha... Şimdiyecek senin kursağına öyle yağ gitti mi ki acaba?

— Katıksız da olsa yüz yirmi etmez... İnsaf lâzım, insaf... Bu insaf sözü köylüyü çileden çıkardı. İlk defa başını bize

çevirip nefret ve titizlikten küçülmüş beyaz gözlerini göstererek:

— Efendi, lâkırdını bil de söyle, dedi, insaf dinin yarısıdır. Müslümana böyle söz söylenmez...

Yağcının aksi bir adam olduğu anlaşılmıştı. Fakat arkadaşım bunu alış verişe mâni bir sebep saymadı:

— Haydi uzun etme, dedi, yüze ver de şu iki tenekeyi alayım... Sen de yükünden kurtul..

— Kurtulurum, kurtulmam, benim yükümden sana ne ki?

— Yüz on veriyorum.

! KSöylsü, bir tütün kesesi çıkarıp sigara sarmağa koyulmuştu:

— Yağları satmıyorum.

Kendimizi tutamıyarak gülmeğe başladık. Arkadaşım:

— Baba, sen de amma yanına varılmaz adammışsın ha, dedi.

Yağcı, bir belâya çatmış da kurtulamıyormuş gibi mazlum bir tavırla gözlerini göğe kaldırdı:

— Hasbinallah ve nimelvekil!..

— Haydi yüz on olsun..

— Oğul, satılık değil, dedik...

Bize artık yürüyüp gitmekten başka iş kalmadığı anlaşılıyordu. Fakat arkadaşım yağlan almayı iyice kafasına koymuştu, gülerek:

— Baba, sen bımamışsm, dedi, ne yapsan kızmıyacağım... Yüz yirmiden alıyorum...

Yağcı, bir ikinci defa başını çevirdi, nefretle burnunu sı- karak:

— Hele şuna bak, dedi, bir de üstelik kızacakmış... Be oğul, satılık değil dedik. Sen Türkçe anlamaz mısın? Benim sana satılacak

malım yok!.. Haydi Allahım seversen başımı belâya sokma!...

Arkadaşım tatlı tabiatına rağmen, sinirlenmeğe başlamıştı, kolundan çekerek:

— Ağanın kafası kızdı... Zorla değil ya, satmıyacak işte... Haydi gidelim, dedim.

Kendi kendine bir şeyler mırıldanan ihtiyardan uzaklaştık.

Akşam üstü arkadaşımı trene bindirdikten sonra evime döndüm. Yolumun üstündeki bir dükkândan sigara ahrken yağcı ihtiyarı gördüm. O da aynı dükkândan kahve şekeri alıyor, poturunun cebinden kuruşlar, yirmilikler çıkarıp sayıyor ve bakkalla konuşuyordu:

— Şekeri yüz dirhem yap... Fazla alacaktım, ille para çıkışmıyor.

Akşam karanlığı çökmeğe başlamıştı. İhtiyar, beni tanı-mıyarak dertleşmesine devam etti:

— Hilafım varsa gözüm kör olsun... Sabahtan bu saate kadar sokakta bekliyorum... İki teneke yağı

satamadım, eşeğe yükledim... Ters yüzü geri götürüyorum... Hemen Allah yardımcımız olsun... Alıcı

yok, kesatlık fena!...

B

BİR MODERN GENÇ KIZ

îstanbula yaklaşmakta olan kalabalık bîr trendeyim. Gerçi Sapanca gölünü daha yeni geçtim. Fakat aşağı yukarı bir buçuk günlük bir rötar ile Erzurumdan gelen tren için Sapanca, îstanbulun kapısı

demektir. O kadar ki, biraz evvel koridorda bir çarşaflı kadının, yiyecek istiyen çocuğuna artık çantaların kapandığını söylediğini, kısa boylu bir ihtiyarın lülenin üstünden sepetiyle şemsiyesini indirdiğim gördüm.

Biz, kenarından geçerken Göl daha yeni aydınlanmağa başlıyordu. Fakat şimdi önümüzdeki tepeler ve ağaçlar arasında görünüp kaybolan izmit körfezinde günlük, güneşlik bir sabah vardır. Geceki sis ve pustan sonra etrafın renkleri son derece taze ve parlak. Fakat çehrelerinki ne kadar berbat ya Rabbi!

Koridora serdiği mendil kadar bir keçe parçası üstünde gecelemiş ve ancak arasıra ekmekle lop yumurta yemek için.

uykusundan uyanmış bir sakallınınkinden başka bütün çehreler buruşuk ve kirli mutfak paçavralarına dönmüş. Baş bir yerde; gövde, bacaklar ve kollar bir yerde durmadan sallanıp sarsılmak, inleyip hırlamakla geçmiş gecelerden sonra kimsenin artık kimseden çekineceği kalmamıştır. Ameliyat odasına götürülen hastalar gibi kimse artık çıplakhk ve sefaletini göstermekten utanç duymuyor...

Sapancadan aldığı ham armutlarla mönüyü biraz zengin-leştirmiş olan sakallı, yine yumurtasını

yerken yanındaki açık pencereden dışarıyı seyrediyordum. Vagonun öbür başında garip bir kalabalık var. Gerçi kalabalık buranın değişmez ebedî kanunu... Fakat bu, büsbütün başka!.. Kol ve paçaları

sıvalı, göğüs, bağırları açık birtakım insanların ellerinde havlular, sabun kutulariyle bir şey münakaşa eder gibi hareketler yaptıklarını ve gittikçe çoğalıp sıkıştıklarını görüyordum. Daha fe-" naşı

kalabalığın gitgide bizim tarafa doğru şişip taşması tehlikesi de baş gösteriyor. Vaktinde kompartımana girmek, uyuyanlardan birinin usulca başım veya bacağını iterek ilişecek bir yer bulmağa çalışmak daha mı ihtiyatlı olur diye düşünüyorum. Fakat bende merak, daima ihtiyattan kuvvetli olmuştur. Bu toplantı, elbette sebepsiz değil... Kızanlar arasında gülenler de bulunduğu için bir kavga veya kaza vakası olmasa gerek. Belki biri bir marifet, bir hokkabazlık veya maskaralık

yaparak halkı eğlendirmek istiyor. Yahut da bir meczup, hattâ sabahın bu saati için pek tabiî

olmamakla beraber bir sarhoş... Yaklaşıp görmek mümkün olmasa bile en uçtakilerden y sorup anlamak lâzım...

Mesele anlaşıldı: Vagonun alt yanındaki tuvalete giren biri bir türlü çıkmıyormug... Bir rivayete göre Sapancadan, bir rivayete göre Arifiye istasyonundan beri... Bir sabah saatinde bunca insan ellerinde havlular, sabunlarla nöbet beklerken bu, ne saygısızlık! Kapıya evvelâ yavaştan, sonra daha hızlı ve sinirli vuruşlar başlamış... Arkasından ricalar, ihtarlar... Kapıdan nasıl bir belâ çıkacağı belli olmadığı

ve hele böyle bir saygısızlığa kendinde hak gören kimsenin hakikaten belâlı biri olması pek mümkün görüldüğü için iş henüz

hakaret ve küfre kadar gitmiyor... Fakat bu gidişle onun da gecikmiyeceğine ne şüphe...

Biraz evvel, yahut da epeyce zaman evvel memura şikâyet edilmiştir. Fakat günlerce devam etmiş

böyle bir sefaletten sonra inzibat yapmak! Nihayet memur dediğin de günlerden beri bu insanlarla beraber kemikleri dağılan bir harap insandır. Bu uzun yolculuktan sonra artık tam mânasiyle gayrikabil-i iskân denecek hale gelmiş bu trenin değil insanına, herhangi bir demir veya, tahtadan parçasına el dokuıdursan kopacak, dökülecek hissini veriyor... Memur:

"— Olur; çıkar, nasıl çıkmazmış!.." gibi bir şeyler söyli-yerek ortadan kaybolmuş... Bir daha aradınsa bul.

İzmitin sokakları arasına girdik, Kapı, hâlâ kapalı. Koridorda artık daha fazla, bekliyemiyerek başka bir kapı aramağa gidenlerle yeni gelenler arasında göğüsleşmeler oluyor ve durum gittikçe ciddileşiyor. Kalabalık arasında garip rivayetler de dolaşmağa başladı:

— Hangi yüzsüz buna cesaret edebilir?. Adama her halde bir şey oldu. Belki bir fenalık, bir baygınlık, hattâ Allah esirgesin....

Bu faraziye, hakikaten kuvvetlidir. Başka bir şeyden korkmağa başlıyordum. Bir koridorda arka arkaya kuyruk yapmış adamların konuşmaları, bir dört köşe oda veya meydanya top-lananlarınkine benzemiyor. Ağızdan ağıza geçerken daha bizim vagonun koridorunda şekil değiştirmeğe başlayan bu faraziyenin trenin öbür ucuna bir ölüm haberi diye gitmesinden ve bir panik kopmasından korkmak lâzım. Nitekim biraz sonra bu

— 102 —

değilse de buna benzer bir şeyin kokulan başladı: Birkaç sene evvel Derbent ile îzmit arasında yine böyle bir ayakyolunda bir adam tabanca ile kendimi vurmuş. Mademki aynı yeri geçiyoruz... Demek ki bunun da öyle olması muhakkaktır...

Bir ses:

"— Yahu, memuru bulun... Kapıyı açsın... Yahut kimsede bir vagon anahtarı yok mu? diye bağırıyor.

Fakat buna hacet kalmadı.

Nihayet kapı açılıyor ve içeriden bir genç kız çıkıyor... Modern bir genç kız...

Kendisini Yenicede birkaç defa koridorda görmüş ve evvelâ komşu kompartımanlardan birindeki bir ailenin evlâtlığı veya ona benzer bir şey sanmıştım. Bana bu tahmini yaptıran eski bir entari üstünde gecenin nemli ve serin rüzgârına karşı giydiği, uzun kollu bir yün hırka kadar da gösterişsiz ve kavruk vücudu, gıda bozukluğundan kuruyup uzamışa benziyen yüzü ve çıplak ayaklarında sürüklediği şıpşıp terliklerin bir kat daha ufalttığı boyu idi. Hattâ bir aralık başını çıkardığı pencereden gelen hafif bir tango sesi bile bu fikrimi değiştirememişti. Modern evlâtlık tangodan başka ne söyler?

Fakat gece yarısı Eskişehir istasyonunda pencereden gazoz içer ve Eskişehir taşından kolye ve bilezikler pazarlık ederken vagonların önünde dolaşan bir grupu görerek sesleniyor. Pencerenin dibin,e iki bayan koşuyor ve kuş sesine benziyen acayip sürpriz ve sevinç sesleri çıkararak kucaklaşıp öpüşüyorlar. O zaman aralarında geçen konuşmadan anlıyorum ki, hırkalı kız Orta Anadolu vilâyetlerinden birinde kâtip veya daktilo gibi bir şeydir. Adı Mimi'dir. (Meymenet, Memnune veya onlara benzer bir ismin bozması olacak). Aylık iznini geçirmek üzere İstanbula gelmektedir.

Çamlıcada kendilerinde oturması için yalvaran akrabaları vardır ama, ne çare ki köşkleri plaja uzaktır.

O, belki Bostancıdaki bir akrabasında oturacak, yahut Suadiye veya Floryada münasip bir pansiyon bulursa...

Tren kalkacağı zaman arkadaşlarından birinin, belki artık geriye yalnız dönmiyeceği hakkındaki lastikli bir temennisine verdiği cevaba göre böyle bir şeyi Allah esirgesindir, evlere şenliktir. Hürriyet gibi var mı? Cevapta hürriyete ait bir prensip kararından ziyade yeni erkeklere karşı bir teveccühsüzlük kokusu seziliyor.

Bayan Mimi şimdi bir akşamki evlâtlık tahminimden nef-ae karşı utandıracak kadar şık ve başkadır

— 1U3 —

Arifiyeden beri kapalı dedikleri doğru ise trendeki ayak-yolunu bir muvakkat buduvar haline getirmiş, tuvalet çanta-sındaki losyon şişelerini, çeşit çeşit tüpleri, kreyyonları, saç, diş, rimel fırçalarını musluk taşındaki oyuklara sıralamıştır. Kollarını ve koltuk altlarından

başlamak üzere vücudunun bütün görünür görünmez yerlerini tuvalet ispirtosiyle sildikten sonra briyantinle saçının permananünü

tazelemiş, cımbızla kaşlarını düzeltmiştir. Sonra yanaklar, dudaklar, burun vesaire kim bilir kaç kat cila ve boyadan geçmiştir. Daha da kim bilir ne teferruat!

Şimdi artık buduvarından çıktı; vücudunu üçte biri nispetinde uzatan mantar iskarpinleri üzerinde; nalınlarla hamam soğukluğuna çıkar gibi kaymamağa çalışarak; kompartımanına doğru yürüyor.

Kuluvarm irili ufaklı kalabalığı arasında kâh görünüp kâh kaybolarak bana doğru gelirken yüz tuvaletim bütün teferru-atiyle görmeğe muvaffak oluyorum. Saçından çenesine kadar bütün başında; anası tarafından yalanmış bir kedi yavrusu ıslaklık ve yapışkanlığı var.

Kapıda yapılan gürültüye biraz cam sıkılmış görülüyor; fakat aynı zamanda da bir kalabalığın gözlerim üzerinde hissetmekten doğan masum bir genç utancı.

Arkadan biri bağırıyor:

— Bayan bir şeyinizi unutmuşsunuz.

Elden ele geçirilen bu bir şey çeşit çeşit boylardan kundura boyacılarının cila bezi haline gelmiş bir tülbent ve bir de kaza ile üstüne basılarak bir ucundan patlatılmış bir ruj tüpüdür.

Kalabalık arasından geçerken kulağına bir şeyler çalınmış olacak ki, yanmadan geçerken birer ince sardalye kılçığı haline gelmiş kaşları infial ile kalkıyor; her biri ayrı ayrı yağlanmış gibi görünen rimelli kirpikleri titriyor. Yavaşça "terbiyesizler" diye mırıldandığını işitiyorum.

SİNEMA, ÇOCUK VE SOKAK

Pazar günü bay, bayanım ve iki çocuğunu önüne katmış, sinema kapısına geliyor. Tok bir ses:

— Çocuklardan birinin sinemaya girmesi yasak...

— Sebep?!

—¦ Yaşı küçük... Daha iyiyi, kötüyü ayırdedecek çağa gelmemiş... Filimde birçok hırsızlık, çapkınlık sahneleri; dövüşler, cinayetler var... Bunlar, bu sâf yavrucuğun zihnini, ahlâkını, sinirlerini bozmaz mı? Mademki siz onu bu kötü tesirlerden korumasını bilmiyorsunuz; o halde bu vazifeyi ben yapacağım.

— Peki amma o, nereye gitsin?

— Çocuk sinemasına gitsin.

— Nerede bu sinema?

— Çocuk bahçesinin karşısında...

— Çocuk bahçesi nerede?

— Yeri daha belli değil, fakat pek yakında belli olacak... Pek yakında çocuk sanatı uzmanları yetiştirerek hemen çocuk senaryoları yazdırılıp füme çektirilecek... Yavrucuklar da ancak üç, beş yaş büyük kardeşlerini terbiye için yapılmış olan bu filimlerden kurtularak temiz ruhlarını bozmıyacak, nazik zihinlerini üzmiyecek, jüzlerini, gözlerini açmıyacak nezih, ahlâki, terbiyevi, artistik... Neye öyle yüzüme bakıyorsunuz? İnanmıyor musunuz?

— Estağfurullah, inanmamak haddime mi düşmüş? Yalnız şimdi bu saatte ben bu baş belâsı yumurcağı nereye bırakacağım? Bir haftadan beri işten bunaldım. Keseme elverişli bir eğlence diye şuraya geldim. Şimdi ters yüzüne eve dönsek çocuklar ağlar, bayan surat eder..

— Bilmem... O ciheti düşünmek size düşer...

Bay ile bayan sinema kapısında kısa bir münakaşa yaparlar. Bayan, kapıcılardan birine birkaç kuruş vererek çocuğu içeri kaçırtmak fikrindedir. Fakat baya göre yasak yasaktır. Nihayet, küçüğü, sinema parasını eline vererek sokağa salıvermek noktasında karar kılarlar.

— Hadi oğlum... Bak on iki yaşında koskoca adamsın... Biz sinemadan çıkıncaya kadar güzel güzel sokakta gezip eğlenirsin... Yalnız, otomobillere dikkat et!..

Çocuk, evvelâ ağlayıp sızlar, fakat beş tane virmi beşliğin

birbiri ardrsıra avucuna düştüğünü görünce biraz yüzü güler, ellerini ceplerine sokarak caddeye çıkar.

Akşam yemeğinden sonra bay, köşesinde gazete okuyor. Bayan, lâmbanın altında bir yün ceket örmekle meşgul! Çocuklar içeri odada karyolalarına girmiş, uyumadan evvel yavaş sesle konuşuyorlar.

Büyük — Biz, sinemada neler gördük bilsenî..

Küçük — Ben sokakta görmedim mi sanki?

Büyük — Bir kumarhane gördük. Bizim mektebin beşi kadar. Birçok kadınlar, erkekler bir masanm üstüne para koyuyorlar... Derken bir fırıldak çevriliyor. Kimin numarası kazanırsa paraları kürekle küriyerek ona veriyorlar.

Küçük — Siz görmüşsünüz; ben, oynadım bile. Bir adam, köşe başına bir şemsiye açmış... Üstüne üç iskambil kâğıdı atıyor... Papazı bulan kırk para koyduysa beş kuruş, beş kuruş koyduysa yirmi beş

kuruş alıyor.

— Sen kazandın mı?

— Ben kazanmadım amma, başkaları kazandı... Şemsiyeli adam ikide birde "polis gelirse haber verin!" diyordu... Tam ben kazanacağım zaman çocuklardan biri "çilyes" diye bağırdı. Herkes bir tarafa kaçtı. Benim paralar da yandı. Amma haftaya mutlaka acısını çıkaracağım.

Büyük-— Biz, bir dövüş gördük ki katıldık-gülmeden... Lâkırdılarını anhyamadım amma...

Küçük — Ben sokakta sahicisini gördüm... Bir adam, bir kadınla gidiyordu. Bıyıklı bir adam kadına çarptı... Derken kadının arkadaşı kızdı... Sokak ortasında öyle bir dövüştüler ki... Bütün ahali toplandı... Hem ben senin gibi sade dövüş seyretmedim. Lâkırdılarını da anladım. Bıyıklı adam dedi ki: "Ben senin soyunu, silsileni tanırım... Senin anan...

Ağzını kardeşinin kulağına yapıştırarak, sesini daha ziyade alçaltarak bıyıklı adamın sözlerini tekrar eder.

Büyük — Sus... Ayıp... Babam işitirse ağzını yırtar... Biz sinemada bir hırsız gördük... Evin duvarındaki çivilere basa basa üçüncü kata çıktı.

Küçük — Ben de gördüm. Üç çocuk bir ihtiyar madamın bahçesinden elma çalmağa girdiler. Madam, kapının önünde balık pişiriyordu. Çocuklar bana yalvardılar: "Ne olur sen buradan ayrılma... Kocakarı

bahçeye girecek olursa ıslık çalıver; Vız. anlar, kaçarız!" dediler. Bereket versin oniar elmaları ça-lıncaya kadar madam içeri girmedi. Çocuklar onun gözünün önünde bana da bir elma verdiler de enayi kan anlamadı

Büyük — Biz sinemada Greta Garboyu gorduk. Bir deniz

£üky- atrt; mi ^1?.. Ben de parkta neler gördüm... Bir bay bir kanapeye oturmuş... îki yanma ıkı bayan almış... Biri sarı saçlı, biri kara saçlı... Hasını de beUennden yakalamış... Bana çocuk diye aldırmadılar... Ben de taşlarla oynu-vor <nbi yaparak iyice onlan seyrettim... Bak sana anlatayım...

Küçük tekrar ağzını kardeşinin kulağına yapıştırır, yavaş

^Ł^5S&SŁ - Ne yalan söyliyeyim biz bunu gör-medik, der ve iki çocuk kendilerini tutâmıyarak o kadar gülerler ki bay içerden: .. — O ne o? Siz daha yatmadınız mı?

Şimdi yanınıza geh-

vorum ha... diye bağırır.

Çocuklar, birdenbire seslerini keserek, yorganın alüna girerler.

BİÇİLMİŞ KAFTAN

Dersine geç kaldığı için koşa koşa apartmanın merdivenlerini iniyordu. Birinci katın sahanlığında bir genç kızla karşılaştı.

İkisinin de kollarında birer dolu çanta vardı.

Aralarında şu sözler geçti:

— Aman ne şans, doktor, az kaldı sizi kaçınyordum, hemen geri dönünüz. Size geliyorum.

Genç doktor, nazik bir ciddiyetle:

— İmkânı yok, Leman, dedi, dersime yetişmeye mecburum.

— Olamaz, behemehal sizinle görüşmeliyim.

— Evet, ama vazifeye gidiyorum, malűm ya, vazife her şeyden evvel....

— Daha iyi söylediniz ya... Ben, size ahbap sıfatiyle gelmiyorum... Bir doktor için hastaya bakmak vazifesi dersten elbette daha ehemmiyetlidir...

— Allah a emanet, hiçbir şeyin yok... Merdivenlerden çeu kirge gibi sekiyordun...

— Ciddî söylüyorum, Reşit Bey... Hastayım...

Genç doktor, inanmadı. Fakat "yalan" demeye cesaret ede-miyerek: "Şaka ediyorsun, Leman!" dedi.

Genç kız, bu defa yorgun bir tavır aldı:

— Güldüğüme bakmayınız... Hasta, hem adamakıllı hastayım... Sizden imdat istemeye geldim.

— Neniz var?

— Her halde beni merdiven başında muayene edecek değilsiniz... Yukarı çıkalım da anlatayım...

Reşit Hüseyin, bir baba tavriyle Lemanm ellerini tuttu:

— İyi ama, biliyorsun ki ben hasta bakan doktorlardan değilim... Bakteriyologum... Benim işim başka..! Haydi, seni geçerken bir Dahiliyeci arkadaşıma bırakayım...

Leman, bu defa şımarık bir çocuk gibi titizlendi:

— Fazla uzattınız... Mutlaka sizi göreceğim, diyorum... Kırk yılda bir işim düştü. Böyle yaparsanız ayıp vallahi...

Genç kız, Reşit Hüseyini önüne kattı, zorla yukan çıkardı.

Reşit Hüseyinin, Sabih Şükrü isminde pek sevgili bir arkadaşı vardı ki, aynı zamanda da uzak akrabasıidandı. Büyük Muharebe esnasında iki arkadaş Almanyada tıp tahsiline gitmişlerdi.

İstanbula dönecekleri sene Sabih, apandisit ameliya-

ti netieesinde ölmüş, arkadaşının yüreğinde hiç kapanmıyacak bir yara bırakmıştı. Leman, bu SabiMn küçük kardeşi idi. Ağa-beyisi sağken Reşit, ona pek ehemmiyet vermezdi. Fakat o, ölünce iş

değişti. Kendisini Sabihin yerine bu küçük kıza ağabey olmuş gördü. İçinin ateşinden ne yaptığını

bilmediği sıralarda Aİmanyadan Lemana tantanalı mektuplar yazdı: Sen üzülme, korkma, bir kardeşin öldüyse bir kardeşin daha var. Beni ilelebet bir kardeş vekili olarak tanı.,. Ne ihtiyacın olursa bana söyle, diye sadedilâne vaitlerde bulundu. Aİmanyadan Lemana hediyeler gönderdi. îstanbula geldiği zaman da bir müddet sık sık onu arayıp sordu. Fakat bu yakınlık uzun zaman devam etmedi. Leman, çocuk ve şımarık görünmesine rağmen, ekmeğini taştan çıkaran zeki, çalışkan bir yeni asır kızı; öteki, iâboratuvariyle mektebinden başka bir şey bilmiyen merdüm-giriz, sâf bir eski zaman âlimi îdi.

Şimdi birbirlerini pek seyrek görüyorlardı. Bir şirkette daktiloluk eden Lemanın, Reşit Hüseyine hiçbir ihtiyacı yoktu. Doktor da kardeş vekili iddiasında el'an sebat etmekle beraber, bu kızı fazla hoppa ve züppe buluyordu, gayrühtiyari, ondan ürküyordu,

*%

Leman, döktürün masası basma oturmuş, onun kalemleriyle oynuyor, kitaplarını karıştırıyordu. Reşit Hüseyin, çatkın bir çehre ile

ayakta duruyor, bekliyordu.

Genç kız, asabiyetle:

— Acele ediyorsunuz; iki ayağımı bir pabuca sokuyorsunuz..., nereden başlıyacağımı şaşırıyorum.

Bakteriyolog, gülmeğe başladı:

— Ben mi acele ediyorum, Leman?.. İnsaf et..., tek kelime söyledim mi?

— Bir ayak evvel ne söyliyecekse söylesin de gitsin diye ayakta bekliyorsunuz...

Reşit Hüseyin, teminat verdi:

— Hasta olduğuna inanmağa başladım, Leman... Garip bir titizliğin var., asabileşme.., ders nasıl olsa yandı...

Leman, masanın üstünde bulduğu bir sigarayı yakmağa çalışıyordu.

Reşit, kollarını kaldırarak:

— Aferin kızım, dedi, maşallah günden güne işi ilerletiyorsun...

O, kayıtsızca omuz silkti:

— Ben, bir memurum... Günde on saat erkekler gibi çalışıyorum. Onlar gibi sigara içmeğe neden hakkım olmasın?

— Mükemmel., mükemmel., bura sonra münakaşa ede-

riz., şimdi derdimize gelelim., nemiz var bakalım?.. İnşallah ehemmiyetli bir hastalık değil...

— Telâkkiye göre, Reşit Bey., hastalığım gönül hastalığı...

— Ne dedin? Ne dedin?

— Gönül hastalığı..., yani sevda çekiyorum.

Reşit Hüseyin, evvelâ şaşırır, kızar gibi oldu. Sonra gülmeğe başladı:

— Sen, adamakıllı yüzsüz bir kız olmuşsun, Leman..., insan ağabeyisine böyle şeyler söyler mi? Bu, âdeta beni hiçe saymak demektir.

Genç kız:

— Yaptığım şeyi ben de yüzsüzce buluyorum ama, ne yaparsınız, öyle icabetti... Ben, kimsesiz bir kızım, siz de bir kardeş vekili olduğunuzu, bir işim düşerse maalmemnuniye yapacağınızı

söylediniz... Sizi ürkütmeden, mülayim tâbirlerle söylemek de mümkündü, ama bu, bana daha güç

geldi... Derdimi böyle en çiğ kelimelerle açıkça söylemeği daha temiz buldum...

Reşit Hüseyin, onun biraz evvel yaktığı sigarayı didikledi-ğini, önündeki kalem uçlarını kırdığını

gördü. Küstah ve yüzsüz görünmeğe çalışmasına rağmen, için için üzülüp utandığını, kıvrandığını

anladı.

Leman, derdini anlatırken Reşit Hüseyin, düşünüyordu:

— Nereye gidiyoruz? Bu, ne hal? Ahlâk düşkünlüğü desen değil... Memur hayatının neticesi.

Erkekler arasında yasamaktan ileri gelmiş bir erkekleşme hâdisesi desen.... O da değil... Bana: "Sen Eshab-ı Kehfe benzedin.. şu farkla ki onlar mağaralarında, sen lâboratuvarında dalmışsınız..., zamanın yü-jnîdüğünü farketmiyorsun!" diyenlerin hakkı var.

Düşüncesinin bu noktasında, Leman: "Söyleyiniz, haklı mıyım, haksız mıyım?" diye bir sual sordu.

Reşit Hüseyin, şaşırdı. Dinlemediğini sezdirmemek için müphem bir cevap verdi:

—*- Eh, haklı da sayılırsın, haksız da...

— Ne demek?

— Yani tamamiyle anlat bakalım da., hükmü ona göre vereyim...

— Evet, Muhittin Beyle evlenmek isteyişimin sebebi onun yalnız mevki sahibi, zengin, zeki bir adam olması değildir... Pek öyle delicesine diyemem ama, bu zâtı seviyorum da., şu halde onunla evlenmek isteyişim fena bir hareket addedilemez.

Reşit Hüseyin, hemen tasdik etti:

¦— Ona ne şüphe? Sen fail-i muhtar bir kızsın.. Eh, ma-

dem ki bu Muhittin Bey zengin, meziyetli filân bir adammış, hem de seni istiyormuş. "Tevekkeltü

Alallah" der, kabul edersin... Olur, biter... Söz aramızda, yaşın yirmi beşi geçiyor... Leman, yerinden kalkarak, titiz bir hareketle:

— Muhittin Beyin beni istediğini nereden çıkarıyorsunuz, canım? Ben, sizden nasihat istemeğe değil, bir çare ve yardım istemeğe geldim.

Bakteriyolog, ümitsizce omuzlarını silkti, gülünç bir teessürle :

— Heyhat, kızım, dedi, ben, yeni zamanın ne insanlarına, ne de işlerine akıl erdiremiyorum ki, sana bir akıl öğreteyim!..

— Ona hacet yok..., siz bana istediğim şekilde yardım ediniz, kâfi...

— Neye öyle yüzüme bakıyorsunuz?

— Sen birini istiyorsun... O, seni istemiyor... Binaenaleyh.... Leman, onun sözünü kesti:

— İstemiyor da değil... Muhittin, beni kalben istiyor..., hattâ, benimle evlenmeği aklından geçirdiğine de eminim. Fakat bir türlü karar vermiyor.

— Sebep?

— Sebep aşikâr... Henüz kırkma girmemiş, zengin, zeki, muvaffakiyetli bir erkek için kendini bir tek kadına bağlamak mânâsız bir şey... Sonra, onun talibi sade ben de değilim... Peşinde bir sürü kadın var...

— Bizim zamanımızda böyle şeyler olurdu ama, ancak şu farkla ki, kadınlar erkekleri değil, erkekler kadınları kovalardı. Şimdi bana fikrini açık söyle, Leman... Sana nasıl yardım etmemi istiyorsun?

Muhittin Beyi Allanın emri, Peygamberin kavliyle sana istemek için görücü mü gitmem lâzım?!!!

Leman, bir el hareketiyle onun sözünü kesti:

— Reşit Ağabey, ciddiyetten uzaklaşıyoruz... Gerçi zevzeklik benden başladı ama, tekrar ediyorum; yüzsüzlüğümden değil, cesaretsizliğimden. Şimdi bırakınız da sizden istediğimi açıkça anlatayım...

Bu Muhittin Beyle mutlaka evlenmem lâzım...

— Evvelâ bu Muhittin Beyin kim olduğunu bana anlat!..

— Kaç defa söyliyeyim: Çalıştığım Şirketin Müdürü... Muhittin Bey, benimle evlenmeği düşünüyor..., Söylediğim sebeplerden dolayı tereddüdediyor. Birisinin beni sevdiğini ve benimle evlenmek istediğini görürse, eminim ki dayanamaz... Fakat mesele bu rolü oynıyacak adamı

bulmakta. Uzun uzun düşündüm ve şuna karar verdim ki, bu, sizin için âdeta biçilmiş kaftan...

Reşit Hüseyin, hayretten dilini yutuyordu:

— Nasıl? Ne söylüyorsun? Sen çıldırdın mı, Leman... Vay yüzsüz vay...

Reşit Hüseyinin hayreti az sonra şiddetli bir utanca, nihayet hiddete tahavvül etti. Genç kızı bir kardeş gibi şiddetle aharlamağa

başladı.

O, masum bir teessürle:

— Bana daima "Kardeşinin vekiliyim!" diyen; siz değil miydiniz? dedi.

— Hay kurban olayım bu mantığa... Kardeşin sağ olsaydı o mu bu vazifeyi yapacaktı?

— Belki kendi değil, fakat elbette birini bulacaktı. Hem böyle azarlamağa hakkınız yok... Vaitlerinizi düşünerek ömrümde bir kere sizden bir şey istedim; kabul etmediniz. Kızmağa, bağırmağa ne lüzum var? Allahaısmarladık.

Leman, gitmek için çantasını alıyordu. Bakteriyolog, sert bir sesle:

— Dur, dedi, muhakkak ki neticede bu rezalete razı olacağım. İyisi mi evvelden kabul edeyim...

Mademki kendime "kardeş vekili" unvanını verdim... Maamafih, kardeşin sağ olsaydı, bu sözleri işittiği zaman sana yapacağı şey, yüzüne iki tokat atmak olurdu ve şüuhesiz ki pek iyi ederdi.

Genç kız çığlık çığlığa Reşit Hüseyinin boynuna atıldı ve tekrar masa başına oturarak plânın teferruatını kararlaştırdılar. ***

Bu, biçilmiş kaftan genç âlim için dayanılmaz bir azap oldu.

Lâboratuvannda çalışırken ikide birde şöyle bir telefon geliyordu :

— Perşembe akşamı Kızılay balosuna gideceğiz... Bana kavalyelik edeceksiniz... Orada Muhittin Beyle karşılaşacağız.

Yahut:

— Bugün, Daireye gelip beni soracaksınız... Muhittin Bey rahatsız olduğumu söyliyecek... Siz, pek ziyade telâş ve merak göstereceksiniz... Güya bana gelmek için hemen Daireden fırlıyacaksınız...

Doktor, "Lahavle" çekerek bu emirlerin hepsine "peki" diyordu. Ayna karşısmda smokinini giyerken utanıyor, "sevsinler böyle kavalyeyi" diye kendi kendisiyle alay ediyordu. Baloda herkes dansedip eğlenirken, o, sezdirmeden uyuklıyacak köşeler arıyor, yahut, havadan yağan konfetilere bakarak

,hazin hazin mikroplarını düşünüyordu. Hele kuzinini görmek için ara-sıra Şirkete giderken dilenciliğe, dolandırıcılığa gidiyormuş gibi

sıkılıyordu. Bir gün Lemana:

— Kızım, sen beni fena intihabettin, dedi, nasıl istersin ki bu adam beni kıskansın?.. Ben, zaten sessiz, sadasız, budala tavırlı bir adamım... Muhittin Beyle konuşurken, bir kat daha aptallaşıyorum.. Gel şu oyundan vazgeçelim. Leman, ciddiyetle cevap veriyordu:

— Bu rol size "biçilmiş kaftan" demekte hakkım var. Sia çok fazla zarif, hoppa, şık, güzel bir adam olsaydınız, Muhittin Bey aramızda bir şey var sanır, sizi hakikaten kıskanır ve mağrur bir adam olduğu için büsbütün benden vazgeçerdi... Bu vaziyette yalnız sizi bana âşık sanıyor. Size karşı

hiçbir meylim, olmadığı halde sırf ahlâkınıza, insanlığınıza tamah ederek bu izdivaca razı olurum sanacak. Sonra, siz kendi âleminizde meşhur bir adamsınız... Bu noktadan Muhittin Beye tamamiyle lâyık bir rakipsiniz...

A

Lemanm tahmini hakikaten doğru çıktı. Bir gün, Reşit Hüseyin, genç kızın bellettiği bu monologu utana sıkıla Muhittin Beye okudu:

— Bu çocuk, bir arkadaş yadigârı... İlânihaye daktilolukta sürünmesine gönlüm razı olmuyor...

Onunla evlenmek istiyorum, dedi.

Muhittin Bey, pek memnun göründü, onu evvelden tebrik etti. Sâf ve tecrübesiz Reşit Hüseyin, onun bu memnuniyet ve neşesindeki gayritabiîliği ve biraz sonra birdenbire durularak bedbin sözler söylemesindeki hikmeti farkedemedi.

— Eyvah, emeğimiz boşa gitti, fazla olarak da rezil olacağız... Bu adamın yüzüne bundan sonra nasıl bakacağım, diye-düşünmeğe başladı.

Fakat, iki gün sonra yine dersine gitmek için kolunda çan-tasiyle merdivenleri inerken aynı yerde karşılaştılar. Leman, onu geri çevirmedi. Sevinçle ellerini sıkarak:

— Size teşekkür ederim, dedi. Rolünüzü gayet iyi oynadınız; Muhittin Bey, bu sabah bana izdivaç

teklif etti. Bu rol, sizin için âdeta "biçilmiş kaftan" dememiş miydim? Bana müsaade..., arkadaşlarım bekliyor... Tekrar gelirim...

Bunları söyledikten sonra koşa koşa indi. Aşağıdan "tekrar mersi, Vekil Bey" diye bağırdı.

*** Doktor Reşit Hüseyin, kolunda çanta, göğsünde en sıkı balo gömleklerinin veremediği bir tıkanıklıkla olduğu yerde duruyor, düşünüyordu.

— Geç farkettim... O şikâyet ettiğim hayata ve şikâyet ettiğim kıza çok fazla alışmışım... "Biçilmiş

Kaftan" galiba bana "Ateşten Gömlek" olacak... Ah, hain kız... Sen iyi oldun... Şimdi ben, hastayım...

Bakalım bu fırtınayı nasıl atlatacağız?..

BİR ARTİST

Garsonun masaya bıraktığı tabaktaM bozuk paralara hayretle baktıktan sonra:

— Bu, ne? dedi.

— Liranızm üstü bayım.

— Ben sana lira mı verdim çocuğum?

Çocuğum dediği garson ferah ferah babası olacak yaşta ak bıyıklı, çarpık boyunlu, yıprak bîr Rumdu.

Kalabalıkta seksen tarafa dağılmış zihnini toparlamaya çalışarak:

— Lira verdiniz bayım, dedi.

—' Sen epeyce bunadııı Kosti... Hadi, verdiğim paranın üstünü getir.

Bıçak sırtlariyle tabaklara vuruluyor, etraftan sinirli ihtilâl haykırışmaları yükseliyordu:

—- Garson... Ekmek nerede? Pilâvım nerede kaldı? Su.... Tuz.. Garson., garson...

İhtiyar Rum - dört tarafından sarılmış bir av hayvanı gibi - bir an bu sesler arasında kararsız kaldı.

Fakat mesele ciddî olduğu için neticede bu tarafı tercih etti ve ancak uzun bir meslek alışkanlığı ile izah edilebilecek bir yumuşak başlılıkla:

— Beyim, bir lira verdiniz, dedi, öyle değil mi? Müşteri, yanındakilere gülümsedi:

—- Hem öyle değil mi? diye soruyor, "hem bir lira verdiniz" diye iddia ediyor.

Sonra, birdenbire değişerek kaşlarını çattı:

— Hadi Kosti... Maskaralığa lüzum yok.. On liranın arkasını getir.

— Beyim bir lira, vallahi billahi...

— Kabahat sende değil, senin gibi bunağı kullananlarda.. Yine etrafındakilere döndü:

— Ama o vakit bu fukara neredea ekmek yiyecek? O da başka bahis..

Cemiyet düzeninin çaresiz gibi görünen bu yaraşma parmak ucu ile dokunurken sesi ağırlaşıyor, gözleri yüksek bir merhametin hüznü ile doluyordu. Fakat bu, onan on lirasını göz göre kaptırması

için sebep değildi,

Kosti, artık tabak, bardak gürültülerine, öteki masalarda bağırıp çağıranlara aldırmıyor, boynu _ daha ziyade çarpılmış, kaşları kırışık alnından akan terlerden sırsıklam, derdini anlatmaya çalışıyordu.

Taran Misafiri - F. S

N Kasada oturan patron, başının çok karışık olmasına rağmen, bizim taraftaki yanık kokusunu sezmişti. Ellerinde pusla-larla kasanın önünü kaplıyan müşterileri aralıyarak:

— Kosti.. Ne oluyor? diye seslendi.

Garson, kasaya koştu, bir şeyler anlatmaya başladı. Patron, onu dinlerken ikide bir başını çevirerek bizim tarafa bakıyordu. Sonra yanımıza geldi.

Müşterinin kulağına eğilerek bir şeyler söyledi.

O, başım kaldırdı, yüksek sesle:

— Nasıl sen de mi? dedi. Sonra yine etrafındakilere gü-lümsiyerek ilâve etti:

— Güzel kumpanya..

— Estağfurullah beyim. Temin ederim bir lira getirdi.

— Bu kalabalığın arasında farkettin öyle mi? Güzel, çok güzel..

— Yani, isterseniz takdim edelim ama... Müşteri, artık kızmaya başlamıştı:

— Kâfi, dedi, nasıl bir yere düştüğümüz görülüyor. Biz artık komışamıyacağız patron.,,. Bir polis çağırın şuradan bakalım..,

Hakkından eroin olan insan hiçbir zaman sinirli ve telâşlı değildir. Bir sigara yaktı. Yanındakilere:

— Çarşı ahlâkı hakikaten garipleşti, kalabalıkta bir el çabukluğu yapıyorlar. Tutturamadıklannı

görünce sizin paranızı size bir cemile olarak kabul ettirmeye çalışıyorlar. Lokantaya şantaj yapmış bir insan vaziyetine düşürüyorlar. Hakkımı ispat edecek vaziyette olmasaydım rezalet olacaktı. Bereket versin intizamı severim.

Cebinden çıkardığı bir karneyi masanın üzerine koydu ve ilâve etti:

— Sözüm ona yemek yedik..

** Neticeyi beklemeye karar vermiş olduğum için yemeğimi bitirdiğim halde oyalanıyordum. Zaten bu, uzun sürmedi.

Birkaç dakika sonra lokantaya giren uzun boylu bir polis, arkasında patron ve garsonla masanın önünde duruyordu.

Kibar müşteri, sigarasını önündeki tabağa bıraktı; cebinden çıkardığı bir tek gözlüğü ağır ağır mendiliyle sildikten sonra sol gözüne yerleştirdi.

— Efendim, sizi yormayacak bir mesele... Kasaya on lira verdim. Patron da, garson da bunun bir lira olduğunu iddia ediyorlar. Kimse için fena düşünmek istemem. Her halde, dalgınlıklarından olacak. Para, hâlâ kasadadır. Bana ait olduğunu nasıl anlıyacağımıza gelince.

Efendini, benim bir merakım var. Çocukça gibi görülecek bir şey ama, bakiniz nasıl işe yaradı.

Aldığım büyükcek paraların numaralarını karneme kaydederdim..

Karnenin birkaç sayfasını çevirdikten sonra:

— Bulduk, dedi, şimdi cüzdandakilere bakalım.

Aynı ağır hareketlerle cüzdanından bir kırmızı onluk çıkardı. Numaralarını karnedekilerle kontrol ettikten sonra:

— Sabahleyin dört onluk vardı, dedi, birisini bozdurdum, birini de biraz evvel garsona teslim ettim...

Demek ki, kasadaki onluğum ya D serisinden 75.016, yahut yine aynı seriden 43.115 tir. Şimdi kasadaki onlukları muayene "edin memur efendi. Bakalım ne olacak?

Patron, bölmeli bir teneke kutudan ibaret olan kasayı getirdi, içinde üç onluk vardı ve bunlardan biri D

serisinden 75.016 idi.

Lokantadan çıktıktan sonra ağır ağır Taksim meydanına doğru yürümeye başlamıştı. Arkasından seslendim. Durdu ve bekledi:

— Ne tarafa? dedim.

— Ayazpaşaya.

— Benim de yolum o tarafta... Biraz, arkadaşlık edelim.

— Memnuniyetle.

. Yan yana biraz yürüdükten sonra:

— Anlat bakalım, dedim. Gülümsediğimi görmemezlikten gelerek:

— Ne anlatayım, dedi. Ahval malûm. Almanlar yine son günlerde...

— Biliyorsun M, Almanları sormuyorum. Lokantadaki marifetine parmak ısırdım. Yirmi küsur yıldan beri senin birçok numaralarını bilirim.... Fakat bv. ^üiba en parlaklarından biri..

Kesik kesik gülerek:

— İnsaf et, dedi, dediğin gibi hayatta, bazı numaralarım olmadı değil, fakat insaf et. Vaka gözünün önünde geçti... Başta idare otoritesinin lokantadaki en büyük mümessili olan bay polis olmak üzere bütün halle bana hak verdi. Sen neredeyse gözünle gördüğünden de şüphe edecek hale geliyorsun.

— Doğrudur. Ben geçenlerde bir hokkabazın da bir kibrit kutusundan bir kuş çıkardığını gözümle gördüm. Fakat

inanmadım. Hokkabaza bunun hilesini sormayışımın sebebini, onu senin gibi tanımayişımdır. Gel şu işin sırrını anlat... Yeni bir icadın getirdiği üç, beş liralık kâr seni doyurmaz. Her artist gibi hünerini başkalarına alkışlatmak ihtiyacını da mutlaka duyarsın. Beni bir kere daha hayran etmek elbette hoşuna gidecektir. Zaten gülüşünden da anlıyorum ki, söylemek niyetindesin. Yalnız yine her artist gibi kendini biraz naza çekmek istiyorsun.

Daha kuvvetle gülerek:

— Allah kuru iftiradan esirgesin, dedi, garsona verdiğim hakikaten on lira idi. Müşterilerinin meydana getirdiği jüriye daha parlak bir delil verebilir miydim?

— Öyleyse o jest neydi? Büyüyen tek gözünün karşısında polisi derhal selâm vaziyetine sokan tek gözlük sahnesi neydi? On lirasını hakikaten kaybetmek tehlikesine maruz adam senin kadar sakin ve

kibar kalabilir miydi? Gözümle gördüklerimden şüphe edebilirim, fakat bunlardan asla! Sonra dahası

da var... Biliyor musun ki, ben, senin garsona verdiğin tek gümüş lirayı gözümle gördüm. Tesadüfen o saniyede oraya bakıyordum. Yeleğinin şu üst cebinden iki parmağınla çıkardın. Maden paranın tabağa düşerken çıkardığı tıngırtı hâlâ kula-ğımdadır.

—¦ Şu halde neden şahadet etmedin? Sana gücenirim diye mi ?

— Hayır, hayır,., buna imkân yok. Biz, birbirimizi olduğumuz gibi kabul etmiş insanlarız. Zaten kabul etmeyip de ne yapacağız? Cemiyet hayatında bir muayyen dâva için boğuşanlar, ringde birbirini yumnıklıyan boksörlere benzerler. Dövüşürler ve birbirlerinin ellerini sıkarlar. Vakaya kanşsaydım, yine şimdiki gibi yan yana yürüyebilir ve iki hakiki dosttan daha riyasız konuşabilirdik. Numarayı o kadar iyi hazırlamıştın, vaziyete o kadar hâkimdin ki, bir hareketle beni yalancı şahit değilse bile, garson Kosti gibi bir bunak mevkiine düşürebilirdin. Bunun için sustum.

O, artık şakayı bırakmıştı:

— O halde dinle, dedi, masadaki yerime oturduğum zaman yanımda dazlak bir ihtiyar oturuyordu.

Adamcağız yemeğini yemiş, masanın üzerine bir kırmızı onluk bırakmıştı. Fakat bir türlü garsona sesini işittiremiyor, boş yere üzülüyordu. Ben, bu esnada bugünkü randevularıma bir göz gezdirmek îgin karnemi çıkarmıştım. Zihnimde birdenbire bir ilham parladı. Cüzdanımda iki onluk vardı. Seri ve numaralarını karneme yazdım, aralarına da masa üzerinde duran onluğun numarasını başka bir uydurma numara ile beraber kaydettim. Kayıtlı onluk lokantacının kasasına düştüğü andan itibaren benim oluyordu tabiî..

— Sadeliği derecesinde de güzel bir numara, dedim, de-mak ki, zavallı lokantacı, hele zavallı gorsan Kosti!..

Sözümü kesti:

— Zavallı lokantacı mı? Bırak Allah aşkına şu sahte merhameti. Her gün halkın avuç dolusu parasını

çalan ve buna mukabil kim bilir sana, bana yemek diye neler yutturan alçak vurguncu... İşte o adama cezasını böyle verirler... Ne gülüyorsun?

— Hiç..

—¦ Söyle Allah aşkına..

__ Şuna gülüyorum ki, hem herifin dokuz lirasını iç ediyorsun, hem bir yüksek adalet vazifesi yapmak iddiasından... Hattâ belki buna hakikaten inanıyorsun da...

DİPLOMASIZ DOKTOR

(Vaka, Ceza Mahkemesinde geçer.)

Hâkim — İsminiz?

Maznun — Hüseyin Edib...

Hâkim — Yaşınız?

Maznun — Kırk dört...

Hâkim — Sanatınız?

Maznun — Mühendis...

Hâkim — Hüseyin Edib Bey, siz mühendis olduğunuz halde kendinize doktor süsü

veriyormuşsunuz.... Hattâ ameliyat da yapıyormugsunuz. Siz ki mükemmel tahsil ve terbiye görmüş

bir fen adamısınız; bunun ne büyük bir cürüm olduğunu bilmiyor musunuz?

Maznun — (Şaşkın bir tavırla) Aman efendim... Bendeniz... Nasıl olur da diplomasız doktorluk ederim?.. Bu işte bir yanlışlık olsa gerek... İhtimal bir isim iltibası filân...

Hâkim — Demek inkâr ediyorsunuz... O halde' şahitleri diniiyelim.

(Hâkim, mübaşirle konuşur. Salona otuz beş yaşlarında tombalak bir hanım getirirler...) Hâkim (Malûm sual, cevaplardan sonra) Nedime Hanım, bildiğinizi söyleyiniz...

Nedime — Efendim, eşim, üstünüze iyilik sağlık, sancılandı... Bir doktora gösterdik... "Apandisit...

Hemen ameliyat yapmak lâzım!" dedi. Bir operatör sağlık verdi.

Ayıp değil ya efendim, ayalimi pek severim... Öyle neyin nesi olduğunu bilmediğim operatörlere teslim edemem. Öyle ya can bu, ya yanlış bir yerini keserse...

Hâkim — Hakkınız var Nedime Hanım... Devam ediniz.

Nedime— Efendim, cariyenizin Mahmure Hanım isminde bir arkadaşım var.. Onun da beyi apandisit olmuş... Bir doktora ameliyat ettirmiş... Beş yüz lira paralarını almış' ama, adamcağız da bir hafta içinde pîr ü pâk olmuş... Sizden, benden sağlam bir hale gelmiş...

"Aman kardeşim, para bulunur, can bulunmaz! Sen ne yap yap, beyini o doktora ameliyat ettir!" dedi. Bana operatörün oturduğu yeri de sağlık verdi.

Hâkim — Operatörle görüştünüz mü?

Nedime — Elbette... Hemen o gün...

J.J.W

Hâkim — Kendisini tanıyor musunuz?

Nedime — Tanımaz olur muyum? (Maznunu göstererek) İşte bu bey...

y Maznun — Hanımefendi... Allah rızası için lâkırdını ölçü

' ile söyle... Yok yere başımı nâre yakarsın... Günahıma girersin... Ne söylediğimi harfiyyen Hâkim Beyefendiye tekrar et...

Nedime — Söylerim ya... Bu bey: "Ben, operatör filân değilim... Mühendisim... Başka bir operatör bulun, arayın!" dedi..;. Yalvardım, ayaklarına kapandım. Beş yüze razı olmazsan küpemi, yüzüğümü

satayım, altı yüz, yedi yüz vereyim... Tek bir tane beyimi kurtar, dedim... Lâkin Nuh dedi, Peygamber demedi...

Maznun — (Muzaffer bir memnuniyetle) İşittiniz mi Hâkim Beyefendi?.. Nihayet hak zahir oldu...

Hâkim — Acele etmeyin... Başka şahitler de var... Mahmure Hanımı getirin...

(İki dakika sonra Mahmure Hanım salona girer. O da o yaşta, fakat arkadaşı ne kadar kısa ve kaim ise, o, o kadar uzun ve ince... Hattâ sesi de.)

Hâkim — Bildiğinizi söyleyiniz Mahmure Hanım.

Mahmure — Arkadaşım bir iyi operatör sordu. Ben de (Maznunu göstererek) Beyefendiyi tavsiye ettim.

Hâkim — Beyefendinin operatör olduğunu nereden biliyordunuz?

Mahmure — Bilmez olur muyum? Zevcime maşallah bir apandisit ameliyatı yaptı ki, tarif edemem...

Beş yüz lira aldı ama, helâl olsun. Allah muhtacatmesin ama, insanlık halidir... Başınıza öyle bir şey gelirse..

Halcim — (Kadının sözünü keserek maznuna) Cevap veriniz.

Maznun — (Harap ve ümitsiz bir halde çırpınarak) Yalan vallahi, tallahi yalan... Ameliyat mı?

Bendeniz vallahi kendi kendimi tıraş edemem... Pazar günleri berberler kapadığı için sakallı

gezerim... Bütün arkadaşlarım...

Mahmure — Beyefendi, rica ederim... Neye inkâr ediyorsunuz?.. Hüsnüyü ameliyat eden, bir hafta muayenehanenizde yatıran siz değil misiniz? Her gün onu ziyarete gelmez miydim? "Siz bu kadar iyi operatörsünüz de neye muayenehanenizin üstünde levha yok?" dediğim zaman: "Ben reklâmdan çekinirim... Onu şarlatanlar yapar... Beni bilen bilir!" diyen siz değil misiniz? Hâkim Efendi, bana inanmazsanız zevcimi çağırın... O, size hakikati söylesin... (Dinleyiciler arasında şaşkm bir tavırla oturan kocasına) Hüsnü, dilini mi yuttun Allahaşkına? Aptal apl-îl bakarasına hakikati söylesene...

---- J.ZU

(Hâkim, Hüsnü Beyi çağırır, adamcağız korka korka gelir.)

Hâkim —t- Beyefendi, size ameliyat yaptı mı?

Hüsnü Bey — (Kurbağaya benziyen iri gözleriyle etrafına bakmarak) Beyefendi mi?... Vallahi ne söyliyeyim?.. Beyefendi mâruf bir mühendistir.. Mesleğinde çok mahirdir. Cidden memleketimizin iftihar edeceği simalardandır..,

Hâkim — Bu nasıl cevap?

Maznun — Hüsnü... Bunca yıllık arkadaşımsın, Allah rızası için beni bu müşkül mevkiden kurtar!..

Hüsnü Bey — (Yalandan uzun uzun öksürür) Yani efendim.. Ne söyliyeyim bilmem ki...

Arkadaşlarımdan olan bu bey...

Mahmure — Sana ameliyat yaptı değil mi? Ne çekmiyorsun? "Evet" desene... Diploması olmadığı

halde doktorum diye senin hayatınla oynıyan bir vicdansızın nesine acıyorsun?.. Ya seni öldürseydi!..

,

Maznun — (Yalvararak) Hüsnü, Allah rızası için beni ' kurtar...

Hüsnü Bey — (Uzun uzun düşündükten sonra öksürerek) Hakikati arzedeceğim Hâkim Beyefendi...

Fakat gizli celse isterim.

Hâkim — Bu, gizli celselik iş değil...

Hüsnü Bey — İsteğim kabul edilmezse cevap vermekte mazurum...

Hüsnü Bey, o kadar ısrar eder ki, nihayet salonun boşaltılmasına karar verilir. Hâkim, yalnız şahitleri alıkoymak ister... Hüsnü Bey bir aralık ona yaklaşarak gizlice "gizli celse istemekten maksadım bilhassa, zevcemi buradan çıkarmak... O, burada bulundukça cevap veremem." der. Nihayet dediği yapılır.)

Hâkim — Şimdi söyleyiniz bakalım...

Hüsnü Bey — Hâkim Efendi, evli misiniz?

Hâkim — (Kızarak) Ne münasebet?

Hüsnü Bey — Evli değilseniz bendenizi anlamanıza imkân yok da.. Maahaza söyliyeyim:

— Efendim, zevcem bir gün dükkân camekânlarından birinde gayet kıymetli bir kürk gördü... "İsterim de isterim!" diye ayak diredi. "Sat, sav, çal, çırp, ne yap yap bu kürkü al!" diye tutturdu. Mübareğin huyunu biliyordum. Rica, minnet, tehdit, hiçbir şey onu bu inattan dön-düremezdi... ^Nihayet bir çare düşündüm : "Peki, istediğin kürk olsun... Yarın alırız!" dedim. Fakat o gece sabaha karşı: "Aman, ölüyorum... Mahvoluyorum. Sancılandım!" diye avaz avaz bağırmağa başladım... Ertesi sabah doktor diye arkadaşım Mühendis "Hüseyin Edib" i çağırttım. Hali anlattım, bulduğum çareyi söyledim. Sevgili arkadaşım beni bu belâdan kurtarmayı vadetti, zevcemi çağırdı : "Kocanızda körbağır-sak iltihabı var.

Muayenehaneme götürüp hemen ameliyat yapmazsam muhakkak ölür." dedi. Karım, şöyle, böyledir ama beni pek sever. "Aman doktor, ocağına düştüm!" diye yalvarmağa başladı. Hüseyin Edib, pazarlığa girişti. Evvelâ kapıyı yedi yüz liradan açtı, nihayet beş yüze sulh oldu. Ben, güya sancıdan kıvranarak: "Evvelâ olmaz.. Ben, bu para ile sevgili karıma kürk alacağım!" diyordum. Bu vefakârlık, kanma pek dokundu. Boynuma sarılarak ağlamağa başladı:

—. Kürkten vazgeçiyorum... Tek senin hayatın kurtulsun... Bana senden fayda var! dedi.

Hüseyin Edibin evinde bir hafta yattım, başımı dinledim. Dünyaya geldiğim zamandan beri bu kadar uzun müddet istirahat ettiğimi bilemiyorum. Karım geldiği zaman sırt üstü yatağa uzamyordum. Sonra o, gidince kalkıyor, getirdiği şekerlemeleri

Hüseyin Edible beraber yiyordum. İşte zavallı arkadaşımın sahte doktorluğunun hakikati...

(Mahkeme beş dakika sonra Hüseyin Edib Beyin cürmii sabit olamadığı için berâetine karar veriyordu.)

HASTA ÇOCUK

iki yaşından beri hastaydı. Karnı korkunç bir surette şişmiş, kolları, başı iskelet gibi kurumuştu.

Ailesi son derece fakirdi. Evde ondan başka dört çocuk daha vardı. Buna rağmen ilk hastalandığı

zaman onu ihmal etmemişler, aylarca Gureba Hastaharielerine, dispanserlere, ec-zahanelere, hâsılı, bedava veya ucuz hasta bakılan bütün yerlere taşımışlardı.

Fakat, neticede hiçbirinden bir fayda gelmediğini, bütün emeklerin ve ilâç paralarının boşa gittiğini görerek onu kendi haline bırakmışlardı. Ötekiler de evlâttı. Bunu kurtaracağız diye sapasağlam dört çocuğu ziyan etmekte mâna yoktu.

Ne yapsınlar, bunun da alın yazısı böyle imiş! Bu halde ya-şıyacağı kadar yaşardı. Veyahut da belki günün birinde iyi olurdu.

İnsan denen mahlûkun bugünden yarma ne olacağına dair kimsenin bir şey bildiği yoktu ki...

Babanın para vermeden reyini almak için günlerce hasta-hane kapısında beklediği bir büyük doktor ayak üstü:

— İlâçtan fayda beklemeyin, demişti, mümkün olduğu kadar çok güneş aldırırsınız, Allanın âlâ olduğu kadar da bol ve bedava bir ilâcı....

Fakat belâya bakm ki, bu fakir mahallede bu ilâç da, doktorun zannettiği kadar bol ve bedava değildi.

Hasta çocuğu güzel havalarda sokağa çıkarırlar, kapının önünde bir eski ot minderinin üstüne uzatırlardı. Minimini bir toprak testisi vardı ki - bebek oynar gibi bir vaziyette - daima kollarının, boynunun, yanağının üstünde tutardı. Ona edilecek hizmet, o da arasıra, bu testiye su doldurmaktan ibaretti. Hasta çocuğun bundan başka bir şeye ihtiyacı yoktu; ne yiyeceğe, ne de dünyanın her hangi bir zevkine ve eğlencesine...

Sokak, çocukla dolu idi. Bunlar mütemadiyen oynarlar, ba-ğınşırlar, birbirlerini döverlerdi.

O, ne bu harekete, ne bu gürültülere, hiç alâka göstermez, daima kapalı gözlerinin çukuru sinekle dolu, başka bir dünyada gibi dalgın dalgın yatardı. Bütün hayatı arasıra testisini ağ-zma götürerek yana yana su içmekten ibaretti.

Küçükken pek dilli ve zeki bir çocuk olacak gibi görünmüştü. Hastalandığı zaman ancak iki yaşında olduğu halde.

— 123 — .

büyük insan gibi konuşuyordu. Bu hal hastalıktan sonra da sekiz, on ay devam etmişti. Fakat sonradan hayatın bütün alâmetleri gibi bu da yavaş yavaş sönmüştü. Şimdi dört seneye yakın bir zaman vardı ki, ağzından tek bir kelime almak mümkün olmuyordu.

Bir gün, bu fakir ailenin başına umulmaz bir devlet kuşu kondu: Uzak bir memlekette ölmüş zengin bir dayıdan miras yediler.

Halleri, vakitleri birdenbire düzeldi.

Ümitsiz bir didinmenin yorgunluklarından ve asabiyetlerinden kurtulan baba, dünyayı başka bir gözle görmeğe başladı. Çocuklarına olan sevgisi yeniden canlandı ve tazelendi. Onları sokaktan alarak mekteplere yerleştirdi. Bu arada hasta çocuğa karşı da yeni bir muhabbet ve vazife duygusu uyandı.

Herkes, bu saadetten payını alırken, o biçare için de bir şey yapmamak, son bir gayret göstermemek doğru olamazdı. Baba ve ana, çocuğu bu defa paralı doktorlara götürerek daha itinalı muayeneler yaptırdılar.

Vaktiyle hastahane kapısında ayak üstü güneş tedavisi tavsiye eden büyük doktor, bu defa muayenehanesinde çocukla daha, fazla meşgul oldu. Maalesef tıbbın şimdiki halde de elinden gelecek pek bir şey yoktu. Fakat hastayı daha iyi yaşatmak ve maneviyatını tamir etmek suretiyle bir reaksiyon yapmağa çalışılabilirdi.

Daha iyi bir mahallenin daha iyi bir evine geçen aile, bununla da iktifa etmedi; çocuğu ayrıca tebdil-j havaya götürdü. Fakat, hasta, orada da eski sokak kapısındaki ot minderde olduğu kadar bedbaht ve sefil göründü.

*" Şimdi artık yiyecek boldu. Ne yazık ki onun dalgın ve cansız yatarken kurumuş elleriyle kucağında aradığı küçük testiden başka bir şeye yine ihtiyacı yoktu.

Baba, azim sahibi bir adamdı. Bu çocuğu mutlaka bu dalgınlıktan uyandırmağa, bir şeye alâkadar etmeğe karar verdi. Onu

iyi edemese bile biraz sevindirebüirdi ya...

Çocuğu güzel bir el arabasına bindirerek kırlarda, su kenarlarında dolaştırdılar. Etrafındaki değişikliğin farkında olmadı.

Güzel, süslü elbiseler giydirdiler, çirkinliği onların içinde daha korkunç göründü. O, hiçbir şeye alâka göstermemekte, hiçbir şey istememekte inadettikçe babasının inadı da artıyordu. Adamcağız, tth'lü

türlü oyuncaklar, çalgılar, bebekler toplayıp getirdi: Nafile! Başını çevirip bakmıyordu bile...

Soı, ümit olan paranın da bir şey yapmadığını görünce,

tekrar c kem1*

' tılar. Oyuncaklar ve araba kırıldı.

O, yine bir kapı önünde, kucağında küçük testisiyle güneşe karşı yalnız kaldı.

Bir gün, sokakta sakat bir dilenci çocuk peyda oldu. Zavallının yarı belinden aşağısı tutmuyor, köpek yavrusu gibi karnının üstünde sürüne sürüne yoldan geçiyordu.

Hasta çocuk, onu görünce birdenbire dalgınlıktan uyandı; gözleri parlamağa, vücudu, yüzü garip bir heyecan ile titremeğe başladı. Yerinde doğrulmak, küçük dilenciye doğru ilerlemek istedi.

Beceremedi, yüz üstü, şiltesinin kenarına düştü. Fakat bu aciz, onun ümidini kırmıyor, istediğini mutlaka yapmak için başının azim ile işlediği görülüyordu. Nihayet, senelerden beri ilk defa gülümsedi ve söyledi:

— Çocuk.. Azıcık yanıma gel.. Bak sana neler vereceğim, diye, şiltesinin üstüne bırakılmış kırmızı

erikleri gösteriyor, uzatıyordu.

Sesinde kandırıcı bir tatlılık vardı. Küçük dilenci durdu, yolunu çevirdi, sürüne sürüne ona yaklaşmağa başladı. Hasta çocuğun vücudu baştan başa av köpeği ürpermeleri içinde titriyor, gözlerinde kıvılcımlar yanıp sönüyordu:

— Gel çocuk.. Daha yakın gel.. Bak yastık altında da neler var, hepsini sana vereceğim.

Böyle tatlı tatlı söylenerek dilenciyi iyice yanına çektikten sonra birdenbire üstüne kapandı, vahşi bir hırsla dövmeğe başladı. Saçlarını yoluyor, boğazını sıkıyor, tırnaklariyle yüzünü parçalıyordu.

Baba ile ana içerden gürültüyü işiterek koştular, dilenciyi giiçbelâ hasta çocuğun pençesinden kurtardılar.

Bu uğraşmanın onu son derece bitap düşürmüş olacağını zannediyorlardı. Fakat hayret! Bu kavga, hasta çocuk üzerinde âdeta bir mucize tesiri yapmıştı. Yüzünde hafif bir pembelik dalgalanıyor, gözleri gururla, sevinçle parlıyordu.

Hasta çocuk, nihayet kendinden daha bir düşkününü bulup ezmiş; insanlığının şerafet ve gururunu duymuş, yaşamanın tadını tatmıştı!..

BİS GÜMRtK KAÇAKÇILIĞI

İki sene evvel bir iş için Fraıısays. giden, bîr arkadaş anlattı: Eşya olarak bir bavulum vardı. Bîr de ahbapiardan birinin Marsilyadaki bir dostuna, gönderdiği bir Acem halısı. Ben ne bileyim? Meğer Fransaya halı ithali şiddetle yasakmış!

Gümrük memurları yakama yapıştılar. Şaşırdım. Kendi malım olsa halıyı bırakacağını. Fakat ne yaparsın'ki emanet!.. Bilmem nereden kulağımda kalmıştı... Besbelli müslüman tebaası çok olduğu için, Fransa ibadette kullanılan eşyadan gümrük resmi olmazmış... "Bakayım, bir tecrübe edeyim!"

diye düğündüm... Oldukça iyi konuştuğum Fransızca ile gümrük memuruna dedim ki:

— Ben, belli başlı bir adamını. Gördüğünüz hainim ismi "seccade" dir... Biz müslümanlar "namaz"

ismindeki ibadetimizi onun üzerinde icra ederiz... Ben, çok sofu bir insan olduğum için ibadete yarıyan eşyamı daima beraber taşırım.

Gümrük memuru civanmert, insaflı bir adama benziyordu. Bir müddet burnunu kaşıyarak düşündü.

"Seccade" ve "namaz" kelimelerini bana tekrar ettirerek bir kâğıda yazdı. Sonra telefonu açarak konuşmağa başladı:

— Mösyö Artin Sergizyan.. Siz misiniz? Siz İstanbullusunuz... Türkleri ve Türkçeyi iyi bilirsiniz...

"Seccade" ne demek olduğunu söyler misiniz?.. Seccade... Evet, seccade... Mersi... "Namaz" ne demek?.. Müslümanların ibadeti öyle mi? Âlâ... Sizden bir hizmet rica edeceğim... Lütfen beş dakika için

beni görmeğe gelir misiniz? Ancak sizin halledeceğiniz bir mesele var da...

Memur, telefonu bıraktıktan sonra bana izahat verdi: Bu hah, hakikaten "seccade" denen ibadet eşyası mıdır? Bunu tahkik etmek için birkaç sene evvel Istanbuldan Marsiî-yaya gelmiş bir Ermeni dostu çağırdım. Beni tabii mazur görürsünüz, vazife...

Biraz çarpıldım. Fakat renk vermedim:

— Tabiî vazife her şeyden üstün... İstediğiniz şekilde tahkikat yapabilirsiniz, dedim.

Üç, beş dakika sonra Mösyö Artin Sergizyan, Gümrüğe geldi. Gayet tipik bir İstanbul Ermenisi.

Ermeni vatandaşlarımız memlekette çok kere bizden bizar görünürler. Fakat ec-nebi toprağında rastgeldikleri zaman nedense bize karşı bir yakınlık hissederler.

Sergizyan Efendi bana bir dost ve hemşehri selâmı vardi. Derhal anladım ki, bu işte bana halisane tarafgirlik edecektir.

Gümrük memuru halıyı yere yaydırdı. Aksi gibi gayet biçmişiz de bir şey... Eni her halde bir metre yok... Boyu buna mukabil iki buçuk, üç metre...

—¦ Müslümanların üstünde "namaz" ibadeti icra ettikleri "seccade" bu mudur?

Ermeni hiç tereddütsüz tasdik etti:

— Ta kendisi.

¦—¦ İyi ama bu, ibadet için fazla uzun bir şey değil mi?!!.

Sual, gayet yerinde idi. Ben, önüme baktım. Fakat Artin Efendi derhal büyük bir saffetle cevap verdi:

—¦ Hayır... Değildir... Namaz ibadeti için ancak kâfidir.

Maamafılı, Gümrük memuru hâlâ tereddüdediyor, düşünüyordu:

Son bir rica, dedi, efendiden "namaz" ibadetini bir kere burada gözümün önünde icra etmesini rica edeceğim... Tâ ki bu hususta tam bir kanaat edinmiş olayım.

Artin Efendi ile birbirimize baktık. O, Türkçe olarak: Başka yol yok..,. Çaresiz bir namaz kılacaksınız, dedi.

îşe daha ciddî bir renk vermek için potinlerimi çıkardım. Pencereden güneşe bakarak kıbleyi tâyin ettikten sonra ellerimi kulaklarıma kaldırdım, "Allahüekber" deyip namaza dur-¦ dum. Gümrük memurunun gözünü boyamak için bir şeyler okumak lâzım

geliyordu. Fakat aksi gibi namaz dualarından hiçbiri aklımda kalmamıştı. Nâçar, Muallim Naci merhumun çocukluğumda ezberlediğim:

"Bilmem şu kwm neden gam almış? Her naîesi kalbe dağzemdir!.."

Şiirini makata_ ile okudum. Sonra 'rükűa, nihayet secdeye vardım. Fakat başımı bir türlü yerden kaldıramıyordum.

Secdenin usulden fazla sürdüğünü gören Artin Efendi, Türkçe olarak "yeter... Kalk!" dedi.

Ben, bu defa yine Nacinin kuzusunu okuduğum makam ile:

->— Nasıl kalkayım!.. Herif: "Seccadede daha iki arşınlık yer kaldı... Bu fazlalığın hikmeti nedir?" diye sorarsa ne cevap vereyim? dedim,

Artin Efendi biraz düşündü, sonra yavaşça:

— Bir takla at!,, dedi.

Bu söz, bana bir vahy-i ilâhî gibi tesir etti, başım hâlâ secdede olduğu halde yavaş yavaş arka ayaklarım üzerinde kal-kındım ve yüksek sesle: "Âmin" diye bağırarak bir taklak attım... Ayaklarım halınîfi ucuna değmiş, hesap tamam olmuştu. Biraz sonra kolumda emanet hah ile Gümrük kapısından çıkıyordum.